

ÇEVRE DENETİM RAPORU 2012

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ANKARA 2013

ÇEVRE DENETİM RAPORU 2012

*Bu çalışma,
Çevre ve Şehircilik Bakanlığı,
Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü,
Çevre Envanteri ve Bilgi Yönetimi Dairesi Başkanlığı tarafından yayıma hazırlanmıştır.*

Bu kitabın her türlü basım ve dağıtım hakkı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na aittir.

ISBN : 978-605-5294-17-5
Yayın No : 16
Adres : Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü
Vekâletler Caddesi No: 1 Bakanlıklar - ANKARA
Telefon : 0 312 410 17 50
Faks : 0 312 417 02 57
e-ileti : cebyd@csb.gov.tr
web : www.csb.gov.tr/gm/ced

YAPIM : Puzzle Medya Reklam Hizmetleri - www.puzzlemedya.com
BASIM YERİ : Dumat Ofset - 0312 278 82 00

ÖNSÖZ

Günümüz dünyası, baş döndürücü gelişmelerin yoğun bir şekilde yaşandığı küresel bir köy haline gelmiş, bu süreçte, bilgi teknolojileri ve iletişim sektörü ile artan sanayi faaliyetleri ise hayatımızın her anını etkileyen bir konuma yükselmiştir.

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de artan sanayi faaliyetleri, hızlı şehirleşme ve buna bağlı olarak şehirlerdeki hızlı nüfus artışı, çevre sorunlarının ana kaynağını oluşturmaktadır. Çevre sorunlarının sadece meydana geldiği bölgeleri değil tüm dünyayı ilgilendirmesi, çevre algısının ve çevreye olan yaklaşımın globalleşmesinde ciddi bir etken olmuştur.

Dünya üzerinde kendi bölgelerinde yaşayan bizler, aslında bir bütünü parçalarıyız. Eski toplumlar gibi yaşama lüksümüz asla olamaz. Zira dünya bizlere bırakılan bir miras değildir. Bu yeryüzü, çocuklarımıza bırakacağımız bir emanettir aslında. Kirlettiğimiz hava ve su gibi, hızla tükettiğimiz bütün kaynakları esasen; koruyarak, bilinçli kullanarak, yeni kaynaklarla zenginleştirerek yarınlara taşımamız, en büyük sorumluluğumuz olmalıdır.

Ülkemizde 1983 yılından beri uygulanan Çevre Kanunu; Anayasamızda yer alan “Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir.” ifadesi çerçevesinde, hem Devletin hem de vatandaşların uymak zorunda oldukları çerçeve kuralları ve yükümlülükleri tanımlamaktadır. Bu çerçevede, çevreyi korumak adına mevzuat kapsamında gerçekleştirilen; çevresel etki değerlendirmesi, izin/lisanslandırma ve izleme faaliyetlerinin yanı sıra, denetim ve yaptırım uygulamaları büyük önem taşımaktadır.

Çevre Denetimleri; başta sanayi tesisleri olmak üzere bireylerin ve diğer faktörlerin neden olduğu çevre kirliliğini önlemek, azaltmak ve kontrol altına almayı sağlamakla birlikte ilgililerin mevzuata ve bu kapsamda verilen izinlere ne ölçüde uyduğunun kontrolü açısından önem arz etmektedir.

Bu nedenle; etkin bir çevre yönetimini sağlamak ve çevre kirliliğini en aza indirmek amacıyla, çevre denetimlerinin sadece nicelik bakımından değil nitelik bakımından da üstün olmasını hedeflemekteyiz. Bu açıdan bakıldığında; atık su, hava, kimyasallar, katı atıklar, tehlikeli atıklar, gürültü ve daha birçok alanda; tüm taşra teşkilatlarımızla yürüttüğümüz bileşik çevre denetimleri büyük bir önemi haizdir.

Bu değerlendirmeler ışığında 2012 yılı içerisinde Bakanlığımız, merkez ve taşra teşkilatı tarafından, Çevre Denetimi Yönetmeliği kapsamında 23.000'in üzerinde çevre denetimi gerçekleştirilmiş; tespit edilen mevzuat ihlallerine karşı yaklaşık 58 Milyon Türk Lirası idari para cezası uygulanmıştır. Bu raporda çevre alanında gerçekleştirilen denetim faaliyetleri hakkında bilgi verilmiş, bu denetimler sonucunda uygulanan yaptırımlara ilişkin veriler değerlendirilmiştir. Ayrıca ÇED sürecine, Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi uygulamalarına ilişkin veri ve değerlendirmelere de raporda yer verilmektedir.

Bu raporun Bakanlığımızca yol gösterici ve planlayıcı bir değer taşımamasını umut eder, hazırlanmasında emeği geçen herkese teşekkür ederim.

Erdoğan BAYRAKTAR
Çevre ve Şehircilik Bakanı

KISALTMALAR

ÇDY	Çevre Denetimi Yönetmeliği
ÇED	Çevresel Etki Değerlendirmesi
ÇEDİDGM	Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü
ÇEDY	Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği
GFB	Geçici Faaliyet Belgesi
ÇKAGİLHY	Çevre Kanununca Alınması Gereken İzin ve Lisanslar Hakkında Yönetmelik
ÇŞİM	Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
ÇYGM	Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü
ECENA	Katılım Ülkeleri için Çevresel Uygunluk ve Yaptırım Ağı (Environmental Compliance and Enforcement Network for Accession)
IMPEL	AB Çevre Mevzuatının Uygulanması ve Yaptırımı Ağı (European Network for the Implementation and Enforcement of Environmental Law)
INECE	Çevresel Uygunluk ve Yaptırım için Uluslararası Ağ (International Network For Environmental Compliance and Enforcement)
PGD	Piyasa Gözetimi ve Denetimi
PRTR	Kirletici Salınım ve Taşınım Kaydı (Pollutant Release and Transfer Register)
RENA	Katılım için Bölgesel Çevre Ağı (Regional Environmental Network for Accession)

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	III
KISALTMALAR	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
1. GİRİŞ	1
2. DENETİMLERİN PLANLANMASI	3
2.1. İçeriğin Tanımlanması (Kutu 1a)	3
2.2. Önceliklerin Belirlenmesi (Kutu 1b)	5
2.3. Amaç ve Stratejilerin Tanımlanması (Kutu 1c)	5
2.4. Planlama ve Gözden Geçirme (Kutu 1d)	6
2.5. Uygulama Çerçevesi (Kutu 2)	7
2.6. Uygulama ve Raporlama (Kutu 3)	8
2.7. Performans İzleme (Kutu 4)	9
3. ÇEVRE HUKUKU VE TÜRKİYE'DEKİ UYGULAMALARI	11
3.1. Çevre Hukukunun Temel İlkeleri	11
3.2. Çevrenin Korunmasında Temel Kavramlar	14
3.3. Türk Hukukunda Çevre.....	15
4. ÇEVRE YETERLİK HİZMETLERİ	23
4.1. Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu Hazırlayacak Firmaların Yeterlik Durumları	23
4.2. Çevre Görevlisi ve Çevre Danışmanlık Firmaları Yeterlik Durumları.....	23
4.3. Çevre Etiket Çalışmaları	25
4.4. Çevre Ölçüm ve Analiz Laboratuvarları Yeterlik Çalışmaları.....	25
5. ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRME FAALİYETLERİ.....	27
5.1. Çevrimiçi ÇED Süreci Yönetimi Projesi	29
6. İZİN VE LİSANS FAALİYETLERİ	31
7. DENETİM FAALİYETLERİ	35
7.1. Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğünün Denetim Faaliyetleri.....	35
7.2. Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüklerinin Denetim Faaliyetleri	43

8. ÇEVRE KANUNU UYARINCA YAPTIRIM UYGULAMALARI	44
8.1. Çevre Kanunu Uyarınca İdari Para Cezası Uygulamaları.....	44
8.2. Çevre Kanunu Uyarınca Durdurma Cezası Uygulamaları	47
9. DENETİM YETKİ DEVRİ	49
10. ULUSLARARASI DENETÇİ AĞLARI ÇALIŞMALARINA KATILIM, PROJELER VE EĞİTİM FAALİYETLERİ.....	51
10.1. RENA Ağı Çalışmalarına Katılım.....	51
10.2. Çevre Denetimlerinin Planlanması Projesi (G2G10/TR/9/1).....	53
10.3. Eğitim Faaliyetleri	55
10.4. Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrol (IPPC-96/61/EC), (2008/1/EC) ve Endüstriyel Emisyonlar (2010/75/EC) Direktifleri Çerçevesinde Gerçekleştirilen Çalışmalar.....	56
11. SONUÇ VE ÖNERİLER	60
Ek 1 – 2012 yılında “2872 Sayılı Çevre Kanunu Uyarınca Verilecek İdari Para Cezalarına İlişkin Tebliğ (2012/1)” Gereğince Uygulanan İdari Para Cezası Miktarları	62
Ek 2 – 2012 Yılına Ait Geçici Faaliyet Belgesi (GFB) ve Çevre İzni/Lisansı Sayılarının İllere Göre Dağılımı	64
Ek 3 – ÇED Yönetmeliği Kapsamında Verilen ÇED Kararlarının Sektörel Bazda Yıllara Göre Dağılımı	66
Ek 4 – 2012 Yılında İllere Göre Denetim Sayıları ve Ceza Miktarları	67
Ek 5 – 2012 Yılında Bakanlık ÇED İzleme ve Çevre Denetimi Dairesi Başkanlığı Tarafından Yapılan ÇED İzleme Kontrol Faaliyetlerinin Sektörel ve İllere Göre Dağılımı	70
Ek 6 – 2009-2012 Yılları Arasında İl Müdürlüklerinin Denetim Sayıları ve Ceza Miktarları.....	72
Ek 7 – 2012 Yılında İllerde Yapılan Egzoz Denetim Sayıları ve Uygulan Ceza Miktarları.....	74
Ek 8 – 2012 Yılında Çevre ve Şehircilik İl Müdürlükleri Tarafından Yapılan Piyasa Gözetimi ve Denetimi Sayıları ve Uygulan Ceza Miktarları	76
Ek 9 – 2012 Yılında Tespit Edilen Uygunluk Sayılarının ve Uygulanan Ceza Miktarlarının Dağılımı	78
Ek 10 – Gemilerden Kaynaklanan Kirliliğin Denetimi ve Yaptırım Uygulanması Konusunda Yetki Devri Yapılan Kuruluşlar Tarafından Yıllara Göre Uygulanan Ceza Miktarı (TL).....	81
Ek 11 – Çevre Kanunu.....	82

1. GİRİŞ

Uluslararası toplum, küresel çevre ve kalkınma gereksinimleri konularını tartışmak üzere ilk defa 1972 yılında İsveç'in başkenti Stockholm'de düzenlenen BM İnsan Çevresi Konferansı'nda buluşmuştur. 2012 yılı itibarıyla 40. yılına ulaşan bu süreçte çevre alanında çok büyük gelişmeler meydana gelmiştir. Örneğin birçok ülkede Çevre Bakanlığı veya eşdeğeri kurum kurulmuş, "sürdürülebilir kalkınma", "kirleten öder" gibi kavramlar ortaya çıkmış, çevre mevzuatı çok çeşitlenmiş ve daha kapsamlı hale gelmiş, çevre kirliliğinin sınır aşan boyutu daha anlaşılır ve belirgin hale gelmiş, iklim değişikliği ve ozon tabakasının delinmesinin olası sonuçları toplumlar tarafından anlaşılmıştır.

1970'li yıllarda ve 1980'lerin ilk yıllarındaki politika yapıcılar, daha çok, direktif ve tüzüklerle yönetilen yerel kirlilik kaynak noktaları üzerine odaklanmışlardır. Yine bu süreçte dünya üzerinde birçok ülkede sanayinin yaygınlaşması ve gelişmesiyle birlikte tüm dünyanın her yanında çevre sorunları ortaya çıkmış ve doğal kaynakların aşırı tüketimi sonucunda oluşan çevre üzerine yoğun baskılar yaşanmaya başlanmıştır. Çünkü günümüzde insanlar tarafından gerçekleştirilen tüketim, gezegenimizin doğal sınırlarının çok üzerinde olan bir boyuta ulaşmış, doğal kaynakların aşırı tüketilmesi doğa için bir yıkım halini almıştır. Artık hem insanlığın yaşam tarzı hem de insanlığın ekonomiyi yürütme tarzının sonucu olarak sanayi üretimi-miz sürdürülebilirlikten oldukça uzaklaşmaya başlamıştır.

Kaynak sıkıntısı ve kaynakların giderek pahalılaşması, faaliyetleri kaynakların geri kazanımı ve yeniden kullanımı için süreçler geliştirmeye ve kaynakları daha verimli şekilde kullanmanın alternatif yollarını araştırmaya zorlamaktadır.

Birden fazla kirletici ve kimyasalın hava, su ve toprak gibi alıcı ortamlara verilmesi sonucu olarak insanların bu maddelere yaygın olarak maruz kalması ve insan sağlığı üzerindeki uzun vadeli zararlar konusundaki kaygıları ortaya çıkarmıştır.

Tüm bu nedenlerden dolayı çevre mevzuatının sürekli olarak geliştirilmesi, çeşitlendirilmesi ve ülkelerin "sürdürülebilir kalkınma", "yeşil ekonomi" ve "yeşil kentler" gibi kavramları içselleştirmesi gerekmektedir.

Çevre mevzuatının zamanın koşullarına bağlı olarak yenilenerek geliştirilmesi çevrenin korunması ve çevre kirliliğinin önlenmesi için tek başına yeterli olmamaktadır. Daha sonraki adım, faaliyet ve/veya tesislerin mevzuata ne ölçüde uyduklarının, işletmecilerin mevzuat gerekliliklerine uyum kabiliyetlerinin denetlenmesi ve mevzuatın uygulanmasında ortaya çıkan sorunların tespit edilerek sorunların giderilmesine yönelik önlemlerin alınmasıdır.

Çevre mevzuatının yetkili kurumlar tarafından tam anlamıyla uygulanıp uygulanmadığının tespit edilmesi bir zorunluluk haline geldiğinden kurumların çevre denetimlerine ağırlık vermesi ülkelerin değişmez politikası olmuştur. Bu kapsamda çevre denetimlerinin kapasitesinin güçlendirilmesi, denetimlerin planlanması çalışmaları da Bakanlığımız tarafından hali hazırda artan bir şekilde yürütülmektedir.

2012 yılında Çevre Kanunu'nun 12 nci maddesi uyarınca Çevre ve Şehircilik Bakanlığı olarak 38.600 civarında çevre denetimi gerçekleştirilmiş ve bu denetimlerin sonucunda faaliyet veya tesislerde tespit edilen uygunsuzluklar için yaklaşık 58.500.000 TL idari para cezası uygulanmıştır. Bu denetimlere ek olarak egzoz denetimleri ile piyasa gözetimi ve denetimleri de gerçekleştirilmiş ve idari yaptırımlar uygulanmıştır.

Avrupa Birliği'nin 2001/331/EC sayılı Çevre Denetimleri İçin Minimum Kriterler Tavsiye Kararları'na göre denetim faaliyetleri, denetim birimleri tarafından bir bütün olarak düzenli bir biçimde (örneğin yıllık) değerlendirilmeli ve raporlanmalıdır. Bu kapsamda ilk yıllık çevre denetim raporunu 2009 yılı için hazırlayan Bakanlığımız bu raporla birlikte dördüncü yıllık denetim raporunu hazırlamış olmaktadır.

Bu rapor içeriğinde, 2012 yılı içerisinde Bakanlığımız merkez ve taşra teşkilatı tarafından Çevre Kanunu kapsamında gerçekleştirilen çevre denetimi faaliyetleri ile ilgili istatistikî verilerin sunulması ve söz konusu faaliyetlerin etkinliğine ilişkin genel bir değerlendirme yapılması hedeflenmiştir. Yine bu kapsamda piyasa gözetimi ve denetimine (PGD) ve egzoz denetimine ilişkin veriler de bulunmaktadır.

Kitap içeriğinde, Hollanda Hükümeti ile yürütülmekte olan hükümetler arası işbirliği kapsamında gerçekleştirilen "Çevre Denetimlerinin Planlanması Projesi"nin sonuçlarından bir kısmı olan "Çevre Denetimlerinin Planlanması"nı geniş bir şekilde özetleyen bir bölüm de yer almaktadır.

Çevre hukuku, özellikle 1972 **Stockholm Konferansı**'ndan sonra sürdürülebilir kalkınma, kirleten öder ilkesi, katılım ilkesi, önleme ilkesi gibi kavramların daha yoğun ve sistematik bir şekilde kullanılmasıyla birlikte uluslararası platformda bağımsız bir alan olarak ortaya çıkmıştır. Bu ilkeler, gerek ulusal gerek bölgesel gerekse de uluslararası birçok metne yansıtılmıştır. Artık çevrenin korunmasını konu edinen mevzuatın hazırlanması sürecinde bu ilkelerin mutlaka göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu ilkeler ayrıca, yargı organları dâhil olmak üzere tüm kamu makamları için bir kılavuz işlevi görmektedir.

Bu nedenlerle, çevre denetiminin ve denetim sırasında saptanan uygunsuzluklara uygulanacak yaptırımların temelini oluşturan Çevre Hukuku'nu ve Türkiye'deki uygulanmasını da içeren bir bölüm de rapor bünyesinde bulunmaktadır.

Çevre uygunluk zincirinin ilk halkasını oluşturan ÇED Yönetmeliği çerçevesinde verilen ÇED kararlarına ilişkin veri ve değerlendirmeler, ikinci halkasını oluşturan Çevre Kanununca Alınması Gereken İzin ve Lisanslar Hakkında Yönetmelik gereğince verilen çevre izni/lisansı belgelerine ilişkin veriler, sektörel dağılımlar da bu raporda yer almaktadır.

Çevresel Etki Değerlendirmesi Başvuru Dosyası, Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu ve Proje Tanıtım Dosyası hazırlayacak, Çevre İzni/Lisansı başvurusu yapacak, çevre ölçümleri yapabilecek kurum/kuruluşlara ilişkin veriler de bu rapor kapsamında alınmıştır.

Ayrıca 2012 yılında Bakanlığımız tarafından gerçekleştirilen uluslararası denetçi ağı ile ilişkiler ve bunların toplantı ve faaliyetlerine katılımlar, proje faaliyetleri ve eğitimler de bu rapor kapsamında bulunmaktadır.

2. DENETİMLERİN PLANLANMASI*

Çevre denetimi döngüsü aşağıda yer alan yedi adımdan oluşmaktadır:

1. İçeriğin tanımlanması
2. Önceliklerin belirlenmesi
3. Amaç ve stratejilerin tanımlanması
4. Planlama ve gözden geçirme
ve
5. Uygulama çerçevesi
6. Uygulama ve raporlama
7. Performans izleme

İlk dört adım döngüsel bir süreç olan planlama sürecini oluşturur. Denetim planının gözden geçirilmesi ile yeni bir denetim planı geliştirilmesi veya mevcut olanda değişikliğe gidilmesi sağlanacaktır.

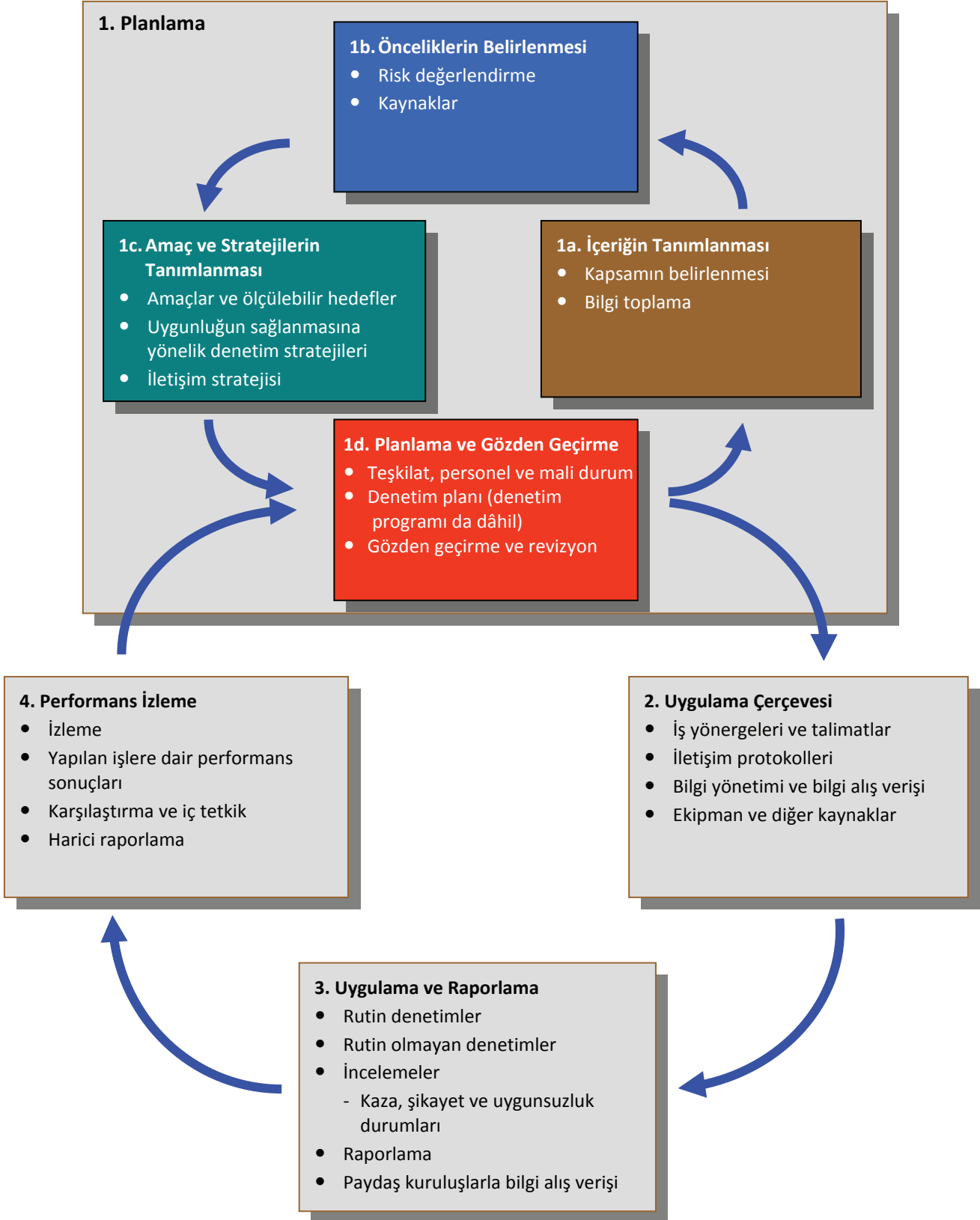
5, 6 ve 7. adımlar denetim planı tamamlandıktan sonra gerçekleşmektedir. Bu adımlar denetim planının gözden geçirilmesine katkı sağlamaktadır. Bu adımlar aynı zamanda 4. adımla birlikte yeni bir döngü oluşturmaktadır. Şekil 1 söz konusu iki döngünün birbirine nasıl bağlandığını göstermektedir.

2.1. İçeriğin Tanımlanması (Kutu 1a)

İçeriğin tanımlanması, denetimlerin planlanmasına yönelik sistematik yaklaşımın ilk adımıdır. Risklerin belirlenmesi ve analiz edilmesi için gerekli olan girdidir. İdarenin yürütmek zorunda olduğu işlerin listesi, yapılacak faaliyetleri tanımlama ve denetim planının kapsamını belirlemede hayati önem taşımaktadır. Bu kapsam, idarenin genel görev ve amaçları ve aynı zamanda yasal yükümlülükleri ve yetkileri gibi unsurlar çerçevesinde belirlenmektedir. Denetim birimlerinin, ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde ilgili idarelerce belirlenen politikalara tabi olduğu unutulmamalıdır. Ayrıca denetim birimi kamuoyunun, STK'ların, sanayicinin ve diğer paydaşların dile getirdiği bazı görüşleri dikkate alabilir. İlgili idarenin görev alanı kapsamına giren işletme ve tesisler hakkında çevresel etkilerine, izin durumlarına, uygunluk durumlarına vb. ilişkin bilgiler detaylı olarak toplanmalıdır. Bu bilginin bir kısmı denetim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi (kutu 3) yoluyla toplanmaktadır. Bu veriler ayrıca performans izleme sürecinde de değerlendirilmektedir. Bu adımda toplanan veriler, bir sonraki adımda risk değerlendirme sürecinde kullanılmaktadır.

Girdi: İlgili mevzuat ve düzenlemeler, denetim yapmak için yasal yükümlülükler, çevresel politikalar ve hükümetin diğer politikaları, çevresel değerlendirmeler, yönetim raporları, denetim raporları, şikâyetler, performans izlemeden gelen veriler.

Çıktı: Risk değerlendirmesi için veriler.

Şekil 1 – Çevre Denetimi Döngüsü

2.2. Önceliklerin Belirlenmesi (Kutu 1b)

Önceliklerin belirlenmesi risk değerlendirmesi ile başlar. Risk değerlendirmesi için kullanılan yöntem, objektif ve uygulaması kolay olmalı ve aynı zamanda denetim birimleri arasında farklılık gösterebilmelidir.

Risk değerlendirmesinin temel amacı, denetim biriminin iş yükünün önceliklendirilmesidir. Risk değerlendirmesinin sonucu, denetimin gerçekleştirilmesine harcanan çabayla birlikte, tesisin denetleme sıklığı veya bunlara ilişkin risklerin sınıflandırılması ile bir denetim biriminin yerine getirmesi gereken görevler şeklinde olabilir. İş yükünün önceliklendirilmesindeki amaç, denetim birimlerinin sınırlı kaynaklara sahip olması (denetçiler ve mali kaynaklar) ve bu kısıtlı kaynakların denetime tabi farklı tesisler arasında makul şekilde dağıtılması gerekliliğidir. Riske dayalı yaklaşımda en fazla denetim çabası, en yüksek risklere sahip tesislere verilmelidir (en yüksek risk en önce).

Bir taraftan sınırlı kaynaklar, diğer taraftan yasal yükümlülüklerin çok ve çeşitli oluşu önceliklerin net olarak belirlenmesini gerektirmektedir. Öncelikler, faaliyet ve tesislerin genel özellikleri ve riskleri doğrultusunda yapılan risk değerlendirmesinin sonucunda belirlenmelidir. Bu tesis ve faaliyetler, yapılan risk değerlendirmesi doğrultusunda, “yüksek riskli”, “orta riskli” ve “düşük riskli” olarak sınıflandırılabilir. Ayrıca denetim biriminin yaklaşımı her risk düzeyi için farklılık gösterebilir: risk düzeyi ne kadar yüksekse, denetim birimi o tesislerin denetimine o kadar fazla önem verecektir. Denetim yaklaşımı ihtiyaç duyulan kaynaklara ilişkin talebi belirlemekle birlikte denetim planı ve denetim programı ile doğrudan ilişkilidir.

Bir denetim birimi risk değerlendirmesi yaparken üçüncü kişilere danışmak isteyebilir. Özellikle diğer (denetim) idarelerin danışmanlığı, veri paylaşımı, ortak risk değerlendirmesi yapma vb. gibi faydalar sağlanabilir.

Girdi: Risk değerlendirmesi için veriler.

Çıktı: Belirlenen öncelikler.

2.3. Amaç ve Stratejilerin Tanımlanması (Kutu 1c)

Önceliklere dayalı olarak, denetim birimi amaç ve hedeflerini belirler. Bu amaç ve hedeflere ulaşıp ulaşılamayacağını belirlemek için çıktılar ve sonuçlar izlenmelidir. Bu genellikle performans göstergeleri kullanılarak yapılmaktadır. Sonuçlara ilişkin faydalı olabilecek performans göstergelerinden bazı örnekler şunlardır:

- ✓ Meydana gelen olayların ve şikâyetlerin miktarı,
- ✓ Mevzuata uygunluk seviyesi,
- ✓ Denetim birimi tarafından belirli kirleticiler veya belirli risklere yönelik azaltma hedeflerinin gerçekleştirilme başarısı,
- ✓ Denetim biriminin diğer idarelerle işbirliği içerisinde hava, toprak ve su kalitesinin geliştirilmesinde kaydettiği ilerleme.

Denetim birimi amaçlarını işletmelere ve idareye en az yük oluşturacak şekilde denetim stratejileri ile ilişkilendirmelidir. Bu şekilde amaçlarını etkili ve aynı zamanda verimli olarak gerçekleştirebilecektir. Bunun yanı sıra denetim birimi bazı iletişim stratejileri kullanarak kendi içinde ve diğer yetkili idarelerle bilgi alışverişi sağlayabilir.

Amaç ve strateji belirlenirken ele alınabilecek konular şunlardır:

- ✓ Denetim birimleri ve diğer idareler arasında işbirliği ve bilgi alışverişi,
- ✓ Denetimin türü ve şekli,
- ✓ *İşletmeci tutumunun denetim sıklığına olan etkisi;*
- ✓ Uygunsuzluk durumunda izlenecek idari ve/veya adli yollar kesin, açık ve adil olmalıdır.

Bu kitapta kullanılan “strateji” terimi, amaçlara ulaşmak için izlenen yolu ifade etmektedir.

Girdi: Belirlenen öncelikler.

Çıktı: Amaçlar ve ölçülebilir hedefler ile denetim ve iletişim stratejileri.

2.4. Planlama ve Gözden Geçirme (Kutu 1d)

Önceki adımları (kutu 1a, 1b ve 1c) temel alarak denetim birimi denetim planını ve denetim programını hazırlamalıdır. Denetim planı stratejik bir belge olarak görülebilir ve uygulamaya yönelik detaylı bilgi (örneğin, tesislerin adları veya planlanan denetimler ve denetim türü/tarihi) içermez.

Bir denetim planı aşağıdakileri tanımlar:

- ✓ Sahip olduğu görev ve sorumluluklar çerçevesinde denetim biriminin gerçekleştirmek istediği amaçlar;
- ✓ Politik, çevresel, yasal, yapısal, iktisadi ve diğer koşullar çerçevesinde denetim biriminin gerçekleştirmesi gereken denetim faaliyetleri;
- ✓ Denetim biriminin denetim faaliyetlerini gerçekleştirmek için benimsediği stratejiler;
- ✓ Bu amaçları, koşulları ve stratejileri göz önünde bulundurularak denetim faaliyetleri açısından önceliklerin nasıl belirlendiği;
- ✓ Öncelikler.

Halkın denetim biriminin, belirlenen süre içinde ne planladığını bilmeye hakkı vardır (şeffaf olunmalıdır) ve bu nedenle planın halkın erişimine açık olması gerekmektedir. Ancak denetim birimi planın bir bölümünü (örneğin denetim programı) saklı tutabilir. Bunun nedeni, plan dâhilinde habersiz gerçekleştirilecek denetim ve uygulamaların bulunması ve bu gibi faaliyetlerin verimini kaybetmesinin önüne geçilmesidir.

Denetim planı, denetim programı oluşturmak için kullanılacaktır. Bu program tesislerin adları, denetimlerin tarihleri veya türleri, görevlendirilen denetçiler gibi bilgileri içermelidir.

Denetim planını ve denetim programını hazırlarken, teşkilat, personel ve mali koşulları göz önünde bulundurmak gereklidir. En önemlisi denetim planı ve denetim programı, mevcut kaynaklar ve bütçeler ile uygun olmalıdır ve teşkilat yapısı ile uyumlu olmalıdır.

Denetim planının gözden geçirilmesi ve revizyonu da bu adımın bir parçasıdır. Sürecin devamında, “Performans izleme (kutu 4)” adımıdan sonra, bu adıma (kutu 1d) dönülür. Denetim planının (denetim programı dâhil) izlenmesi ve değerlendirilmesine dayalı olarak, gözden geçirilmesi ve gerek görülürse revize edilmesi gerekir.

Girdi:	İçerik, risk değerlendirmesi, öncelikler, amaçlar ve ölçülebilir hedefler, denetim ve iletişim stratejileri ve performans izlemenin sonuçları.
Çıktı:	Denetim planı ve denetim programı

2.5. Uygulama Çerçevesi (Kutu 2)

Uygulama çerçevesi çeşitli denetim faaliyetlerinin (örneğin saha ziyareti ile uygunluğun kontrol edilmesi, idari para cezası verilmesi gibi yaptırım faaliyetleri, bilgilendirme çalışmaları yapılarak mevzuata uygunluğun desteklenmesi vb.) gerçekleştirilmesini sağlar. Bu adım denetim faaliyetlerinin etkin, verimli, profesyonel ve tutarlı bir şekilde gerçekleştirilmesi için gereklidir.

Uygulama çerçevesi en azından aşağıdakileri kapsamalıdır;

- ✓ Rutin ve rutin olmayan denetimlere ilişkin yönergeler
- ✓ Yaptırım uygulamak için prosedürler
- ✓ Denetim ve yaptırım kılavuzlarının geliştirilmesi
- ✓ Halk (bilgiye erişim) ve sanayicilerle iletişim kurmak için protokoller
- ✓ Bilgi yönetimi (örneğin, bilgi sistemleri) ve bilgi alışverişi (kurum içi ve diğer kuruluşlar ile)
- ✓ Gerçekleştirme için gerekli koşullar
  - Açık yetkilendirme ve yetkiler (örneğin, sahaya ve bilgiye erişme konusunda yasal hak)
  - Planlama, programlama ve izleme sistemi
  - İhtiyaç duyulan imkânlar ve malzemeler (örneğin, bilgisayarlar, ulaşım, iletişim araçları)
  - Ekipmanın bakımı ve kalibrasyonu

Girdi:	Denetim programını da içeren denetim planı (1a, 1b ve 1c adımlarında verilen bilgileri içeren)
Çıktı:	Denetimleri gerçekleştirmek için koşullar.

2.6. Uygulama ve Raporlama (Kutu 3)

Bu adımda denetimler fiili olarak gerçekleştirilir: çeşitli denetim faaliyetleri (uygunluk kontrolü ve uygunluk desteğini amaçlayan) hazırlanır ve gerçekleştirilir. Genel olarak, denetim faaliyetleri rutin denetimler, rutin olmayan denetimler ve kaza, şikâyet gibi durumlarda gerçekleştirilen incelemelerden oluşmaktadır. Bu faaliyetlerin çoğu bir önceki adımda hazırlanan uygulama çerçevesinde belirtilen prosedürler doğrultusunda gerçekleştirilebilir. İlgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği ve bilgi alışverişi de bu adımın bir parçasıdır.

Gerçekleştirilen denetim faaliyetleri, faaliyetlerin sonuçları ve takibi (uygulanan yaptırımlar) hakkında bilgiler ulaşılabılır bir veritabanında saklanmalıdır.

Uygulama ve raporlama en azından aşağıdakileri kapsamalıdır;

- ✓ Rutin saha ziyaretleri

Aşağıdaki unsurlar çerçevesinde çevresel etkinin incelenmesi:

- ✓ Denetim programı
- ✓ Çevre mevzuatı
- ✓ Denetim biriminin yapısal düzenlemeleri
  - İşletmecinin bilgi düzeyini artırmak ve güçlendirmek
  - İzin ve yetkilerin değerlendirilmesi
- ✓ Rutin olmayan saha ziyaretleri
  - Şikâyetler
  - Kazalar ve olaylar
  - Uygunsuzluk durumları
  - Yeni izin verilmesi
  - İzin yenilenmesi
- ✓ Kaza, olay ve uygunsuzluk durumlarının incelenmesi
  - Nedenleri ve etkilerinin ortaya çıkarılması
  - Sorumluluklar, yükümlülükler ve sonuçları
  - Denetim birimine sonuçların iletilmesi
  - Takip yapılması

- Etkiyi azaltma/iyileştirme yönünde faaliyetler
  - Önlemeye yönelik faaliyetler
  - İşletmecinin aldığı önlemler
  - Faaliyetler ve yaptırımlar
- ✓ İşletmeye ait izleme verilerinin değerlendirilmesi, bilgilendirme çalışmalarının düzenlenmesi gibi diğer uygunluk kontrolü ve uygunluk desteği faaliyetleri
- ✓ Raporlama
- Her saha ziyaretinden sonra
  - Proses ve denetim verilerinin saklanması
  - Sonraki faaliyetler için değerlendirme
  - En kısa sürede bitirilmesi
  - Rapor kayıtlarının tutulması
  - Erişilebilir veri tabanı
  - İşletmeye iletilmesi
  - Halka açık olması (örneğin 2 ay içinde)
- ✓ İlgili kurum ve kuruluşlarla bilgi alışverişi

Girdi: Denetim programı ve uygulama çerçevesi.

Çıktı: Denetim faaliyetleri ve sonuçları.*

2.7. Performans İzleme (Kutu 4)

Denetim birimi, denetimin ve uygulama sürecinin sonuçları ile etkilerini sistematik olarak izlemeli ve bu izleme verilerine dayanarak hareket etmelidir.*

Denetim biriminin kurum içinde veya ulusal veya AB düzeyinde raporlamada bulanabilmesi ve amaç ile hedeflere ulaşıp ulaşılamadığını kontrol edebilmesi için performans izlemesi yapılmalıdır. Denetim planının verimliliğini değerlendirmek için somut performans göstergeleri kullanmak önemlidir. Göstergelerin etkinliği konusundaki öngörü, hangi araç ve stratejilerin mevzuata uyumu sağlama konusunda en iyi olduğunu belirlemeye yardımcı olabilir ve halk ile paydaşların denetim biriminin yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini incelemelerine olanak sağlayabilir. İzleme farklı düzeylerde gerçekleştirilebilir.

* Çevre Denetimlerinin Planlanması Rehber Kitabı'ndan alınmıştır.

Denetim programı düzeyinde; ilerlemenin düzenli olarak izlenmesi performans göstergeleriyle (örneğin, planlanan denetim sayısı ile gerçekleştirilen denetimler) gerçekleştirilebilir. Bu düzeydeki izleme, programın uygulanmasına ilişkin bilgi vermelidir (altı aylık veya üç aylık dönemler halinde gerçekleştirilebilir). Ayrıca bu izleme, denetimlerin veya şikâyetlerin sonucunda alınan idari yaptırım kararları ile buna bağlı olarak alınan önlemlerin izlenmesini de kapsamalıdır.

Performans izleme planının başarısı ile ilişkili olarak daha üst düzeyde de gerçekleştirilmelidir. Bu düzeyde yapılacak izleme, planın sonuçlarına, amaç ve ölçülebilir hedeflerine (örneğin, çevre koşullarında düzelme, mevzuata uygunlukta artış) ilişkin yapılan ölçüm ve değerlendirmeler ile plan çıktılarının/sonuçlarının ulusal veya AB ve benzeri düzeyde yapılan raporlamaları da kapsamalıdır.

Performans izleme en azından aşağıdakileri kapsamalıdır:

- ✓ İzleme
  - Personelin performansı
  - Sonuçların izlenmesi
- ✓ Gerçekleştirilen çalışmaların değerlendirilmesi, performans sonuçları
  - Yıllık raporlar
  - Diğer denetim birimleri ile yapılan protokollere ilişkin rapor
  - Düzenleyici döngü içindeki girdiler
  - Sonuçlar ve tavsiyelere ilişkin geri bildirim
- ✓ Karşılaştırma ve iç tetkik
- ✓ Harici raporlama
  - Halkın erişimine açık
  - Yerel, bölgesel seviyeden halka ve ulusal düzeye
  - Ulusal otoriteden Avrupa Komisyonuna
  - Personel ve kaynaklar hakkında veriler
  - Denetim planına ilişkin performans
  - Gerçekleştirilen denetimlerin özeti
  - Mevzuata uyumun derecesi
  - Şikâyetler, kazalar ve olaylar sonucunda alınan önlemler
  - Uygunsuzluk durumları sonucunda alınan önlemler

Girdi: Denetim faaliyetleri ve sonuçları hakkında bilgi.

Çıktı: Denetim planının ve denetim programının incelenmesi ve kurum dışı kullanım için hazırlanan raporlar.*

3. ÇEVRE HUKUKU ve TÜRKİYE'DEKİ UYGULAMALARI**

Çevre hukuku, çevrenin korunması amacını taşıyan tüm hukuk normlarını kapsayan bir hukuk alanıdır. **Çevre hukuku** çevresel korumayı sağlamak için gerçek ya da tüzel kişilerden oluşan muhataplarının çevreye karşı davranışlarını ya **emirler (yasaklar ve diğer yükümlülükler)** aracılığı ile ya da **piyasa yöntemlerini (emisyon ticareti gibi)** kullanarak yönlendirmektedir.

Çevre Hukukunun en temel amacı çevrenin korunmasıdır. Buradaki koruma kavramı, iyileştirme ve geliştirmeyi de kapsayan geniş bir anlam taşır.

3.1. Çevre Hukukunun Temel İlkeleri

3.1.1. Kirleten Öder İlkesi

Çevre hukukunun en eski ve ilk ilkesidir. Kirletenin, çevrenin kabul edilebilir bir durumda olmasını sağlamak için kamu otoritelerince belirlenen kirliliği önleme ve kontrol masraflarına katlanması şeklinde tanımlanabilir.

► a) Uygulama Yöntemleri

Bu yöntemler;

- ✓ Mevzuatta çeşitli alanlarda kirletenler için yükümlülükler içeren kirlilikle mücadele normlarına (yasaklar, sınır değerlere uyma yükümlülüğü, bertaraf yükümlülüğü gibi) yer verilerek, bu normlara uyulup uyulmadığının kamu otoritelerince denetlenmesi ve ihlal durumunda yaptırım uygulanması, kirletenin bu kurallara uymayı sağlayacak tedbirleri alması ve bunların masraflarını karşılaması şeklinde kendini gösteren **emir ve kontrol yöntemi** ile
- ✓ “*Kirletenin ödemekle yükümlü olduğu bütün mali yükümlülükler*” olarak tanımlanabilecek olan **kirlilik ücretleri yöntemi** (Vergi dışı kirlilik ücretleri: Kirletici faaliyetlere ilişkin idari hizmetlerden -çevresel izinler ve Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) sürecindeki kararlar için- bedel alınması ya da atıklardan ücret alınması -atık su bedeli gibi-, **Çevre vergileri**: Kirletici madde ve ürünler için getirilen çevre vergileri -akaryakıt tüketim vergisi, çevre temizlik vergisi, karbon vergisi gibi-, kirletene kirliliğin sonuçlarını ödettirmek için sorumluluğun istenilen şekilde işletilemediği durumlar için geliştirilen ortak tazmin fonları ve kirlilik sigortası)

gibi **müdahaleci yöntemler**,

- ✓ Kirleten öder ilkesinin uygulanmasında devletin rolünün en aza indirilmesi düşüncesinin hakim olduğu **piyasa yöntemi** (Piyasa yönteminde amaç çevresel kaynakları fiyatlandırıp, rekabeti harekete geçirerek kirlilik sorununu, piyasa sistemi içinde çözmektir. Burada da ekonomik araçlar kullanılır ancak bu araçlar piyasa sistemini harekete geçirmek içindir. Tipik örnekleri mülkiyet hakları ve emisyon ticaretidir [Kyoto Protokolü]),

- ✓ Kirletenin kirlilikle mücadele önlemlerini almadaki mali yükünün devletin yardımıyla azaltılması olan **Teşvikler**,

olarak sayılabilir.

b) Çevre Kanununda (Ek-10) Kirleten Öder ilkesi

Çevre Kanunu Madde 3/g- Kirleten öder ilkesi

Çevre Kanunu Madde 3/h- Uygulama yöntemleri (hem müdahaleci hem piyasa yöntemleri belirtilmiş)

Çevre Kanunu Madde 18- Kredi ve yardım sureti ile destekleme,

Çevre Kanunu Madde 29- Teşvik tedbirleri ve elektrik enerjisinde indirimli tarife uygulaması.

3.1.2. Önleme İlkesi

Çevre hukukunun en önemli ve hâkim ilkesidir. Çevre sorunlarının çözümüne yönelik olarak ilk uygulanan yöntemler, ortaya çıkmış sorunların giderilmesine yani tedavi edilmesine ilişkindir. Ancak, olumsuz çevresel etkilerin yıllar sonra dahi ortaya çıkabileceğinin ve bazı olumsuz etkilerin giderilmesinin kimi zaman çok maliyetli ve bazen de mümkün olamayacağına anlaşılması karşısında önleme ilkesi önem kazanmıştır. Amaç, sorunu ortaya çıkmadan bertaraf etmektir. Bu ilkenin alt ilkesi “kaynakta önleme ilkesi” dir ve daha çok atıklar alanında uygulanır.

a) Uygulama Araçları

Çevre hukukunun gidericiliği hedeflemeyen bütün ilke ve araçları önleme ilkesinin gerçekleştirilmesini sağlar. Çevre hukukunun maddi ya da usuli normlarının çoğu doğrudan ya da dolaylı olarak önleme hedefine yöneliktir. Ancak bunlar arasında, ÇED, Planlama, Yasaklama, İzin Sistemi, En İyi Teknolojinin Kullanılması Zorunluluğu gibi araçlar önem bakımından özel bir ağırlık taşırlar.

b) Çevre Kanununda Önleme İlkesi

2872 sayılı Çevre Kanununun tamamında bu ilkeye ilişkin uygulama araçları düzenlenmiştir.

3.1.3. İhtiyat İlkesi

Çevre üzerinde muhtemel zararlarla bunların sebebi sayılan etkinlikler (veya kirleticiler) arasındaki sebep sonuç ilişkisini gösterecek açık ve belirgin verilerin olmamasına karşın sonucun gerçekleşmesini önleyici tedbirler alınmasını öngören ilkedir. Buna göre, bilimsel açıdan belirgin sonuçların elde edilmesini beklemek yerine, potansiyel zararın oluşmaması için, ilk planda tedbirli hareket edilecektir.

Çevre Kanununda İhtiyat İlkesi: Çevre Kanununun Ek Madde 8’de yer alan İyonlaştırıcı olmayan radyasyonun kontrolü ile ilgili düzenlemede, 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararname’in Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü’nün görev ve yetkilerinin düzenlendiği 8 nci maddesinin birinci fıkrasının (m) bendindeki “Küresel

iklim değişikliği ile ilgili tedbirlerin alınmasına yönelik plan politika ve stratejileri belirlemek amacıyla diğer kurum ve kuruluşlarla koordinasyon sağlamak” hükmünde ifadesini bulmuştur.

Ayrıca, 18.03.2010 tarihli ve 5977 sayılı Biyogüvenlik Kanununda Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar ile ilgili hükümlerde de yer almaktadır.

3.1.4. Katılım İlkesi

Bireylerin çevresel yönetim sürecinde rol oynamaları, etkide bulunmaları ve böylelikle kendi yaşamlarını şekillendirecek bu süreci yönlendirmeleridir. Yönetim süreci, plan, politika ve mevzuatın yapılıp kararların alınmasını ve bunların uygulanmasını kapsar. Bu süreçte katılım **karar alma** (İdari birimlerin yönetmelik, tebliğ gibi düzenleyici işlemleri ile izin, ruhsat, ÇED sürecindeki kararlar gibi bireysel işlemler aşaması) ve uygulama (İdari başvuru, Yargısal başvuru) aşamalarında gerçekleşir. Katılımın ön koşulu Bilgi Edinme Hakkıdır.

Ülkemizde bu ilke, 2872 sayılı Çevre Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinin “Çevre politikalarının oluşmasında katılım hakkı esastır. *Bakanlık ve yerel yönetimler; meslek odaları, birlikler, sivil toplum kuruluşları ve vatandaşların çevre hakkını kullanacakları katılım ortamını yaratmakla yükümlüdür.*” şeklindeki hükmü ve aynı kanunun 9 uncu maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde biyolojik çeşitlilikle ilgili olarak yer verilen hükmü, yine Çevre Kanununun 30 uncu maddesi hükmünde, 5393 sayılı Belediye Kanunu, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununda ifadesini bulmuştur.

3.1.5. İşbirliği ve Eşgüdüm İlkesi

İşbirliği ve eşgüdüm, karşılıklı görüş alışverişi, bilgi, belge ve teknolojinin paylaşılması kısaca dayanışma sağlanması ve ortak çaba gösterilmesi demektir. Çevrenin korunması için yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyde işbirliği yapılması gerekir. Merkezi birimler, yerel yönetimler, özel sektör ve STK’lar, uluslararası kuruluşlar bu ilke çerçevesinde bir araya gelip, sorumluluk paylaşacak kesimlerdir. Bu ilke Çevre Kanununun 3/b-j maddelerinde ifadesini bulmuştur.

3.1.6. Entegrasyon İlkesi

Bu ilkenin esasını, çevreyi koruma amacının ve buna ait esasların, kamu yönetiminin diğer bütün politikalarının oluşturulmasında dikkate alınması oluşturur (Dış entegrasyon).

Çevre hukukunun kendi içerisindeki değişik çevresel ögelere ilişkin koruma esaslarının da bütünleştirilmesi gerekir (İç entegrasyon).

Entegrasyon ilkesinin uygulama araçları büyük ölçüde Sürdürülebilir Kalkınmanın uygulama araçları ile örtüşür.

Bu ilke 2872 sayılı Çevre Kanununda, Stratejik Çevresel Değerlendirme, ÇED, Planlama konularında yapılan düzenlemelerde yer almaktadır.

3.2. Çevrenin Korunmasında Temel Kavramlar

3.2.1. Çevre Hakkı

Endüstri ve teknoloji alanında meydana gelen gelişmelere paralel olarak çevresel değerlerin bozulması, yok edilmesi, asit yağmurları, ozon tabakasının delinmesi, sera etkisi gibi küresel çevre sorunlarının önlenememesi ve sonuç olarak insanoğlunun en temel hakkı olan yaşam hakkının tehdit altında olması, çevre hakkını en önemli insan haklarından birisi haline getirmiştir. Bu çerçevede çevrenin bir "hak" olarak anayasal/yasal güvenceye kavuşturulması önem kazanmıştır.

Türkiye'de çevre hakkı Anayasal güvence altına alınmıştır. Anayasanın "Sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması" başlıklı 56 ncı maddesinin birinci fıkrası "*Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. İkinci fıkrası ise "Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşların ödevidir."* şeklinde düzenlenmiştir.

Çevre hakkının gerçekleştirilmesine ilişkin usuli haklar ise;

- a. Bilgi Edinme,
  - b. Katılım,
  - c. Yargıya Başvuru,
- haklarını kapsar.

3.2.2. Sürdürülebilir Kalkınma

Sürdürülebilir kalkınmanın temeli 1972 Stockholm Konferansında atılmış, dünya gündemine belirgin bir şekilde 1992 Rio Zirvesi ile yerleşmiştir.

Sürdürülebilir Kalkınma kavramını dünya ölçeğinde popüler kılan ve bu konuda ilk kez bir tanıma yer veren çalışma ise "Ortak Geleceğimiz" Raporudur. Raporda, Sürdürülebilir Kalkınma, "**Bugünün ihtiyaçlarını, gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılama imkânlarını tehlikeye atmaksızın, karşılayan kalkınma**" şeklinde tanımlanmıştır.

Bu kavramın uygulama araçları, Stratejik Çevresel Değerlendirme, ÇED, Çevre İzinleri ve planlama olarak sayılabilir.

Sürdürülebilir Kalkınma 2872 sayılı Çevre Kanununun "Amaç" başlıklı 1 inci maddesinde, Tanımlar başlıklı 2 nci maddesinde, 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) ve (d) bentlerinde 10 uncu maddesinin son fıkrasında, 11 nci maddesinde, çevre düzeni planları, koruma alanlarına ilişkin yönetim planları, atık yönetim planları ile ilgili maddelerinde düzenlenmiştir.

3.3. Türk Hukukunda Çevre

3.3.1. Anayasa

Çevre ile ilgili en temel düzenleme Anayasanın 56 ncı maddesinde yer almaktadır. Yukarıda çevre hakkı ile ilgili bölümde de belirtildiği üzere, söz konusu maddenin birinci fıkrasında herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğu, ikinci fıkrasında ise çevreyi geliştirmenin, çevre sağlığını korumanın ve çevre kirlenmesini önlemenin devletin ve vatandaşların **ödevi olduğu hükme bağlanmıştır. Böylelikle çevre bir hak olarak anayasal güvence altına alınmış ancak aynı zamanda çevrenin korunması geliştirilmesi ve kirlenmenin önlenmesi konusunda hem devlete hem de vatandaşlara sorumluluk yüklenmiştir.**

3.3.2. Çevre Kanunu

2872 sayılı Çevre Kanununun amacı bütün canlıların ortak varlığı olan çevrenin sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamaktır. Kanunda bu amaç ortaya konulduktan sonra, bu amacın gerçekleştirilmesi için tüm gerçek ve tüzel kişilerin uyması gereken kurallar, yerine getirmesi gereken yükümlülükler düzenlenmiş, yükümlülüklerin yerine getirilip getirilmediğinin izlenmesi/denetlenmesi, Kanun ve ilgili yönetmeliklerde öngörülen yükümlülüklerin yerine getirilmemesi halinde uygulanacak idari yaptırım (İdari Para cezası, Faaliyetin durdurulması) kararları, yaptırımın uygulanmasında yetkili merciler, kararlara itiraz, adli nitelikteki cezalar kirletenin sorumluluğuna ilişkin hükümler öngörülmüştür.

Çevre Kanununa dayalı olarak çıkarılan Yönetmelik, Tebliğ gibi ikincil düzenlemeler ile de, Çevre Kanununda esasları belirlenen, çerçevesi çizilen konuların ayrıntılarına, teknik yönlerine, uygulama usullerine yer verilmiştir.

Çevre Kanununda ve ilgili yönetmelik ile tebliğlerde, hava kirliliği, gürültü ve titreşim, iyonlaştırıcı olmayan radyasyon, su kirliliği, toprak kirliliğinin önlenmesi, kontrolü, atıklar, arıtma bertaraf yükümlülüğü, tehlikeli kimyasallar, çevresel etki değerlendirmesi süreci, bildirim ve bilgi verme yükümlülüğü, çevre yönetim birimi kurma ve çevre görevlisi bulundurma yükümlülüğü ile ilgili düzenlemelere yer verilmiş, Kanunun 20 nci maddesinde de bu yükümlülükleri Kanunda ve ilgili yönetmeliklerde, tebliğlerde öngörülen şekilde yerine getirmeyen gerçek ve tüzel kişiler hakkında uygulanacak idari para cezaları düzenlenmiştir.

► a) Faaliyetin Durdurulması

Çevre Kanununun 15 inci maddesinde, 2872 sayılı Kanun ve bu Kanun uyarınca yayımlanan yönetmeliklere aykırılık halinde aykırılığa sebep olan faaliyetin, bir defaya mahsus olarak ve bir yılı aşmayacak şekilde süre verilmesi halinde, verilen süre sonunda aykırılığın giderilmemiş olması durumunda süre sonunda, süre verilmediği takdirde derhal, kısmen veya tamamen, süreli veya süresiz olarak durdurulacağı hüküm altına alınmıştır. Burada önemli olan husus, süre verilmesinin tamamen Bakanlığın takdi-

rinde olmasıdır. Diğer bir ifade ile süre verilmesi mecburi değildir. Yapılan denetim sonucunda tespit edilen aykırılığın, faaliyetin niteliğine göre süre verilip verilmeyeceği konusu her bir somut olay bakımından değerlendirilecektir.

Bir diğer önemli husus da süre verilmesinin, faaliyetin durdurulmasının idari para cezası uygulanmasına engel olmayacağıdır. Nitekim 2872 sayılı Çevre Kanununun 15 inci maddesinin son fıkrasında süre verilmesinin ve faaliyetin durdurulmasının bu Kanunda öngörülen cezaların uygulanmasına engel teşkil etmeyeceği hüküm altına alınmıştır.

Bu hükümlere göre, planlı, ani ya da şikâyet üzerine yapılacak denetimler sırasında 2872 sayılı Kanun ve ilgili mevzuata aykırılık tespit edildiği takdirde,

- ✓ Herhalde tespit edilen aykırı fiil için Kanunun 20 nci maddesinde öngörülen ve aykırı fiile karşılık gelen idari para cezasının tatbik edilmesi,
- ✓ Süre verilmesi takdir edilir ise bir yılı geçmemek kaydı ile ve bir defaya mahsus olarak süre verilmesi, verilen süre sonunda aykırılığın giderilmemesi halinde faaliyetin, tespit olunan aykırılığın mahiyetine, yürütülen faaliyetin niteliğine göre, kısmen, tamamen, süreli ya da süresiz durdurulması,
- ✓ Süre verilmediği takdirde derhal, kısmen veya tamamen, süreli ya da süresiz olarak faaliyetin durdurulması,

gereklidir.

Öte yandan 2872 sayılı Kanunun 15 inci maddesinin son fıkrasında, faaliyetin durdurulmasına ilişkin olarak Çevresel Etki Değerlendirmesi süreci bakımından süre ve durdurma kararı verecek makam ile ilgili olarak özel bir hüküm getirilmiştir. Bu hüküm uyarınca çevresel etki değerlendirilmesi incelemesi yapılmaksızın başlanan faaliyetlerin Bakanlıkça, proje tanıtım dosyası hazırlanmaksızın başlanan faaliyetlerin ise mahallin en büyük mülki amirince ve süre verilmeksizin durdurulacağı öngörülmüştür.

► b) İdari Para Cezalarında Yetki ve Tebligat

2872 sayılı Kanunun 24 üncü maddesinde açıkça düzenlendiği üzere, idari yaptırım kararlarını vermeye Bakanlık yetkilidir. Kanunda öngörülen idari yaptırım kararları Bakanlık merkez teşkilatında genel müdürler, taşra teşkilatında ise çevre ve şehircilik il müdürleri tarafından kullanılır. Ayrıca Kanunun 12 nci maddesi kapsamında denetim yetkisinin devredildiği kurum ve merciler de idari yaptırım kararı uygulamaya yetkilidir.

İdari yaptırım kararları 5326 sayılı Kabahatler Kanununda öngörülen usule uygun olarak düzenlendikten sonra idari yaptırım kararlarını veren merci tarafından ilgililerine 7201 sayılı Tebligat Kanununa göre tebliğ edilecektir. Tebligat ilgililere iadeli taahhütlü olarak ya da tebliğ mazbatalı zarflarla yapılacaktır. Böylelikle kararın karşı tarafa tebliğ tarihi belirlenebilecek, dava açıldığı takdirde davanın süresi içerisinde açılıp açılmadığı, ödemenin süresi içinde yapılıp yapılmadığı tespit edilebilecektir.

► c) Tekerrür

Yapılan denetimler sırasında 2872 sayılı Kanuna aykırı fiillerin tekrarlandığı tespit edildiğinde Kanunun “Fillerin tekrarı” başlıklı 23 üncü maddesinin dikkate alınması gereklidir. Söz konusu madde “*Bu Kanunda belirtilen idarî para cezaları, bu cezaların verilmesini gerektiren fiillerin işlenmesinden itibaren üç yıl içinde birinci tekrarında bir kat, ikinci ve müteakip tekrarında iki kat artırılarak verilir.*” şeklinde düzenlenmiştir.

Bu maddenin uygulanabilmesi için, üç yıl içinde **aynı fiilin** tekrarlanmış olması gereklidir. Yapılan denetimlerde üç yıl içinde farklı fiillerin sebep olduğu aykırılıklar tespit edilmiş ise bu maddeye göre işlem yapılamayacaktır. Örneğin; 2012 Ocak ayında yapılan bir denetimde 2872 sayılı Kanunun 20/1/f maddesine göre idari para cezası tatbikinden sonra, 2013 Mart ayında yapılan bir denetim sırasında da 2872 sayılı Kanunun 11 inci maddesinin ihlal edildiği ve dolayısıyla aynı Kanunun 20/1/f maddesine göre idari para cezası tatbiki gerektiğinde, tekerrür hükümleri uygulanacaktır. Ancak 2013 Mart ayında yapılan denetimde 20 nci maddenin birinci fıkrasının başka bir bendinin uygulanmasını gerektiren bir ihlal tespit edildiği takdirde, artık tekerrür hükümlerinin uygulanması mümkün olmayacaktır.

Ayrıca tekerrür hükümlerine göre idari para cezasının artırımı sırasında esas alınacak, yani artırım uygulanacak ceza, son fiilin işlendiği tarihte geçerli olan ceza miktarıdır. Örneğin: 2011 yılının Nisan ayında yapılan denetim sonucunda firma hakkında 2872 sayılı Kanunun 20/1/j maddesine göre uygulanan idari yaptırım kararından sonra, 2013 yılının Mart ayında yapılan denetimde aynı ihlal tespit edildiği takdirde, 20/1/j maddesine göre idari yaptırım kararı uygulanacak, tekerrür hükmü işletilecek ve artırıma esas ceza, son fiilin işlendiği 2013 yılı için geçerli olan ceza miktarı olacaktır.

► d) Adli Cezalar

2872 sayılı Çevre Kanununda idari yaptırımların yanısıra bir kısım adli nitelikteki cezalar da düzenlenmiştir. Kanunun 26 ncı maddesi:

“Bu Kanunun 12 nci maddesinde öngörülen bildirim ve bilgi verme yükümlülüğüne aykırı olarak yanlış ve yanıltıcı bilgi verenler, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Bu Kanunun uygulanmasında yanlış ve yanıltıcı belge düzenleyenler ve kullananlar hakkında 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümleri uygulanır.

Bu maddeye göre yargıya intikal eden çevresel etki değerlendirmesine ilişkin ihtilaflarda çevresel etki değerlendirmesi süreci yargılama sonuna kadar durur” hükmünü amirdir.

Bu düzenleme gereğince, yapılan denetim sırasında ya da 2872 sayılı Kanunun uygulanması sırasında maddenin birinci ve ikinci fıkralarında belirtilen aykırılıklar ile karşılaşılması halinde, ilgililer hakkında gecikilmeksizin Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekmektedir.

3.3.3. Kabahatler Kanunu

İdari yaptırım kararlarının tesis edilmesi, uygulanması sırasında 2872 sayılı Çevre Kanununun yanısıra 5326 sayılı Kabahatler Kanununun da önemle göz önünde bulundurulması gereklidir.

5326 sayılı Kabahatler Kanununun 1 inci maddesinde Kanunun amacı, toplum düzenini, genel ahlakı, genel sağlığı, çevreyi ve ekonomik düzeni korumak olarak belirtilmiştir. Kanunun 2 nci maddesinde de kabahat, kanunun, **karşılığında idarî yaptırım uygulanmasını öngördüğü haksızlık** olarak tanımlanmıştır. Kanunun "Genel kanun niteliği" başlıklı 3 üncü maddesinde ise bu Kanunun idarî yaptırım kararlarına karşı kanun yoluna ilişkin hükümlerinin, diğer kanunlarda aksine hüküm bulunmaması halinde, diğer genel hükümlerinin, idarî para cezası veya mülkiyetin kamuya geçirilmesi yaptırımını gerektiren bütün fiiller hakkında uygulanacağı öngörülmüştür.

2872 sayılı Çevre Kanununda, Kanuna ve ilgili mevzuata aykırılık halinde idari yaptırım uygulanacağı hüküm altına alındığından, idari yaptırımlar ile ilgili olarak 5326 sayılı Kabahatler Kanununda yer alan düzenlemelere göre işlem tesis edilmesi gereklidir. Bu nedenle adı geçen Kanun ile ilgili olarak aşağıda yer verilen hususlara dikkat edilmesi yerinde olacaktır.

► a) Sorumluluk

Kabahatler Kanununun "Sorumluluk" başlıklı 11 inci maddesinde hakkında idari para cezası uygulanamayacak kişiler ile ilgili düzenleme yapılmıştır. Buna göre fiili işlediği sırada onbeş yaşını doldurmamış çocuk hakkında ve akıl hastalığı nedeniyle, işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişi hakkında idarî para cezası uygulanmayacaktır.

► b) İştirak

Aynı Kanunun "İştirak" başlığı altında düzenlenen 14 üncü maddesinde, kabahatin işlenmesine birden fazla kişinin iştirak etmesi halinde bu kişilerin her biri hakkında fail olarak idari para cezası verilmesi öngörülmektedir. O halde yapılacak denetimlerde 2872 sayılı Kanuna aykırı olduğu tespit edilen fiilin (kabahatin) işlenmesine birden fazla kişinin iştirak ettiği belirlendiği takdirde, bu kişilerin her birine ayrı ayrı idari para cezası verilmesi gereklidir.

► c) İçtima

Kanunun "İçtima" başlıklı 15 inci maddesinin birinci fıkrası "*Bir fiil ile birden fazla kabahatin işlenmesi halinde bu kabahatlere ilişkin tanımlarda sadece idarî para cezası öngörülmüşse, en ağır idarî para cezası verilir. Bu kabahatlerle ilgili olarak kanunda idarî para cezasından başka idarî yaptırımlar da öngörülmüş ise, bu yaptırımların her birinin uygulanmasına karar verilir.*" şeklinde düzenlenmiştir.

Bir fiil ile birden fazla kabahatin işlenmesi, bu suretle aynı kanunun birden fazla hükmünün, ya da birden fazla kanun hükmünün ihlal edilmesi mümkün olabilir. Bu gibi durumlarda söz konusu fiilin karşılığı olarak sadece idari para cezası öngörülmüşse en ağır olan idari para cezası uygulanacaktır. İdari para cezasından başka idari yaptırımlar da öngörülmüş ise bu yaptırımların her biri uygulanacaktır.

Bu hükmün uygulanmasında önemli olan husus **birden fazla ihlale sebep olan fiilin tek olmasıdır**. Eğer ortada birden fazla aykırı fiil var ise bu durumda her bir aykırı fiile uyan idari para cezasının uygulanması gerekir.

15 inci maddenin ikinci fıkrasında ise *“Bir fiil hem kabahat hem de suç olarak tanımlanmış ise, sadece suçtan dolayı yaptırım uygulanabilir. Ancak, suçtan dolayı yaptırım uygulanamayan hallerde kabahat dolayısıyla yaptırım uygulanır.”* hükmüne yer verilmiştir.

Bu konu ile ilgili olarak 2872 sayılı Çevre Kanununun 20 nci maddesinin son fıkrasında, bu maddenin uygulamasında Türk Ceza Kanunu ile diğer kanunların, fiilin suç oluşturması haline ilişkin hükümlerinin saklı olduğu düzenlenmiştir.

Kabahatler Kanununun 15 inci maddesinin ikinci fıkrası ile 2872 sayılı Çevre Kanununun 20 nci maddesinin son fıkrasını hükmü dairesinde, Çevre Kanunu kapsamında yapılan denetimler sırasında hem Çevre Kanununa göre idari para cezasını gerektiren hem de Türk Ceza Kanununa göre suç sayılan fiillerin tespiti halinde, ilgililer hakkında fiillerine uyan idari para cezası uygulanacak ve Türk Ceza Kanunu uyarınca Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunulacaktır.

► d) İdari Para Cezası

Kabahatler Kanununun 17 nci maddesinin birinci fıkrasında idarî para cezasının, maktu veya nispi olabileceği, ikinci fıkrasında ise idarî para cezasının, kanunda alt ve üst sınırı gösterilmek suretiyle de belirlenebileceği, bu durumda, idarî para cezasının miktarı belirlenirken işlenen kabahatin haksızlık içeriği ile failin kusuru ve ekonomik durumunun birlikte göz önünde bulundurulacağı öngörülmüştür.

2872 sayılı Çevre Kanununun idari para cezalarının düzenlendiği 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (v) ve (y) bentlerinde idari para cezasının alt ve üst sınırı belirlenmiştir. Bu bentlere göre idari para cezası uygulanırken, ceza miktarının;

1. İşlenen kabahatin haksızlık içeriği (kirliliğin boyutu, türü, sonuçlarının ağırlığı gibi),
2. Failin kusuru (fiilin kasten ya da kaza sonucu işlenmesi, kabahatin alışkanlık haline getirilmiş olması gibi),
3. Failin ekonomik durumu,

bir arada değerlendirilerek belirlenmesi gerekmektedir.

Kabahatler Kanununun 17 nci maddesinin yedinci fıkrası “İdarî para cezaları her takvim yılı başından geçerli olmak üzere o yıl için 4.1.1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca tespit ve ilân edilen yeniden değerlendirme oranında artırılarak uygulanır. Bu suretle idarî para cezasının hesabında bir Türk Lirasının küsuru dikkate alınmaz. Bu fıkra hükmü, nispi nitelikteki idarî para cezaları açısından uygulanmaz.” şeklinde düzenlenmiş olup bu hüküm uyarınca her yıl belirlenen yeniden değerlendirme oranları esas alınmak suretiyle tespit edilen idari para cezası miktarları Tebliğ şeklinde hazırlanarak Resmi Gazetede yayımlanmaktadır. 2013 yılı için geçerli olan idari para cezası miktarları da 16.01.2013 tarih, 28530 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

► e) Soruşturma Zamanaşımı

Kabahatler Kanununun 20 nci maddesinde soruşturma zamaşımı düzenlenmiş, maddenin birinci fıkrasında soruşturma zamaşımının dolması halinde kabahatten dolayı kişi hakkında idarî para cezasına karar verilemeyeceği hüküm altına alınmıştır. Maddenin ikinci fıkrasında da idari para cezası miktarlarına göre öngörülen soruşturma zamaşımı süreleri belirlenmiştir. Buna göre soruşturma zamaşımı süreleri:

- a) Yüzbin Türk Lirası veya daha fazla idarî para cezasını gerektiren kabahatlerde beş,
  - b) Ellibin Türk Lirası veya daha fazla idarî para cezasını gerektiren kabahatlerde dört,
  - c) Ellibin Türk Lirasından az idarî para cezasını gerektiren kabahatlerde üç,
- yıldır.

Bu hüküm uyarınca Çevre Kanununda öngörülen fiilin işlenmesinden ya da neticenin gerçekleşmesinden itibaren para cezasının miktarına bağlı olarak yukarıda belirtilen sürelerde idari para cezasını havi idari yaptırım kararının verilmesi gerekmektedir.

► f) Yerine Getirme Zaman Aşımı

Kabahatler Kanununun 21 inci maddesinde yerine getirme zamaşımı ile ilgili düzenleme yapılmıştır. Yerine getirme, tesis edilen idari yaptırım kararının uygulanmasına yöneliktir. Maddenin birinci fıkrasında yerine getirme zamaşımının dolması halinde idarî para cezasına veya mülkiyetin kamuya geçirilmesine ilişkin kararın artık yerine getirilemeyeceği öngörülmüştür.

Maddenin ikinci fıkrasında ise yerine getirme zamaşımı süresi;

- a) Ellibin Türk Lirası veya daha fazla idarî para cezasına karar verilmesi halinde yedi,
- b) Yirmibin Türk Lirası veya daha fazla idarî para cezasına karar verilmesi halinde beş,
- c) Onbin Türk Lirası veya daha fazla idarî para cezasına karar verilmesi halinde dört,
- d) Onbin Türk Lirasından az idarî para cezasına karar verilmesi halinde üç,

Yıl.

(3) Mülkiyetin kamuya geçirilmesine ilişkin zamaşımı süresi on yıl olarak belirlenmiştir.

Maddenin 23.7.2010 tarih, 6009 sayılı Kanunun 37 nci maddesi ile değişik dördüncü fıkrasında zamaşımı süresinin, kararın kesinleşmesinin rastladığı takvim yılını takip eden takvim yılı başından itibaren işlemeye başlayacağı, beşinci fıkrasında ise kanun hükmü gereği olarak idarî yaptırımın yerine getirilmesine başlanamaması veya yerine getirilememesi halinde zamaşımının işlemeyeceği hükme bağlanmıştır.

Kabahatler Kanununun bu hükmü uyarınca Çevre Kanununa göre verilen idari para cezalarının, kararın kesinleşmesi tarihinden itibaren yukarıda belirtilen süreler nazara alınarak yerine getirilmesi gereklidir.

3.3.4. Türk Ceza Kanunu

5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Çevreye Karşı Suçlar bölüm başlığı altında çevrenin kasten kirletilmesi, çevrenin taksirle kirletilmesi, gürültüye neden olma ve imar kirliliğine neden olma suçları düzenlenmiştir.

a) Kanunun 181 inci maddesinde çevrenin kasten kirletilmesine ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Mezkûr madde:

“(1) İlgili Kanunlarla belirlenen teknik usullere aykırı olarak ve çevreye zarar verecek şekilde, atık veya artıkları toprağa, suya veya havaya kasten veren kişi. altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Atık veya artıkları izinsiz olarak ülkeye sokan kişi bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Atık veya artıkların toprakta, suda veya havada kalıcı özellik göstermesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza iki katı kadar artırılır.

(4) Bir ve ikinci fıkralarda tanımlanan fiillerin, insan veya hayvanlar açısından tedavisi zor hastalıkların ortaya çıkmasına, üreme yeteneğinin körelmesine, hayvanların veya bitkilerin doğal özelliklerini değiştirmeye neden olabilecek niteliklere sahip olan atık veya artıklarla ilgili olarak işlenmesi halinde, beş yıldan az olmamak üzere hapis cezasına ve bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur.

(5) Bu maddenin iki, üç ve dördüncü fıkrasındaki fiillerden dolayı tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.”

b) Türk Ceza Kanununun 182 nci maddesi ise “Çevrenin taksirle kirletilmesi” başlığı altında;

“(1) Çevreye zarar verecek şekilde, atık veya artıkların toprağa, suya veya havaya verilmesine taksirle neden olan kişi. adli para cezası ile cezalandırılır. Bu atık veya artıkların, toprakta, suda veya havada kalıcı etki bırakması halinde, iki aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) İnsan veya hayvanlar açısından tedavisi zor hastalıkların ortaya çıkmasına, üreme yeteneğinin körelmesine, hayvanların veya bitkilerin doğal özelliklerini değiştirmeye neden olabilecek niteliklere sahip olan atık veya artıkların toprağa, suya veya havaya taksirle verilmesine neden olan kişi bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

şeklinde düzenlenmiştir.

Kanunun 181/1 maddesinde “İlgili Kanunlarla belirlenen teknik usullere aykırı olarak ve çevreye zarar verecek şekilde, atık veya artıkları toprağa, suya veya havaya kasten vermek” suç olarak tanımlanmış, 182/2 maddesinde ise aynı eylemin taksirle (taksir: dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyerek gerçekleştirilmesidir. TCK. Md. 27/3) işlenmesinin yaptırımını tanzim edilmiştir.

Her iki maddede de suçun unsurları, atık veya artıkların;

- ✓ Havaya, suya, toprağa verilmesi,
- ✓ Havaya, suya, toprağa atık vermenin çevreye zarar verecek şekilde ve ilgili kanunlarla belirlenen teknik usullere aykırı olarak yapılmasıdır.

c) Türk Ceza Kanununun 183 üncü maddesinde ise «Gürültüye neden olma» suçu;

“(1) İlgili Kanunlarla belirlenen yükümlülüklere aykırı olarak, başka bir kimsenin sağlığının zarar görmesine elverişli bir şekilde gürültüye neden olan kişi. iki aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.”

şeklinde düzenlenmiştir.

d) Türk Ceza Kanununda suç olarak düzenlenen çevrenin kasten kirletilmesi, taksirle kirletilmesi ve gürültü eylemleri tespit edildiğinde, 2872 sayılı Kanununa göre idari para cezası uygulanması, müteakiben, idari para cezası uygulandığı da belirtilmek suretiyle, 2872 sayılı Çevre Kanununun 20 nci maddesinin birinci fıkrasının son bendi gereğince Türk Ceza Kanununa göre de kovuşturma yapılması için Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunulması gereklidir. Eylemin kasten ya da taksirle gerçekleştirildiğinin nihai tespiti yargı makamlarına ait olduğundan, idare tarafından atıf yapılacak madde ya da fıkra hükmü bağlayıcı olmayacaktır.

Gerek 2872 sayılı Kanun gerekse 5326 sayılı Kabahatler Kanunu ve Türk Ceza Kanunu ile ilgili uygulamalar ile ilgili olarak 07.07.2006 tarihli 2006/18 ve 24.01.2007 tarihli 2006/18 sayılı Genelgeye ek Genelge hükümlerinin de önemle nazara alınması gerekmektedir.

** KAYNAKÇA

1. Prof. Dr. Nükhet YILMAZ TURGUT - Çevre Politikası ve Hukuku - İmaj Yayınevi - Ankara, 2009.
2. Hâkim Yüksel ERDOĞAN - Kabahatler Kanunu- Seçkin Yayınevi - Ankara 2005.
3. Yargıtay Cumhuriyet Savcısı Mustafa EKİNCİ - Anlatımlı Gerekçeli Kabahatler Kanunu - Adalet Yayınevi - Ankara, 2005.

4. ÇEVRE YETERLİK HİZMETLERİ

4.1. Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu Hazırlayacak Firmaların Yeterlik Durumları

Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinin 26. Maddesine istinaden yayımlanan 18.12.2009 tarihli Yeterlik Belgesi Tebliği kapsamında Çevresel Etki Değerlendirmesi Başvuru Dosyası, Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu ve Proje Tanıtım Dosyası hazırlayacak kurum/kuruluşlara yeterlik belgesi verilmesine ilişkin iş ve işlemler Bakanlığımız ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir.

2012 yılında verilen belge sayısı ile toplamda ulaşılan belge sayıları Çizelge 1’de verilmektedir.

Çizelge 1 – Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu Hazırlayabilecek Firmaların Sayısı

	2012	15/02/2013 Tarihi İtibariyle Genel Toplam
Yeterlik Belgesi Verilen Kurum/Kuruluş Sayısı	20	233
Yeterlik Belgesi Verilen Kurum/Kuruluşların Denetlenme Sayısı	45	248
Yeterlik Belgesi İptal Edilen Kurum/Kuruluş Sayısı	1	29
Yeterlik Belgesi Askıya Alınan Kurum/Kuruluş Sayısı	3	6
Belge Vizesi Dolan Kurum Kuruluş Sayısı	0	21

4.2. Çevre Görevlisi ve Çevre Danışmanlık Firmaları Yeterlik Durumları

Sanayileşmeyle birlikte çevre kirliliğine neden olan olumsuz faaliyetlerin artması çözüm olarak kirliliğin daha oluşmadan kaynağında önlenmesi kavramını gündeme getirmiştir.

Üretim sırasında malzeme ve kaynak kayıplarını en aza indirmek için aktif bir çevresel yönetim yaklaşımı olan kirliliğin önlenmesi, kirleticileri bir ortamdan diğerine aktarmaksızın toprağa, havaya ve/veya suya salınan kirleticileri en aza indirgeyen veya bertaraf eden çoklu ortam yaklaşımıdır.

Bu noktada tesis veya faaliyetlerin çevre kirliliğinin önlenmesine yönelik olarak daha etkin bir süreç yürütmesi ve mevzuata uyum konusunda profesyonelliği ve verimliliği artırmak adına “Çevre Görevlisi” ve “Çevre Danışmanlık Firmaları” kavramları geliştirilmiş, çevre görevlilerinin, faaliyetleri sonucu çevre kirliliğine neden olacak veya çevreye zarar verecek kurum, kuruluş ve işletmelerin çevre kirliliği oluşturmadan gerekli olan önlemleri almalarını temin ederek çevrenin korunmasına katkı sağlamaları amaçlanmıştır.

Konunun yasal çerçevesi ise 2872 sayılı Çevre Kanunu’nda 2006 yılında 5491 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle belirlenmiş olup, Kanunun Ek Madde 2 si ile faaliyetleri sonucu çevre kirliliğine neden olacak veya çevreye zarar verecek kurum, kuruluş ve işletmeler çevre yönetim birimi kurmak, çevre görevlisi istihdam etmek veya Bakanlıkça yetkilendirilmiş kurum ve kuruluşlardan hizmet satın almakla yükümlü tutulmuşlardır.

Ek Madde 2 – (Ek: 26/4/2006 – 5491/23 md.) Faaliyetleri sonucu çevre kirliliğine neden olacak veya çevreye zarar verecek kurum, kuruluş ve işletmeler çevre yönetim birimi kurmak, çevre görevlisi istihdam etmek veya Bakanlıkça yetkilendirilmiş kurum ve kuruluşlardan bu amaçla hizmet satın almakla yükümlüdürler. Bu konuyla ilgili usûl ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Konuyla ilgili usûl ve esaslar ise Bakanlığımız tarafından ilk olarak 21.11.2008 tarih ve 27061 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak 1 Ocak 2009 tarihinde yürürlüğe giren Çevre Denetimi Yönetmeliği ile belirlenmiştir. Daha sonra konuya ilişkin usûl ve esaslar, 12.11.2010 tarih ve 27757 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Çevre Görevlisi ve Danışmanlık Firmaları Hakkında Yönetmelik” ile daha kapsamlı hale getirilmiştir. Yönetmelik kapsamında çevre görevlilerinin yükümlülükleri aşağıda verilmektedir.

ÇEVRE GÖREVLİLERİNİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

MADDE 10 – (1) Çevre yönetim birimi ya da tesis veya faaliyette çalışan çevre görevlisi;

- a) Tesis veya faaliyet bünyesinde;
  - 1) Çevre yönetimi faaliyetlerini mevzuata uygun bir şekilde yürütmek ve koordine etmekle,
  - 2) Yürütülen çalışmaları düzenli aralıklarla izleyerek ilgili mevzuatta belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilip getirilmediğini tespit etmekle,
  - 3) Yılda bir defadan az olmamak üzere ilgili mevzuat hükümlerine göre iç tetkik gerçekleştirmek ve iç tetkik sonucunda bir rapor hazırlamakla, bu raporu tesis veya faaliyet sahibine/sorumlusuna sunmak ve tesis veya faaliyet bünyesinde muhafaza edilmesini sağlamakla,
  - 4) Uygunsuzluk tespit edildiğinde tesis veya faaliyetin sahibine/sorumlusuna uygunsuzluğun giderilmesi için önerilerde bulunmak ve uygunsuzluğun giderilip giderilmediğinin takibini yapmakla,
  - 5) Çalışanlara çevresel konularda bilgilendirici eğitim çalışmaları yapmak ve özendirici faaliyetler düzenlemekle,
- b) Tesis veya faaliyetin çevresel konularda alması gerekli izin, lisans ve belgeleri alma, güncelleme ve/veya yenileme çalışmalarını yürütmekle,
- c) İstenecek bilgi ve belgeleri belirtilen formatta; zamanında ve eksiksiz olarak iletmekle,

- ç) Bakanlık veya il çevre ve orman müdürlüklerince yapılacak denetimler sırasında;
- 1) Tesis veya faaliyette hazır bulunmakla,
  - 2) İstenen bilgi ve belgeleri sağlamakla,
- d) Öğrendikleri ticari sır mahiyetindeki bilgileri saklı tutmakla, yükümlüdür.

Söz konusu Yönetmelik kapsamında çevre görevlileri ve çevre danışmanlık firmalarının yetkilendirilmesi işlemleri Bakanlığımız ÇED, İzin ve denetim Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Söz konusu yetkilendirme ile ilgili başvuru, değerlendirme ve onaylama süreçleri “Çevrimiçi Çevre İzinleri Portalı” üzerinden elektronik ortamda yürütülmektedir. 2012 yılında verilen belge sayısı ile toplamda ulaşılan belge sayıları Çizelge 2’de verilmektedir.

Çizelge 2 – Çevre Görevlisi ve Çevre Danışmanlık Firmalarının Sayısı

	2012	15/02/2013 tarihi itibarıyla
Çevre Görevlisi Belgesi Sayısı	2.419	10.122
Çevre Danışmanlık Firması Yeterlik Belgesi	162	674
Çevre Yönetim Birimi	98	308
Çevre Danışmanlık Firması Denetim Sayısı	94	94
Askıya Alınan Çevre Danışmanlık Firması	52	52
İptal Edilen Çevre Danışmanlık Firma Sayısı	2	2

4.3. Çevre Etiket Çalışmaları

Ulusal Çevresel Etiket Sistemi’nin kurulmasına yönelik altyapı oluşturulması çalışmalarına başlanmış olup, bu konuda 2013 yılında uygulanmak üzere proje önerisi hazırlanmış ve Kalkınma Bakanlığına sunulmuştur. Proje çalışmaları devam etmektedir.

4.4. Çevre Ölçüm ve Analiz Laboratuvarları Yeterlik Çalışmaları

Çevre mevzuatı kapsamında her türlü izin, izleme ve denetimlere esas teşkil eden ölçüm ve analizleri yapacak, özel veya kamuya ait kurum ve kuruluş laboratuvarlarının “Çevre Ölçüm Ve Analiz Laboratuvarları Yeterlik Yönetmeliği” çerçevesinde Bakanlığımızdan yeterlik alması gerekmektedir.

Bu kapsamda 2012 yılı içerisinde;

1. 2013 Yılına kadar 150 laboratuvar Çevre Ölçüm ve Analizleri Ön Yeterlik/Yeterlik Belgesi ile yetkilendirilmiştir.
2. 2012 Yılında 5 laboratuvarın Çevre Ölçüm ve Analizleri Ön Yeterlik/Yeterlik Belgesi askıya alınmıştır.
3. 2012 Yılında 27 laboratuvarın Çevre Ölçüm ve Analizleri Ön Yeterlik/Yeterlik Belgesi yenileme işlemi yapılmıştır.
4. 2012 Yılında planlı, ani denetim ve kapsam genişletme dahil olmak üzere toplam 90 laboratuvar denetlenmiştir.
5. 2012 yılında 7 laboratuvarın Çevre Ölçüm ve Analizleri Ön Yeterlik/Yeterlik Belgesinin ilgili kapsamı veya parametresi askıya alınmıştır.
6. 2012 yılında 8 laboratuvarın belge süresinin dolması ve çeşitli sebeplerle Çevre Ölçüm ve Analizleri Ön Yeterlik/Yeterlik Belgesi iptal edilmiştir.
7. Tekirdağ, Uşak, İzmir, Manisa, Edirne, Kırklareli, Kütahya ve Ankara illerinde 9 kez mobil laboratuvarlarla izleme çalışması için numune alınmış, toplam 131 adet numunenin 3275 parametrede analizi yapılmıştır.
8. Tekirdağ, Gaziantep, Kırklareli, Kütahya, Uşak, Manisa, İzmir, Denizli ve Kırşehir illerinde 15 kez mobil laboratuvarlarla tesis denetimleri gerçekleştirilmiş olup denetimlerden toplamda 169 numunenin 1180 parametrede analizi yapılmıştır.
9. 2012 Mayıs ayında Muğla ilindeki 5 adet balık çiftliğinin denetimi gerçekleştirilmiştir.

5. ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRME FAALİYETLERİ

ÇED, yapılması tasarlanan projelerin, yer ve teknoloji alternatiflerinin değerlendirildiği, faaliyetin etkilerinin en aza indirilmesi için alınması gerekli önlemleri içeren bir süreçtir.

Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği (ÇEDY) kapsamında Ek-1 Listesi kapsamındaki projelere yönelik ÇED Olumlu ya da Olumsuz Kararı Bakanlık tarafından, Ek-2 Listesi kapsamındaki projelere yönelik ÇED Gerekli ya da Gerekli Değildir Kararı da Valilikler yani ÇŞİM'leri tarafından verilmektedir. Çizelge 3'te görüldüğü üzere, 2012 yılında, 3.759 projeye ÇED Gerekli Değildir Kararı verilirken, 42 proje için ÇED Gerekli karar verilmiştir.

Çizelge 3 – Bakanlığımız Tarafından Verilen ÇED Kararları

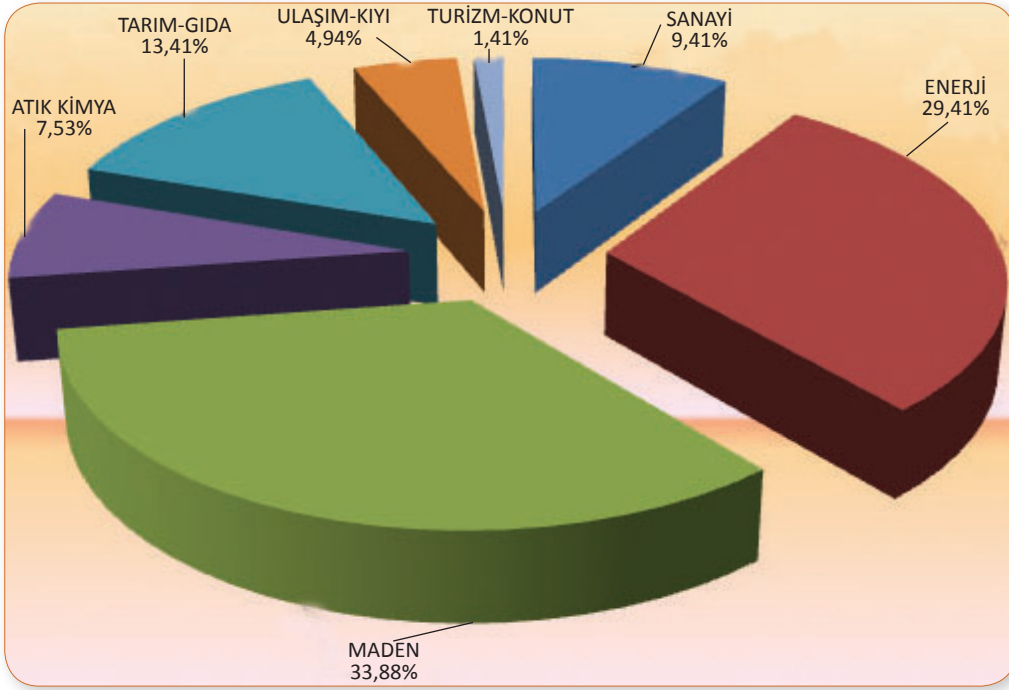
ÇED KARARLARI	2011	2012
ÇED OLUMLU	308	425
ÇED GEREKLİ DEĞİLDİR	4.592	3.739
ÇED GEREKLİDİR	21	42

Çizelge 4 – 2012 Yılı İçerisinde Alınan ÇED Kararlarının Sektörel Dağılımı

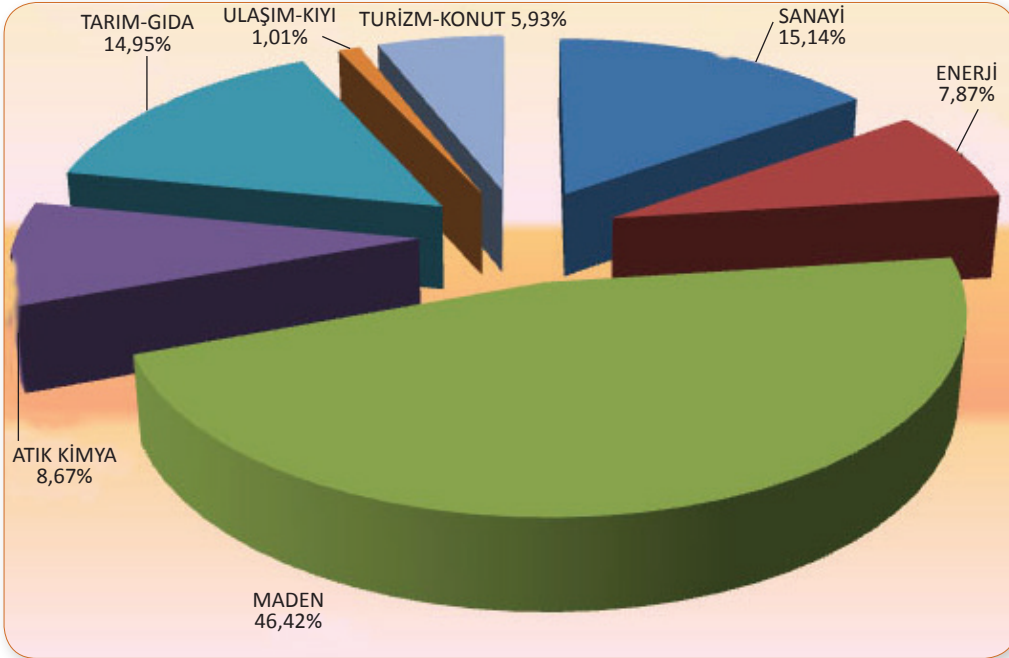
KARAR	MADEN	ENERJİ	SANAYİ	TARIM- GIDA	ATIK- KİMYA	ULAŞIM- KIYI	TURİZM- KONUT	TOPLAM
ÇED Olumlu	144	125	40	57	32	21	6	425
ÇED Gerekli Değildir	1.745	296	569	562	326	38	223	3.759
TOPLAM	1.889	376	609	619	358	59	229	4.184

Şekil 2'de 2012 yılı içerisinde ÇEDY kapsamında ÇED Olumlu kararı verilen projelerin sektörel dağılımı verilmektedir. Şekil 3'te görüleceği üzere Bakanlık merkez teşkilatı tarafından ÇED Olumlu Kararı verilen projeler içerisinde %33,88'lik dilimle maden sektöründeki projeler önemli bir paya sahiptir. 2012 yılında verilen ÇED Olumlu kararlarında sanayi sektörü projelerini %29,41 gibi yüksek pay ile enerji sektöründeki projeler ve %13,41'lik oran ile de tarım-gıda sektöründeki projeler izlemektedir.

Şekil 3'te 2012 yılı içerisinde ÇŞİM'leri tarafından ÇED Gerekli Değildir Kararı verilen projelerin sektörel dağılımı görülmektedir. ÇED Gerekli Değildir Kararı verilen sektörler içerisinde %46,98'lik dilimle maden sektörüne ait projeler büyük bir yoğunluk sağlamıştır. Bu kapsamda maden sektöründeki projeler için 1.745 adet ÇED Gerekli Değildir Kararı verilmiştir. 2012 yılında ÇED Gerekli Değildir Kararında madencilik sektörünü %15,32'lik pay ile sanayi sektöründeki projeler ve %15,13'lük oran ile Tarım-Gıda sektöründeki projeler izlemektedir.

Şekil 2 – Çevre Denetimi Döngüsü

Şekil 3 – ÇED Gerekli Değildir Kararı verilen projelerin sektörel dağılımı

Şekil 2 ve 3'ü birlikte değerlendirdiğimizde 2012 yılı içerisinde ÇEDY kapsamında Bakanlık ve il Müdürlüklerine en yoğun başvuru yapan ve değerlendirme yapılan sektörün madencilik sektörü olduğu görülmektedir. Çizelge 4'te de görüleceği üzere toplan 1.889 madencilik projesine ÇED Olumlu ya da ÇED Gerekli Değildir Kararı verilmiştir. Madencilik sektörünü 619 ÇED Olumlu ya da ÇED Gerekli Değildir Kararı ile tarım-gıda sektörü, 609 ÇED Olumlu ya da ÇED Gerekli Değildir Kararı ile sanayi sektörü izlemektedir.

Çizelge 5 – 2012 Yılı İçerisinde İade Edilen ÇED Dosyalarının Sektörel Dağılımı

KARAR	MADEN	ENERJİ	SANAYİ	TARIM-GIDA	ATIK-KİMYA	ULAŞIM-KIYI	TURİZM-KONUT	TOPLAM
Dosya İade	13	43	4	11	3	2	1	77

ÇED dosyalarının iade nedenleri arasında genel olarak; olumsuz kurum görüşleri, mevzuata aykırılık, faaliyet sahibinin isteği, rapordaki genel eksiklikler, alan çakışması ve süresi içerisinde sunulmaması gelmektedir.

5.1. Çevrimiçi ÇED Süreci Yönetimi Projesi

Ülkemizde son yıllarda sanayileşme süreci incelendiğinde, 2011 yılında %8,5, 2012 yılında %11,3 büyümenin gerçekleştiği görülmektedir. Bu büyümede yeni açılan sanayi tesislerinin, maden ocaklarının, enerji üretim tesislerinin; yeni yapılması planlanan faaliyetlere ait tesislerin çevresel etki değerlendirme (ÇED) süreçlerinin gerçekleştirilmesinde daha hızlı, verimli ve şeffaf bir yöntemin seçilmesi gereği, Bakanlığımızı bu işlemleri elektronik ortamda yapmaya yöneltmiştir.

Çevrimiçi ÇED Süreci Yönetimi Projesi, 14.01.2012 tarih ve 28173 sayılı Mükerrer Resmi Gazete'de yayımlanan 2012 Yılı Yatırım Programında yer almış ve 17.02.2012 tarihli Bilişim Koordinasyonu Kurulu'nca gerçekleştirilmesine karar verilmiştir. Söz konusu projenin iş ve işlemleri ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğüne yürütülmektedir. Projenin yapımı için 329.500 TL bedelle yüklenici ile sözleşme imzalanmış olup, 165 günlük çalışma sonunda, projenin geçici kabulü yapılmıştır.

Çevrimiçi ÇED Süreci Yönetimi Sistemi uygulaması dünyada bu alanda yapılan ilk uygulamadır.

Çevrimiçi ÇED Süreci Yönetimi Sisteminin devreye alınmasıyla ÇED Yönetmeliği kapsamında verilen tüm kararlara hızlı erişimin sağlanması ve kapsamlı bir veri tabanı oluşturulması amaçlanmaktadır. Bu veri tabanından, gerçekleştirilecek olan yeni faaliyetlerin ÇED süreçlerinde karar verme aşamasında yararlanılacaktır.

ÇED Yönetmeliği kapsamında yapılan tüm değerlendirmeler Taşra teşkilatı tarafından izlenebilmektedir. Böylece, Bakanlığımız Merkez ve Taşra teşkilatı arasında koordinasyon sağlanarak uygulamadan kaynaklanan farklılıklar ortadan kaldırılmıştır.

Proje ile halkın ÇED Sürecine katılımının etkin ve verimli bir hale getirilmesinin sağlanması ile şeffaf bir ortamda süreçlerin işletilerek halkın bilgilendirilmesi gerçekleştirilecektir.

ÇED sürecinin elektronik ortamda gerçekleştirilmesi ile başvurunun yapıldığı andan itibaren; yatırımcı süreçleri, ek gereksinimleri, yenileme taleplerini sistem üzerinden takip edip tamamlayabilmekte ve sürecin bütün aşamalarını şeffaf bir şekilde izleyebilmektedir.

Elektronik imza ile çalışan sistem, süreçlerin etkin bir biçimde yürütülebilmesi, verimliliğin artırılabilmesi açısından büyük önem arz etmektedir.

e-devlet kapsamına alınması ile ÇED Süreci içerisinde evrak akışı elektronik ortamda gerçekleşeceği için evrak havaleleri ve postada yaşanan zaman kayıpları da ortadan kaldırılmaktadır. Sistem öncesinde yürürlükte olan ÇED Yönetmeliğinin uygulamasında 180 iş günü olan ÇED Süreci 60 iş gününe düşürülmüştür.

Gerçekleştirilen sistem ile ortalama 400 sayfa olan Proje Tanıtım Dosyası, ÇED Başvuru Dosyası, ÇED Raporu ve Nihai ÇED Raporları artık kâğıt olarak basılmamaktadır. Bir başka deyişle; 61.500.000 sayfalık bir kâğıt tasarrufu sağlanmakta ve yılda yaklaşık 5.100 adet ağaç kurtarılarak hem çevreye hem de ekonomiye katkı sağlanmaktadır. Bu kapsamda:

- ✓ Çevrimiçi ÇED Süreci Yönetimi Sistemi ile yıllık olarak yaklaşık 1.000 ton CO₂ eşdeğerinde emisyon salımı engellenmiş olacaktır. Bu değer, yaklaşık olarak 350 hektar ağaçlandırmadan elde edilen yutak alan kapasitesine eşdeğerdir.
- ✓ Elde edilecek 300 ton kâğıt tasarrufu ile yıllık olarak; 132.000 ton temiz su israf edilmeyecek ve 2.280.000 kWh enerji harcanmayacaktır.

ÇED Yönetmeliği'nin başvuru aşamasından, karar verme aşamasına kadar olan sürecin elektronik ortama geçirilmesi ve veri tabanı oluşturulmasını amaçlayan sistem web tabanlı olarak çalışmaktadır. Ayrıca Çevrimiçi ÇED Süreci Yönetimi Sistemi ile IOS ve Android uygulaması da yapılarak akıllı telefon ve tabletlerden harita üzerinde "ÇED Olumlu" ve "ÇED Gerekli Değildir" kararı alan faaliyetler izlenebilmektedir.

6. İZİN VE LİSANS FAALİYETLERİ

Çevre üzerinde kirletici etkisi bulunan faaliyet veya tesislere çevre izni ve/veya lisansı verilmesine ilişkin olarak hazırlanan “Çevre Kanununca Alınması Gereken İzin ve Lisanslar Hakkında Yönetmelik (ÇKAGİLHY)” 29 Nisan 2009 tarihli ve 27214 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmış ve 1 Nisan 2010 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu tarihten itibaren bütüncül bir yaklaşım çerçevesinde faaliyet veya tesislere tek bir Çevre İzni veya Çevre İzni ve Lisansı Belgesi elektronik ortamda verilmeye başlanmıştır.

ÇKAGİLHY’in Ek-1 listesinde yer alan faaliyet ve tesislere Bakanlık tarafından, Ek-2 listesinde yer alan faaliyet ve tesislere Çevre ve Şehircilik İl Müdürlükleri tarafından Geçici Faaliyet Belgesi (GFB) ve Çevre İzni veya Çevre İzni ve Lisansı Belgesi verilmektedir. 2012 yılında Çevre Kanununca Alınması Gereken İzin ve Lisanslar Hakkında Yönetmelik çerçevesinde Bakanlık Merkez ve ÇŞİM teşkilatı tarafından toplam 3.755 işletmeye Geçici Faaliyet Belgesi (GFB), 2.394 işletmeye Çevre İzni veya Çevre İzni ve Lisansı Belgesi verilmiş olup, 2012 yılı için GFB ve Çevre İzni veya Çevre İzni ve Lisansı verilen firma sayısı Çizelge 6’da ve bu firmalara verilen belge sayıları ise Çizelge 7’de verilmektedir.

Çizelge 6 – 2012 yılında verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni veya Çevre İzni ve Lisansı Belgesi Verilen Tesis Sayıları

	EK - 1	EK -2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	602	3.153	3.755
İzin veya Lisans	392	2.002	2.394

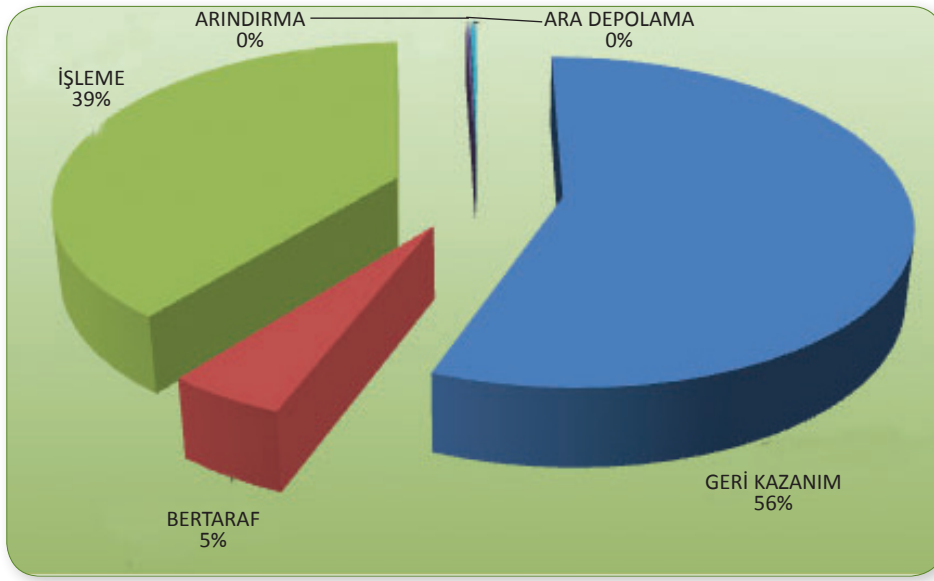
Çizelge 7 – 2012 Yılında Verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni veya Çevre İzni ve Lisansı Belgesi Sayıları

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	602	3.153	3.755
Çevre İzni Belgesi	343	2.218	2.561
Çevre İzin ve Lisans Belgesi	407	146	553
TOPLAM	1.352	5.517	6.869

2012 yılında ÇKAGİLHY’in Ek-1 ve Ek-2 listeleri kapsamında Bakanlık merkez teşkilatı ve il müdürlükleri tarafından farklı konularda toplam 553 lisans verilmiştir. ÇKAGİLHY kapsamında verilen çevre lisansların konularına göre dağılımı Çizelge 8’de verilmektedir.

Çizelge 8 – 2012 Yılında Verilen Lisansların Konularına Göre Dağılımı

LİSANS - 2012	EK-1	EK-2	TOPLAM
GERİ KAZANIM	246	63	309
BERTARAF	26	0	26
İŞLEME	132	83	215
ARINDIRMA	1	0	1
ARA DEPOLAMA	2	0	2
TOPLAM	407	146	553

Şekil 4 – 2012 yılında verilen Lisans Belgelerinin konulara göre dağılımı

Yönetmelik kapsamında Çevre İzin Belgesine başvuran faaliyet veya tesisler atıksu, gürültü, hava, tehlikeli madde deşarjı ve derin deniz deşarjı konularında incelemeye tabi tutulmaktadır. 2012 yılında çevre izni konusunda değerlendirme yapılan alt konu başlıklarının sayısı Çizelge 9'da verilmektedir.

Çizelge 9 – 2012 yılında inceleme yapılan izin alt konu başlıklarının göre dağılımı

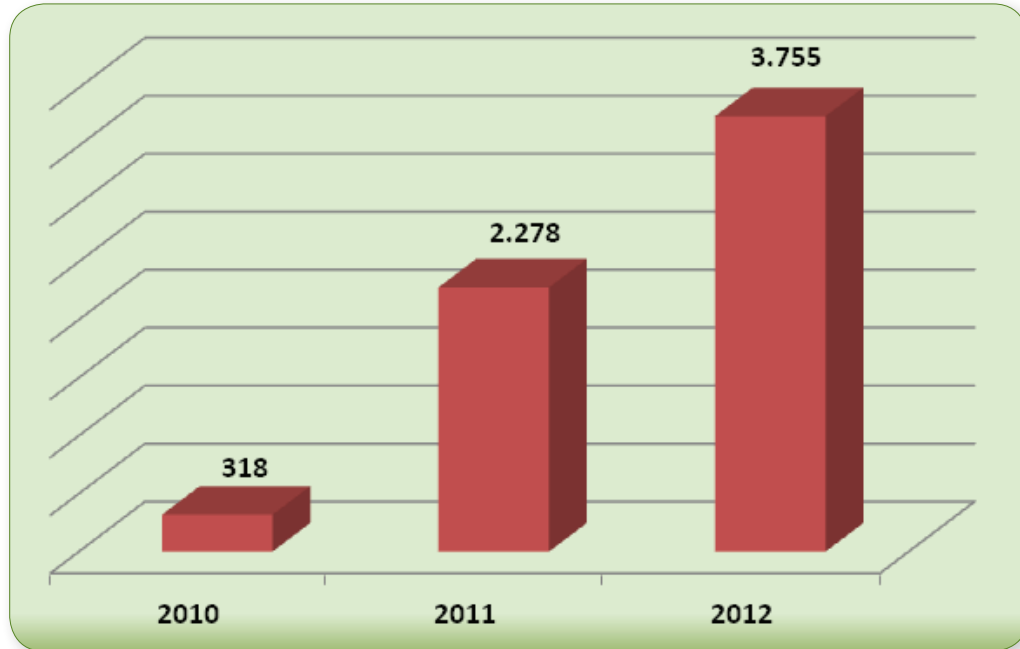
ÇEVRE İZİNİ KONUSU - 2012	EK - 1	EK- 2	TOPLAM
ATIKSU	87	474	561
GÜRÜLTÜ	6	65	71
HAVA	246	1.676	1.922
DERİN DENİZ DEŞARJI	3	0	3
TEHLİKELİ MADDE DEŞARJI	1	3	4
TOPLAM	343	2.218	2.561

Çevre Kanununca Alınması Gereken İzin ve Lisanslar Hakkında Yönetmeliğin uygulanmaya başladığı 2010 yılından bu yana çerçevesinde Bakanlık Merkez ve ÇŞİM teşkilatı tarafından toplam 6.351 faaliyet veya tesise GFB, 3.222 faaliyet veya tesise Çevre İzni veya Çevre İzni ve Lisansı Belgesi verilmiş olup, buna ilişkin GFB ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı verileri Çizelge 10'da verilmektedir.

Çizelge 10 – Bugüne kadar ÇKAGİLHY kapsamında verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni veya Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları

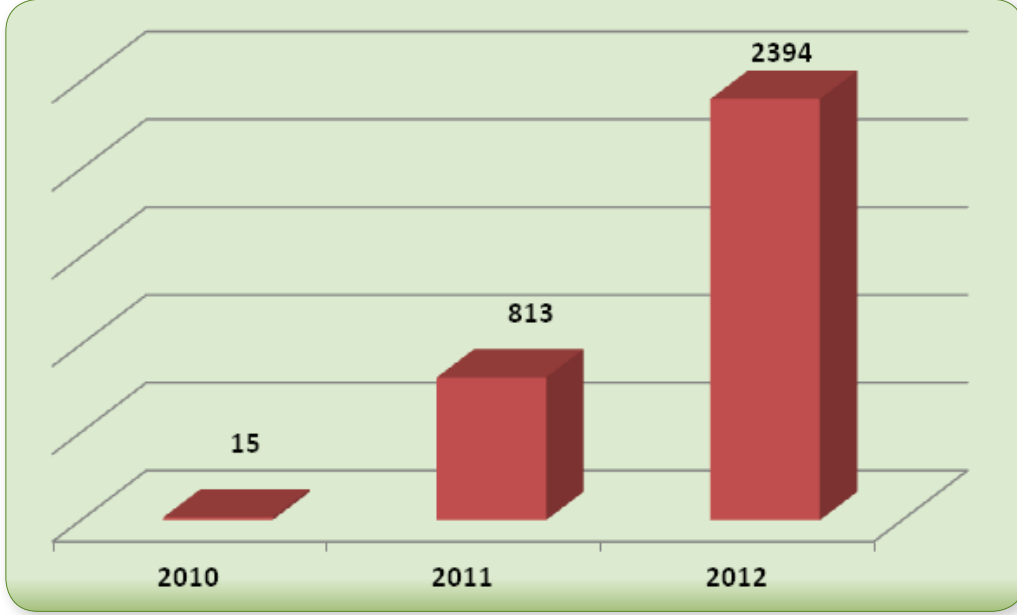
	GEÇİCİ FAALİYET BELGESİ			İZİN/LİSANS BELGESİ		
	EK-1	EK-2	TOPLAM	EK-1	EK-2	TOPLAM
2010	68	250	318	1	14	15
2011	441	1.837	2.278	115	698	813
2012	602	3.153	3.755	392	2.002	2.394
TOPLAM	1.111	5.240	6.351	508	2.714	3.222

Çizelge 10'u incelediğimizde şimdiye kadar Geçici Faaliyet Belgesi verilen 6.351 faaliyet veya tesisin 3.222'sinin (%50,73) Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi alması uygun bulunmuştur.

Şekil 5 – Çevre Kanununca Alınması Gereken İzin ve Lisanslar Hakkında Yönetmelik kapsamında bugüne kadar verilen Geçici Faaliyet Belgesi sayısı

<http://www.csb.gov.tr/gm/ced/> internet adresinde Bakanlığımızdan GFB alan işletmeler ile Çevre İzni/ Çevre İzni ve Lisans Belgesi alan işletmelerin adı, adresi, iletişim bilgileri, tesisin bulunduğu il, ait olduğu ek kapsamı, çevre izni ve lisansı konuları, atık kodları, belge düzenleme tarihi ile belgenin geçerlilik tarihi ile ilgili bilgiler Bakanlığımızca başvurunun onaylanmasıyla eş zamanlı olarak yayımlanmaktadır.

Şekil 6 – Çevre Kanununca Alınması Gereken İzin ve Lisanslar Hakkında Yönetmelik kapsamında bugüne kadar Çevre İzni Belgesi veya Çevre İzni ve Lisansı Belgesi alan tesis sayısı

7. DENETİM FAALİYETLERİ

Bu rapor kapsamında denetim faaliyetleri değerlendirilirken, Bakanlık merkez ve/veya ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimler planlı (rutin) ve plansız (rutin olmayan) denetimler olarak ikiye ayrılmıştır.

Planlı denetimler, bir ya da çok yıllık bir program çerçevesinde haberli veya habersiz olarak gerçekleştirilen denetimlerdir. Plansız denetimler ise;

- izin yenileme prosedürünün bir parçası olarak,
- yeni izin alma prosedürünün bir parçası olarak,
- kaza ve olaylar sonrasında (yangın ve aniden ortaya çıkan kirlilikler gibi),
- mevzuata uygunsuzluğun fark edildiği durumlarda,
- Bakanlık ya da ÇŞİM tarafından gerek görülen durumlarda,
- ihbar veya şikâyet sonrasında

ani olarak gerçekleşen ve herhangi bir programa bağlı kalınmaksızın Bakanlık merkez ve/veya ÇŞİM yapılan denetimlerdir.

Bu çerçevede, Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü (ÇEDİDGM) ve Çevre ve Şehircilik İl Müdürlükleri (ÇŞİM) tarafından yürütülen çevre denetimlerine ilişkin veriler aşağıda yer almaktadır.

7.1. Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü'nün Denetim Faaliyetleri

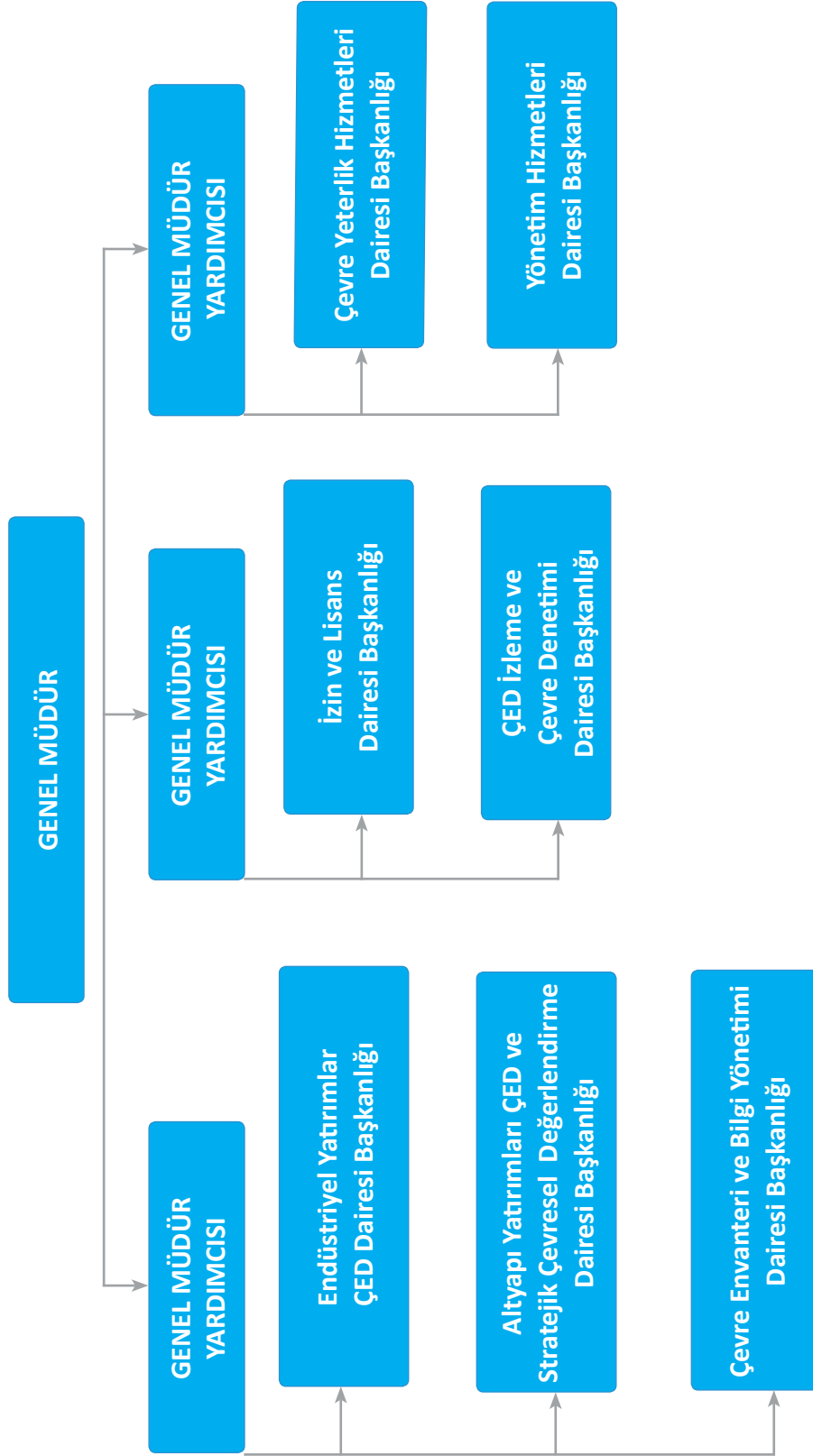
Bakanlığın mevcut yapısı itibariyle Çevre Denetim Yönetmeliği, Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü ÇED İzleme ve Çevre Denetimi Dairesi Başkanlığı tarafından uygulanmaktadır. Ayrıca ÇED Yönetmeliği (ÇEDY) kapsamında gerçekleştirilen izleme ve kontrol çalışmaları da aynı Genel Müdürlük tarafından gerçekleştirilmektedir. Yeni yapılandırılmada oluşturulan Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü'nün görevleri aşağıda verilmektedir;

- Çevresel etki değerlendirme ve stratejik çevresel değerlendirme çalışmalarını yapmak ve bu konuda gerekli kararları almak, izlemek ve denetlemek.
- Çevre kirliliğini önleme ve çevre kalitesini iyileştirmeye yönelik her türlü faaliyet ve tesisi izlemek, gerekli tedbirleri almak ve aldirmek, denetlemek, çevre izni ve lisansı vermek.
- Çevre kirliliğine neden olan faaliyet ve tesislerin emisyon, deşarj ve atıklar ile arıtma ve bertaraf sistemlerini izlemek ve denetlemek,

- ç) Serbest bölgeler dâhil olmak üzere, ülke genelinde çevreye olumsuz etkileri olan atık ve kimyasallar ile hava kirliliği, gürültü, titreşim ve iyonlaştırıcı olmayan radyasyon ile ilgili faaliyetleri izlemek, yeraltı ve yerüstü sularına, denizlere ve toprağa olumsuz etkileri olan her türlü faaliyeti belirlemek, denetlemek, tehlikeli hallerde veya gerekli durumlarda faaliyetleri durdurmak.
- d) Temiz hava merkezlerinin kurulması ve yönetilmesiyle ilgili iş ve işlemleri yürütmek.
- e) Motorlu kara taşıtları egzoz emisyonlarının belirlenen standartlara uygunluğunu belgelemek, izlemek ve denetlemek.
- f) Alıcı ortamları izlemek, buna ilişkin altyapıyı oluşturmak, çevre kirliliği ile ilgili olarak ölçüm ve analiz ölçütlerini belirlemek, uygulamak ve uygulanmasını sağlamak; çevreyle ilgili her türlü ölçüm, izleme, analiz ve kontroller yapacak laboratuvarlar kurmak, kurdurmak, bunların akrediteasyon işlemlerini yapmak, yaptırmak; alıcı ortamlar konusunda ölçüm yapacak kuruluşları belirlemek.
- g) Her türlü atık bertaraf tesisine lisans vermek, bunları izlemek ve denetlemek
- ğ) Bakanlığın görev alanına giren ürünlerin ilgili mevzuat ve teknik düzenlemelere uygunluğunu ve güvenilirliğini tespit etmek amacıyla denetim yapmak, yaptırmak, yetkili kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak.
- h) Çevre envanterini ve çevre durum raporlarını hazırlamak ve Avrupa Çevre Ajansı ile ilişkileri yürütmek.
- ı) Görev alanına giren faaliyetleri izlemek ve denetlemek, uluslararası çalışmalarını izlemek ve ulusal düzeyde uygulanmasını sağlamak.
- i) Bakan tarafından verilen benzeri görevleri yapmak.

Ayrıca, Bakanlık merkez teşkilatına ek olarak 81 Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü (ÇŞİM) de Çevre Kanunu kapsamında çevre denetim, ÇED izleme ve kontrol çalışmalarını yürütmektedir.

04 Temmuz 2011 tarihinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın kurulmasından sonra Bakanlık bünyesinde bulunan ÇEDİDGM'nün organizasyon şeması Şekil 7'de verilmektedir.

Şekil 7 – ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü organizasyon şeması

7.1.1. ÇED İzleme ve Denetim Faaliyetleri

2012 yılında ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü bünyesinde bulunan ÇED İzleme ve Çevre Denetimi Dairesi Başkanlığı tarafından Çevre Denetimi Yönetmeliği (ÇDY) kapsamında 25 kişilik teknik personeliyle çevre denetimleri, ÇED İzleme ve kontrolü gerçekleştirilmiştir.

21 Kasım 2008 tarihli ve 27061 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak 01 Ocak 2009 tarihinden yürürlüğe giren Çevre Denetimi Yönetmeliği’nin 22 nci maddesi uyarınca 2012 Yılı Birleşik Denetim Programı ve ÇED İzleme ve kontrol faaliyetleri için Bakan Olur’u alınmış ve 2012 Yılı Birleşik Denetim Programı kapsamında farklı illerden 30 tesisin birleşik denetimi, 420 tesisin ÇED izleme kontrolü gerçekleştirilmiştir. Ayrıca denetim programında bulunmayan 81 tesiste ani denetimler, 12 tesise ÇED izleme kontrol gerçekleştirilmiştir. Ayrıca farklı İl müdürlüklerince gerçekleştirilen 60 tesis denetimine gözlemci olarak katılım sağlanmıştır. Merkez teşkilatınca gerçekleştirilen denetimler Çizelge 11’de verilmiştir.

Çizelge 11 – 2012 yılında ÇED İzin ve Denetim Genel Müdürlüğüne gerçekleştirilen denetimler

ANİ	BİRLEŞİK	ÇED	TOPLAM
81	30	432	543

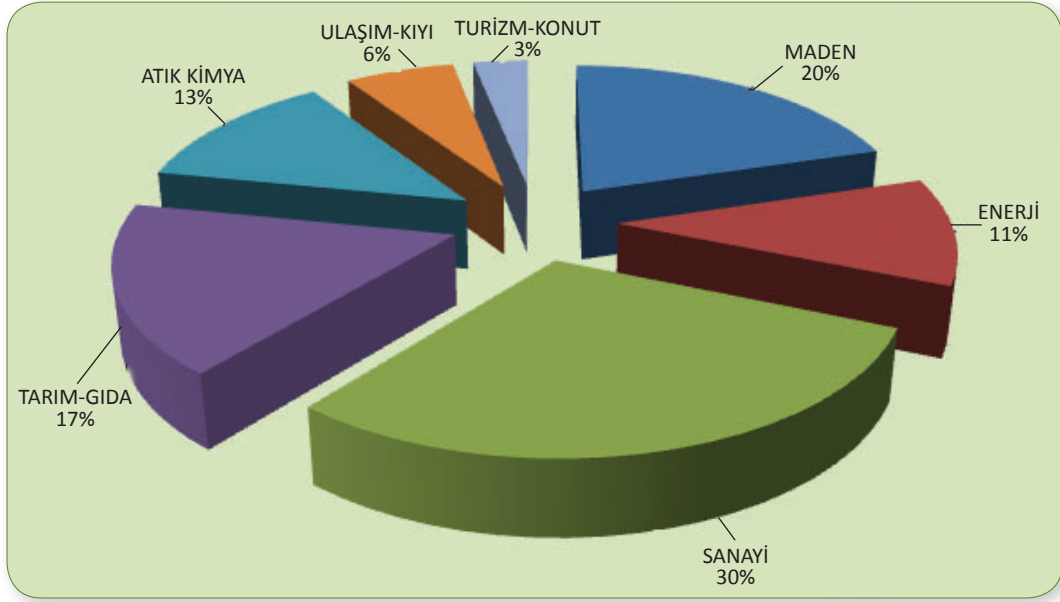
Çizelge 12 – 2012 yılında ÇED İzin ve Denetim Genel Müdürlüğüne denetim gerçekleştirilen iller

İL	BİRLEŞİK	ANİ
ADANA	3	5
ANKARA	0	7
ANTALYA	0	1
AYDIN	0	8
BALIKESİR	3	0
BURSA	3	2
DENİZLİ	3	0
ERZİNCAN	0	1
HATAY	0	5
İSTANBUL	3	1
İZMİR	2	18
KARABÜK	0	7
KAYSERİ	0	1
KIRKLARELİ	4	2
KOCAELİ	6	6
MUĞLA	0	7
OSMANİYE	0	1
SİVAS	0	1
TEKİRDAĞ	3	8
TOPLAM	30	81

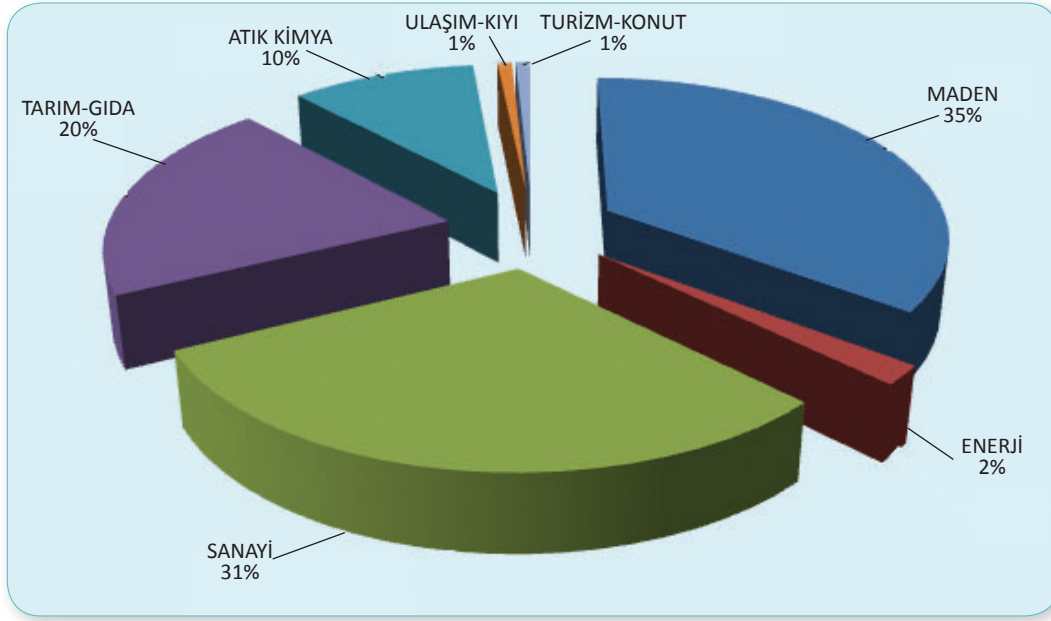
Çizelge 13’de görüldüğü üzere 2012 yılında ÇEDİDGM tarafından 64 adet Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu ve 368 adet Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir kararı verilen toplam 432 tesis ÇEDY izleme kontrol çalışması kapsamında denetlenmiştir.

Çizelge 13 – 2012 yılı içerisinde ÇEDY kapsamında denetimleri gerçekleştiren tesislerin sektörel dağılımı

DENETİM	MADEN	ENERJİ	SANAYİ	TARIM- GIDA	ATIK- KİMYA	ULAŞIM- KIYI	TURİZM- KONUT	TOPLAM
ÇED OK olan tesislerin denetim sayıları	13	7	19	11	8	4	2	64
ÇED GDK olan tesislerin denetim sayıları	130	7	112	75	38	3	3	368

Şekil 8 – ÇED Olumlu Kararı verilmiş tesislerin denetimlerinin sektörel dağılımı

Şekil 9 – ÇED Gerekli Değildir Kararı verilmiş tesislerin denetimlerinin sektörel dağılımı

Daha etkin denetimin yapılması amacıyla İl Müdürlüklerine verilmek üzere tam donanımlı 63 adet araç alımı yapılmış olup Kasım Ayı içerisinde İl Müdürlüklerimizden 275 personele söz konusu araçlarda bulunan numune alma cihazları ile yerinde ölçüm cihazlarının kullanımı hakkında eğitim verilmiştir.

Denetim ve Numune Alma Araçları

7.1.3. Büyük Endüstriyel Kaza Riski Taşıyan Tesislerin Denetimi Faaliyetleri

Büyük Endüstriyel Kaza Riski taşıyan kuruluşların denetimi için (Seveso Denetimleri) yürürlük tarihi, Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelikte revizyon ihtiyacı gündeme gelmesiyle birlikte, 31 Temmuz 2012 tarih ve 28370 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan, “Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” uyarınca, 1 Ocak 2014 tarihine kadar uzatılmıştır.

Gerek yönetmeliğin uygulanması, gerekse yönetmelik kapsamındaki kuruluşların denetimleri hususunda, kurumsal kapasitenin artırılmasına ilişkin birtakım çalışmalar başlatılmış olup bu çalışmaların ilki olan ve Hollanda Hükümeti ile gerçekleştirilen Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile birlikte Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü'nün yürüttüğü "Seveso Denetimleri İçin Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi Projesi (G2G Projesi)" Mart 2012'de başlamıştır.

Seveso Eğitimi Katılımcıları

25-29 Haziran 2012 tarihleri ile 12-15 Kasım 2012 tarihleri arasında Ankara'da düzenlenen "Seveso Denetçileri İçin Temel Eğitim" başlıklı programa Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığından İş Teftiş Kurulu Başkanlığı ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü ve ÇED İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü merkez teşkilatı ve Seveso kuruluşlarının yoğun olduğu Adana, Ankara, Hatay, İstanbul, İzmir, Kırıkkale, Kocaeli, Mersin ve Tekirdağ il müdürlükleri personeli katılım sağlanmıştır. Söz konusu eğitim programının içeriği; Güvenlik Yönetim Sistemi, Güvenlik Raporu Değerlendirmesi, Risk Değerlendirmesi ve Büyük Kaza Önleme Politikası hususları olup, eğitim sonunda katılımcılara sertifikaları dağıtılmıştır.

30 Haziran 2012 tarih ve 28339 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınının 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ve bu kanun uyarınca çıkarılacak büyük endüstriyel kazalara ilişkin yeni bir yönetmelik hazırlanması gündeme geldiğinden mevcut yönetmelik esas alınarak ortak bir çalışma grubunun yürüteceği şekilde yeni bir düzenleme yapılmasına karar verilmiş ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile birlikte Bakanlığımız temsilcilerinden oluşan bir komisyon marifetiyle yönetmelik revizyonu çalışmalarına başlanmıştır.

7.1.4. Piyasa Gözetimi ve Denetimi Faaliyetleri

Avrupa Birliği'nin piyasa gözetimi ve denetimi sistemine paralel bir sistemin ülkemizde kurulması için hukuki altyapıyı oluşturan; 4703 sayılı "Ürünlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun" ile bu Kanun'a istinaden hazırlanan "Ürünlerin Piyasa Gözetimi ve Denetimine Dair Yönetmelik" 11 Ocak 2002 tarihinden itibaren yürürlükte bulunmaktadır. 4703 sayılı Kanun; üreticilerin piyasaya sadece güvenli ürün sürmesini zorunlu kılarken kamu kurumlarına da ürüne özel mevzuatı düzenleme ve uygulama yetkisi vermiştir.

Yönetmelik uyarınca, piyasa gözetimi ve denetiminden sorumlu kamu kuruluşları ve sorumlu buldukları ürün grupları belirlenmiştir. Yönetmelikle ayrıca; sistemin etkin işleyişinin sağlanabilmesi ve piyasa gözetimi ve denetimi yapacak kuruluşlar arasında yakın işbirliğinin kurulmasını teminen Piyasa Gözetimi ve Denetimi Koordinasyon Kurulu'nun (PGDKK) oluşturulmasını da hükme bağlamıştır.

Söz konusu Yönetmelik ile düzenlenen ve koordinasyonu sağlamak, tavsiye niteliğinde kararlar almak üzere 2002 yılında kurulan "Piyasa Gözetimi ve Denetimi Koordinasyon Kurulu" Ekonomi Bakanlığı koordinatörlüğünde çalışmalarına devam etmektedir. Kurulun bir üyesi olan Bakanlığımız bugüne kadar yapılan Kurul Toplantılarına katkı ve katılım sağlamıştır.

Piyasa gözetimi ve denetimi (PGD), AB üyelik müzakerelerinde "Malların Serbest Dolaşımı" faslının açılış kriterlerinden biri olarak hazırlanmıştır. PGD kuruluşlarının yanı sıra üretici ve tüketici örgütlerinin de görüşleri alınarak hazırlanan ve Piyasa Gözetimi ve Denetimi Koordinasyon Kurulu (PGDKK) tarafından kabul edilen "2012-2014 yılı Ulusal Piyasa Gözetimi ve Denetimi Strateji Belgesi" ile Çevre Kanunu kapsamında Bakanlığımız adına ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü katı yakıtlar ile pil ve akümülatörlerden sorumludur.

Bakanlığımızın ve yetki devri yapılan kurum/kuruluşların sorumluluğunda bulunan katı yakıt denetimleri 2876 sayılı Çevre Kanunu ve bu Kanuna dayanılarak yayımlanan ikincil mevzuat kapsamında gerçekleştirilmektedir. Yürütülen piyasa gözetimi ve denetimi çalışmalarına dair tüm verileri üçer aylık dönemlerle değerlendirilmekte ve yıllık olarak yayınlanan Ulusal PGD Raporuna kaynak teşkil etmektedir. Ekonomi Bakanlığı koordinasyonunda hazırlanan Ulusal PGD Raporlarına www.ekonomi.gov.tr internet adresinden ulaşılabilir.

2011/12 sayılı Başbakanlık Genelgesi uyarınca PGDKK tarafından hazırlanan yıllık eylem planlarını değerlendirmek, etkin bir ithalat ve iç piyasa denetimi için temel hedef ve stratejilerle alınacak tedbirleri belirlemek ve bu amaçla üst düzeyde kararlar almak, ilgili kurumlar arasında işbirliğini ve eşgüdümü sağlamak üzere "Piyasa Gözetimi Denetimi ve Ürün Güvenliği Değerlendirme Kurulu (PGDÜGDK)" kurulmuştur. Sayın Bakanımızın da üyesi olduğu Kurul 2012 yılında ilk Toplantısını yaparak bir dizi karar almış ve bu kararların uygulanması için gerekli çalışmalar etkin bir şekilde yürütülmüştür.

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlükleri tarafından 2012 yılında gerçekleştirilen Piyasa Gözetimi ve Denetimi faaliyetlerine ilişkin ayrıntılı veriler Ek-8'de verilmektedir.

Çizelge 14 – Piyasa Gözetimi ve Denetimleri

	2011	2012
PGD Denetimleri Sayısı	1.662	28.220
Uygulanan Ceza Miktarı (TL)	2.756.617	1.082.012

7.2. Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüklerinin Denetim Faaliyetleri

21 Kasım 2008 tarihli ve 27061 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak 01 Ocak 2009 tarihinden yürürlüğe giren Çevre Denetimi Yönetmeliği’nin 22 nci maddesi uyarınca tüm il müdürlükleri için 2012 Yıllı Birleşik Denetim Programı onaylanmış ve programa 914 tesis alınmıştır.

81 ÇŞİM tarafından yürütülen planlı ve plansız çevre denetimlerine ilişkin veriler sırasıyla Çizelge 15’de görülmektedir. 2012 yılı için İl Müdürlüklerine göre denetim sayıları ve denetim türlerinin dağılımı Ek-4’te verilmektedir.

Çizelge 15 – 2012 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen çevre denetimleri

İzin	TOPLAM DENETİM SAYISI
16.258	38.058

2012 yılında ÇŞİM tarafından 16.258’i Çevre Kanununca Alınması Gereken İzin ve Lisanslar Hakkında Yönetmelik kapsamında yapılan denetimler olmak üzere toplam 38.058 çevre denetimi gerçekleştirilmiştir.

2009-2012 tarihleri arasında Bakanlık merkez ve Çevre ve Şehircilik il Müdürlükleri tarafından gerçekleştirilen denetim sayıları Çizelge 16’da verilmektedir.

Çizelge 16 – Çevre denetimi sayılarının yıllara göre dağılımı

	2009	2010	2011	2012
Bakanlık Merkez	969	1.021	729	543
İl Müdürlüğü	33.476	44.683	50.313	38.058
TOPLAM	34.445	45.704	51.042	38.601

8. ÇEVRE KANUNU UYARINCA YAPTIRIM UYGULAMALARI

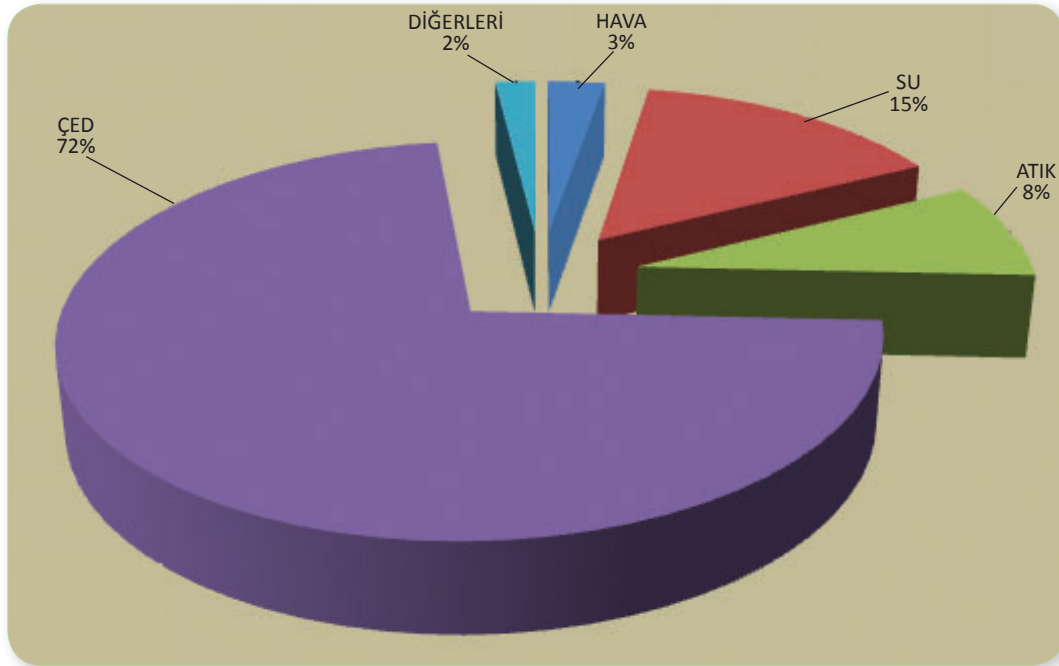
8.1. Çevre Kanunu Uyarınca İdari Para Cezası Uygulamaları

Bakanlık merkez ve il müdürlükleri tarafından yapılan çevre denetimleri sırasında çevre mevzuatı kapsamında uygunsuzluk tespit edilmesi halinde Çevre Kanunu Madde 20 uyarınca idari para cezaları uygulanmaktadır. 2012 yılı içerisinde tespit edilen uygunsuzluklar sonucunda Çevre Kanunu'na muhalefet nedeni ile uygulanan idari para cezaları 12 Ocak 2012 tarih ve 28171 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "2872 Sayılı Çevre Kanunu Uyarınca Verilecek İdari Para Cezalarına İlişkin Tebliğ (2012/1)" kapsamında gerçekleştirilmiştir. 2012 yılında uygulanan idari para cezalarına yönelik Tebliğ, Ek-2'de bulunmaktadır.

ÇEDİDGM tarafından 2012 yılında gerçekleştirilen 543 denetim sonucunda Çevre Kanunu'na muhalefetten dolayı uygulanan idari para ceza miktarı ve sayısı Çizelge 17'de görülmektedir.

Çizelge 17 – 2012 yılında ÇEDİDGM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı

	HAVA	SU	ATIK	ÇED	DiĞER	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	37.696,00	205.134,00	113.088,00	1.001.276,01	26.508,00	1.383.702,01
Uygulanan Ceza Sayısı	1	6	1	34	3	45

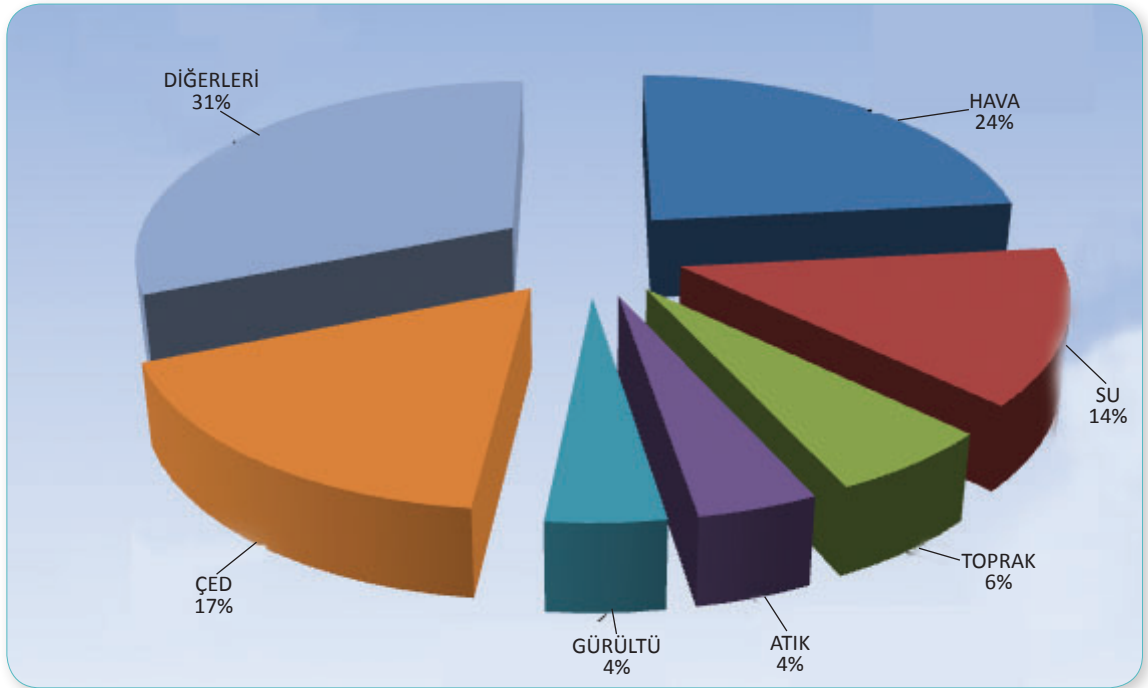
Şekil 10 – 2012 yılında ÇEDİDGM tarafından uygulanan cezaların dağılımı

Çizelge 18 – 2012 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı

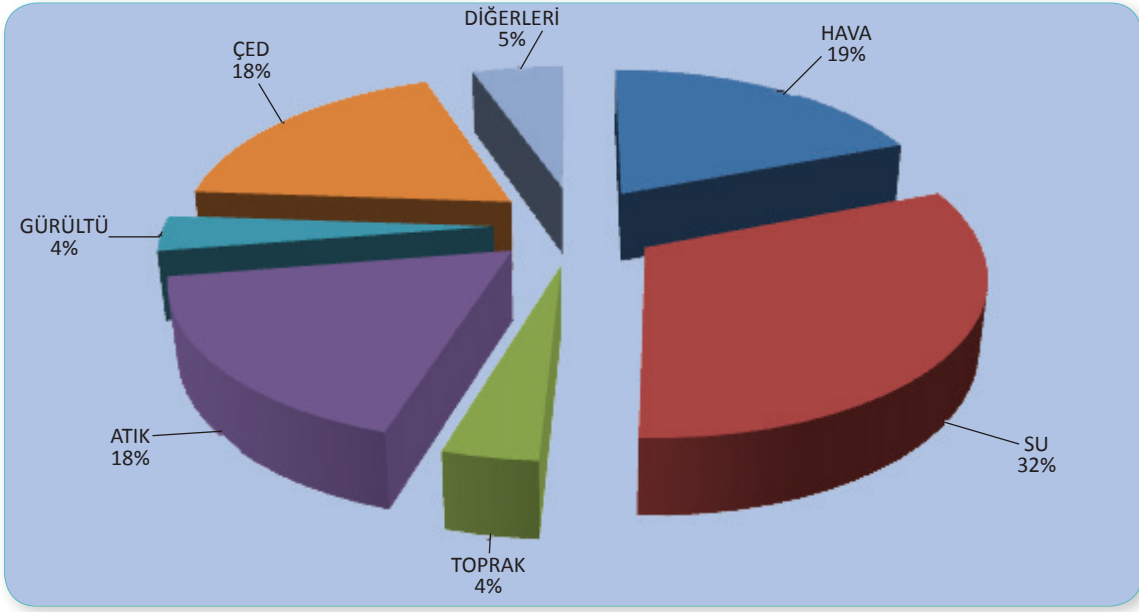
	CEZA MİKTARI (TL)	UYGULANAN CEZA SAYISI
Hava	10.919.975,42	571
Su	18.100.497,50	338
Toprak	2.241.396,00	146
Atık	10.176.178,00	105
Gürültü	2.083.278,00	104
ÇED	10.566.492,70	421
Diğer	3.076.412,83	761
TOPLAM	57.164.230,45	2.446

Çizelge 19 – Yıllara göre Bakanlık tarafından Çevre Kanunu uyarınca uygulanan toplam ceza miktarları (TL)

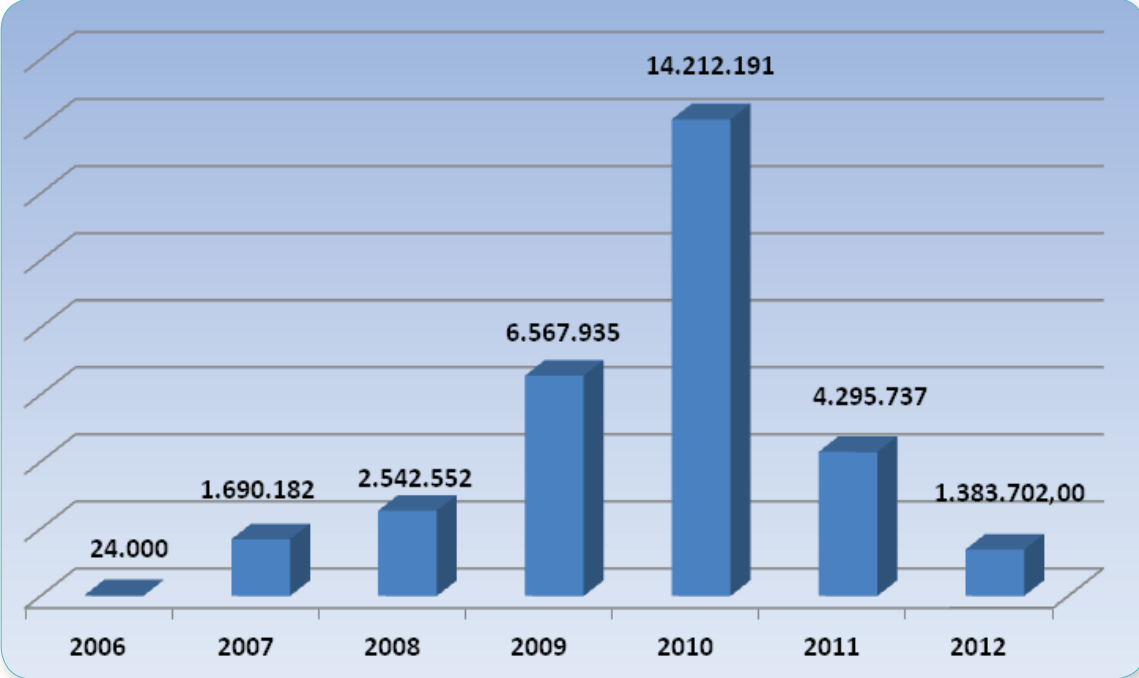
CEZA UYGULAYAN BİRİM	BAKANLIK MERKEZ	ÇŞİM	TOPLAM
2006	24.000	12.191.700	12.215.700
2007	1.690.182	32.794.910	34.485.092
2008	2.542.552	34.362.370	34.829.596
2009	6.567.935	36.142.451	42.710.386
2010	14.212.191	49.338.910	63.551.101
2011	4.295.737	52.136.032	56.431.769
2012	1.383.702	57.164.230,45	58.547.932,45

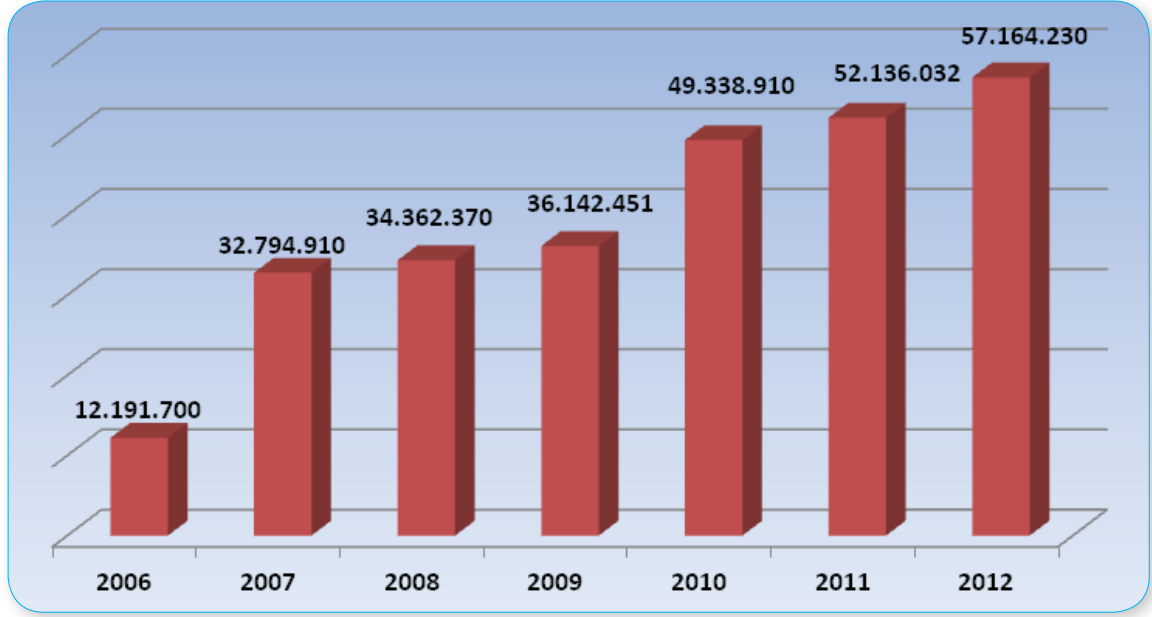
Şekil 11 – 2012 yılında ÇŞİM’leri tarafından uygulanan cezaların dağılımı

Şekil 12 – 2012 yılında ÇŞİM’leri tarafından uygulanan ceza miktarlarının dağılımı

Şekil 13 – Yıllara göre Bakanlık merkez teşkilatı tarafından Çevre Kanunu uyarınca uygulanan toplam ceza miktarı

Şekil 14 – Yıllara göre İl Müdürlükleri tarafından Çevre Kanunu uyarınca uygulanan toplam ceza miktarı

8.2. Çevre Kanunu Uyarınca Durdurma Cezası Uygulamaları

2872 Sayılı Çevre Kanunu'nun "Faaliyetlerin Durdurulması" başlıklı 15inci maddesi uyarınca, yetkili makamlar, faaliyet ve/veya tesisleri kısmen veya tamamen, süreli veya süresi olarak durdurma yetkisine sahiptirler. Çevre ve insan sağlığı yönünden tehlike yaratan faaliyetler ise yetkili makam tarafından süre verilmeksizin durdurulurlar. Bu kapsamda durdurma kararı Bakanlık merkezde ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürü, illerde ise Çevre ve Şehircilik İl Müdürleridir.

FAALİYETLERİN DURDURULMASI

Madde 15 – (Değişik: 26/4/2006 – 5491/12 md.) Bu Kanun ve bu Kanun uyarınca yayımlanan yönetmeliklere aykırı davranışlara söz konusu aykırı faaliyeti düzeltmek üzere Bakanlıkça ya da 12 nci maddenin birinci fıkrası uyarınca denetim yetkisinin devredildiği kurum ve merciler tarafından bir defaya mahsus olmak üzere esasları yönetmelikle belirlenen ve bir yılı aşmamak üzere süre verilebilir.

Faaliyet; süre verilmemesi halinde derhal, süre verilmesi durumunda, bu süre sonunda aykırılık düzeltilmez ise Bakanlıkça ya da 12 nci maddenin birinci fıkrası uyarınca denetim yetkisinin devredildiği kurum ve merciler tarafından kısmen veya tamamen, süreli veya süresiz olarak durdurulur. Çevre ve insan sağlığı yönünden tehlike yaratan faaliyetler süre verilmeksizin durdurulur.

Çevresel Etki Değerlendirmesi incelemesi yapılmaksızın başlanan faaliyetler Bakanlıkça, proje tanıtım dosyası hazırlanmaksızın başlanan faaliyetler ise mahallin en büyük mülkî amiri tarafından süre verilmeksizin durdurulur.

Ayrıca 2872 sayılı Kanununun 15 inci maddesinin son fıkrasında, faaliyetin durdurulmasına ilişkin olarak Çevresel Etki Değerlendirmesi süreci bakımından süre ve durdurma kararı verecek makam ile ilgili olarak özel bir hüküm getirerek uyarınca çevresel etki değerlendirilmesi incelemesi yapılmaksızın başlanan faaliyetlerin Bakanlıkça, proje tanıtım dosyası hazırlanmaksızın başlanan faaliyetlerin ise mahallin en büyük mülki amirince ve süre verilmeksizin durdurulacağını belirtmiştir.

Çizelge 20 – 2012 yılında Çevre Kanunu uyarınca Bakanlık merkez ve ÇŞİM’leri tarafından verilen durdurma kararlarının sayısı

İL ADI	KAPATMA
Adana	12
Aksaray	1
Amasya	6
Ardahan	2
Aydın	1
Bursa	2
Düzce	6
Edirne	6
Elazığ	2
Erzurum	2
Eskişehir	6
Gaziantep	9
Giresun	7
Hakkari	10
Hatay	1
İstanbul	5
İzmir	3
Kayseri	2
Kırıkkale	2
Malatya	1
Manisa	3
Mersin	2
Ordu	3
Osmaniye	2
Sakarya	1
Sivas	3
Tokat	7
Zonguldak	1
Toplam	108
Bakanlık MERKEZ	7
GENEL TOPLAM	115

9. DENETİM YETKİ DEVRİ

Çevre Kanunu, Madde 12 ile denetim yetkisinin gerektiğinde Bakanlıkça;

- ✓ il özel idarelerine,
- ✓ çevre denetim birimlerini kuran belediye başkanlıklarına,
- ✓ Denizcilik Müsteşarlığına,
- ✓ Sahil Güvenlik Komutanlığına,
- ✓ 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununa göre belirlenen denetleme görevlilerine devredileceği hükmünü getirmiştir.

Denetim yetkisini devralan kamu kurumunun idari yaptırım kararını verme yetkisini de devralması söz konusudur. Çevre Kanunu'nun 24 üncü maddesine göre; bu Kanunda öngörülen idarî yaptırım kararlarını verme yetkisi Çevre ve Şehircilik Bakanlığına ait olmakla beraber bu yetki, 12 nci maddenin birinci fıkrası uyarınca denetim yetkisinin devredildiği, yukarıda belirtilen kurum ve merciler tarafından da kullanılacaktır.

Bu kapsamda Bakanlık tarafından;

29 Haziran 2006 tarihinde yayımlanan 2006/16 sayılı Yetki Devri Genelgesi ile **Gürültü** konusunda yetki devri yapılacak belediyelerde aranacak özellikler belirlenmiştir. Bu genelge uyarınca 2012 yılı sonuna kadar 10 tanesi büyükşehir belediye başkanlığı, 15 tanesi il belediye başkanlığı ve 68 tanesi de ilçe belediye başkanlığı olmak üzere toplam 93 belediyeye gürültü konusunda denetim ve yaptırım uygulama yetkisi verilmiştir. Ayrıca Sahil Güvenlik Komutanlıklarına ve Türkiye genelinde Trafik ekiplerine de gürültü konusunda denetim ve yaptırım uygulama yetkisi verilmiştir.

21 Haziran 2006 tarihinde yayımlanan 2006/13 sayılı Yetki Devri Genelgesi ile **Gemilerden Kaynaklanan Kirliliğin Denetimi ve Yaptırım Uygulanması** konusunda yetki devri yapılacak kurum ve kuruluşlarda aranacak özellikler belirlenmiştir. Daha sonra bu genelge 06/06/2011 tarih ve 2011/09 sayılı Genelge ile değiştirilmiştir. Bu genelge uyarınca Denizcilik Müsteşarlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı ile İstanbul, Kocaeli, Antalya ve Mersin Büyükşehir Belediye Başkanlıklarına denetim ve yaptırım yapma yetkisi verilmiştir. Denizcilik Müsteşarlığı'na yapılan yetki devri 1 Kasım 2011 tarih ve 28102 Mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 655 Sayılı "Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" ile kurulan Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı'na geçmiştir.

29 Haziran 2006 tarihinde yayımlanan 2006/19 sayılı Yetki Devri Genelgesi ile **Katı Yakıtların (kömür vb.) Denetimi ve Yaptırım Uygulanması** konusunda yetki devri yapılacak kurum ve kuruluşlarda aranacak özellikler belirlenmiştir. Bu genelge uyarınca 2012 yılı sonuna kadar 163 belediye başkanlığına denetim ve yaptırım uygulama yetkisi verilmiştir. Bu belediye başkanlıklarının 11 tanesi büyükşehir, 27 tanesi il belediyesi ve 125 tanesi de ilçe belediye başkanlığıdır.

20 Mayıs 2008 tarihinde yayımlanan 2008/06 sayılı Yetki Devri Genelgesi ile **Hafriyat Atıkları** konusunda yetki devri yapılacak belediyelerde aranacak özellikler belirlenmiştir. Bu genelge uyarınca 2012 yılı sonuna kadar Adapazarı, Gaziantep, İstanbul ve Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanlıklarına hafriyat atıkları konusunda denetim ve yaptırım yapma yetkisi verilmiştir.

Çevre Kanunu Madde 12 uyarınca 2007 yılı Ağustos ayı itibaren 2011 yılı sonuna kadar **Bitkisel Atık Yağlar** konusunda 57 adet belediyeye denetim ve yaptırım yapma yetkisi verilmiştir. Bu genelge uyarınca 2011 yılı sonuna kadar 8 tanesi büyükşehir belediye başkanlığı, 20 tanesi il belediye başkanlığı ve 52 tanesi de ilçe belediye başkanlığı olmak üzere toplam 80 belediyeye bitkisel atık yağ konusunda denetim ve yaptırım yapma yetkisi verilmiştir. Ayrıca Antalya'da Güney Antalya Turizmi Geliştirme ve Altyapı Birliği'ne (GATAP) de bitkisel atık yağ konusunda denetim ve yaptırım yapma yetkisi verilmiştir.

Gemilerden Kaynaklanan Kirliliğin Denetimi ve Yaptırım Uygulanması konusunda Bakanlıkça yetki devri yapılan kurumlar tarafından 2012 yılında uygulanan idari para cezalara ilişkin bilgi Çizelge 21'de yer almaktadır.

Çizelge 21 – Gemilerden Kaynaklanan Kirliliğin Denetimi ve Yaptırım Uygulanması konusunda yetki devri yapılan kuruluşlar tarafından 2012 yılında uygulanan ceza miktarı (TL)

CEZAYI KESEN KURUM	2012 CEZA KESİLEN GEMİ SAYISI	2012 TOPLAM UYGULANAN CEZA SAYISI
Sahil Güvenlik Komutanlığı	83	477.681,60
Denizcilik Müsteşarlığı	12	303.128,28
İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı	208	3.200.568,00
Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı	14	868.554,00
Antalya Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı	5	187.904,85
Mersin Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı	15	450.944,00
TOPLAM	337	5.488.780,73

Gemilerden Kaynaklanan Kirliliğin Denetimi ve Yaptırım Uygulanması konusunda Bakanlıkça yetki devri yapılan kurumlar tarafından 2006-2012 yılları arasında uygulanan idari para cezalara ilişkin bilgi Ek-10'da yer almaktadır.

10. ULUSLARARASI DENETÇİ AĞLARI ÇALIŞMALARINA KATILIM, PROJELER VE EĞİTİM FAALİYETLERİ

10.1. RENA Ağı Çalışmalarına Katılım

2010 yılında oluşturulan Katılım İçin Bölgesel Çevre Ağı (RENA) ülkemizin yanı sıra Arnavutluk, Bosna Hersek, Makedonya, Sırbistan, Hırvatistan, Karadağ ve Kosova bulunmaktadır. RENA Ağı altında 4 adet çalışma grubu tanımlanmıştır;

1. Stratejik Planlama ve Yatırımlar
2. İklim Değişikliği
3. Sınır Ötesi İşbirliği ve Çok Taraflı Anlaşmalar
4. Katılım Ülkeleri için Çevresel Uygunluk ve Yatırım Ağı (ECENA)

Atıkların Sınır Ötesi Taşınımı Tüzüğü'ne İlişkin Eğitim – İstanbul

ECENA Çalışma Grubunun amacı AB çevre mevzuatının içselleştirme, uygulama ve yatırım çalışmalarının etkinliğinin artırılması, denetim birimlerinin veriminin yükseltilmesi ve bilgi ve deneyimlerin paylaşılmasıdır. Söz konusu Çalışma Grubunun faaliyetlerini 3 küme altında yürütmesi planlanmıştır;

Küme 1: Eğitimler

Küme 2: Kurumsal ve metodolojik gelişmeler

Küme 3: Sınır ötesi uygulamalar

Söz konusu Çalışma Grubu faaliyetleri kapsamında gerçekleştirilen ve tarafımızca katılım sağlanan faaliyetler Çizelge 22’de verilmiştir;

Çizelge 22 – 2012 yılında gerçekleştirilen RENA Ağı faaliyetleri

Atıkların Sınır Ötesi Taşınımı Tüzüğü’ne İlişkin 1. Eğitim	İstanbul	18-19 Nisan 2012
Emisyon Ticareti Sistemine İlişkin Eğitim	Zagreb	15-16 Mayıs 2012
Atıkların Sınır Ötesi Taşınımı Tüzüğü’ne İlişkin 2. Eğitim	Üsküp	13-14 Haziran 2012

15-16 Mayıs 2012 tarihlerin Hırvatistan’ın Zagreb kentinde gerçekleştirilen eğitimle, Avrupa Birliği aday ve potansiyel aday ülkelerinde görev yapan çevre denetçileri bir araya getirerek AB Emisyon Ticareti Sistemi hakkında bilgi verilmiştir.

Atıkların Sınır Ötesi Taşınımı Tüzüğü’ne İlişkin Eğitim – İstanbul

Atıkların Sınır Ötesi Taşınımı Tüzüğü’ne ilişkin ilk eğitim 18-19 Nisan 2012 tarihlerinde İstanbul’da yapılmış olup, saha uygulaması Ambarlı Gümrük Müdürlüğü’nde gerçekleştirilmiştir. Söz konusu tüzüğe ilişkin ikinci eğitim ise 13-14 Haziran 2012 tarihlerinde Makedonya’nın Üsküp kentinde gerçekleşmiştir. Bu eğitimlerde denetçilere atıkların kara ve deniz yolu ile sınır ötesi taşınımı sırasında yapılması gereken inceleme konusunda uygulamalı olarak bilgi verilmiştir.

Atıkların Sınır Ötesi Taşınımı Tüzüğü'ne İlişkin Eğitim - İstanbul

10.2. Çevre Denetimlerinin Planlanması Projesi (G2G10/TR/9/1)

Çevre Denetimi Döngüsünün planlamaya ilişkin aşamalarını gerçekleştirebilmek amacıyla Hollanda Hükümeti ile yürütülmekte olan hükümetler arası işbirliği kapsamında 24 Mart 2011 tarihinde Çevre Denetimlerinin Planlanması Projesi'ne başlanmıştır. Projenin amacı ülkemizde denetim planlaması aşamasında kullanılmak üzere risk değerlendirme yöntemi geliştirmek, geliştirilen yöntem kullanılarak seçilen pilot il özelinde denetim planı hazırlamaktır.

AB mevzuatına bakıldığında, 4 Nisan 2001 tarih ve 2001/331/EC sayılı Çevre Denetimleri için Minimum Kriterler AB Tavsiye Kararı ve 24 Kasım 2010 tarih ve 2010/75/EU sayılı Endüstriyel Emisyonlar Direktifinde risk değerlendirmesi ile denetim planlaması yapılmasına atıfta bulunduğu görülmektedir. Aynı şekilde Bakanlığımız mevzuatı kapsamında 21 Kasım 2008 tarih ve 27061 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmış olan Çevre Denetimi Yönetmeliği'nde de çevre denetimleri planlanırken tesislerin çevresel risklerinin göz önünde bulundurulması gerektiği belirtilmektedir.

Projede pilot il olarak Samsun ili seçilmiş olup, İl Müdürlüğü'nün denetim birimi projenin başından itibaren çalışmalara büyük katkı sağlamıştır. Proje kapsamında 12-15 Şubat 2012 tarihlerinde Hollandalı uzmanlarla gerçekleştirilen toplantı sonucunda risk değerlendirmesi için "Entegre Risk Değerlendirme Yöntemi (IRAM)" ile çalışılmasına karar verilmiştir. Yapılan çalışmalar doğrultusunda Samsun ilindeki tesisler göz önünde bulundurularak risk değerlendirmesinde kullanılmak üzere risk kriterleri belirlenmiştir. Tesis türü, tesisin hava ve suya olan etkisi, atık miktarı, tesis konumu vb. kriterlerin risk değerlendirmesi yapılırken ele alınmasına karar verilmiştir. İşletmeci performansı da risk değerlendirmesi hesaplarına dahil edilmiştir.

Çevre Denetimlerinin Planlanması Çalıştayı – Samsun

15-16 Ekim 2012 tarihlerinde Hollandalı uzmanların katılımıyla Samsun'da "Çevre Denetimlerinin Planlanması Çalıştayı" gerçekleştirilmiştir. Söz konusu çalıştayda uzmanlar Bakanlığımız personeli ile bilgi ve deneyimlerini paylaşmıştır. Çalıştayda yapılan çalışmalarla denetim planının hazırlanması yolunda önemli adımlar atılmıştır.

Çevre Denetimlerinin Planlanması Çalıştayı – Samsun

Projenin Nisan 2013'te yapılacak eğitimler ve kapanış toplantısıyla bitirilmesi planlanmaktadır.

10.3. Eğitim Faaliyetleri

Çevre Denetimi Yönetmeliği'nin 35 inci maddesi gereğince Çevre Denetim Görevlisi olabilmek için Çevre Denetimi Görevlisi Eğitimi alınması gerekmektedir. Bu kapsamda 2006 yılından bu yana Bakanlığımız merkez ve taşra teşkilatında çalışan personele eğitim verilmektedir.

Çevre Denetimi Görevlisi Eğitimi – Antalya

Söz konusu eğitim yaklaşık 450 kişilik personele 4 grup halinde verilmiştir. 5 günlük eğitimin içeriğinde yer alan konular aşağıda listelenmiştir;

- ✓ Çevre Kanunu ve Çevre Denetimi Yönetmeliği
- ✓ ÇED İzleme ve Kontrol
- ✓ Piyasa Gözetimi ve Denetimi
- ✓ Büyük Endüstriyel Kaza Riski Taşıyan Kuruluşların Denetimi
- ✓ Çevresel denetimler için minimum kriterler
- ✓ Planlama, denetim sıklığı, raporlama
- ✓ Çevre denetim görevlileri için iletişim teknikleri
- ✓ Numune alma (teorik ve uygulamalı)
- ✓ Çevre mevzuatında idari yaptırım

10.4. Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrol (IPPC-96/61/EC), (2008/1/EC) ve Endüstriyel Emisyonlar (2010/75/EC) Direktifleri Çerçevesinde Gerçekleştirilen Çalışmalar

Ülkemizin Avrupa Birliği Tam Üyeliği süreci çerçevesinde önemli bir yeri olan Çevre Başlığı altındaki en önemli direktiflerden biri olan ve sanayi kaynaklı kirliliğin önlenmesi, kontrolünü amaçlayan “**Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrol Direktifi (IPPC-)**” Sanayi Kirliliğinin önlenmesine farklı bir yaklaşım getirerek, direktif kapsamına giren işletmelerin, entegre bir çevre izni almasını şart koşar. Entegre izin olmadığı durumlarda koordine çevre izinleri verilmesinin sağlanması, aynı zamanda izin süreçlerinde oluşan bürokratik aşamaların da en aza indirilmesi ve kirleticilerin kaynağında önlenmesi ilkesinin somutlaşmasını amaçlamaktadır.

Direktifin dayandığı temeller:

1. **Entegre Yaklaşım:** İşletmelerden kaynaklanan kirliliğin entegre bir şekilde önlenmesi, yani, hava, su ve toprağa yapılan emisyonların “birlikte ele alınarak” önlenmesi, olmazsa en aza indirilmesi, atık oluşumunun ve kaynak kullanımının en aza indirilmesi, kazaların, gürültü ve titreşimin önlenmesi ve enerjinin etkin kullanımının sağlanması esastır.
2. **Mevcut En İyi Teknikler (MET) - (Best Available Techniques-BAT):** Emisyonların çevre üzerindeki etkilerinin bütün olarak önlenmesi, bunun mümkün olmadığı durumlarda en aza indirilmesi amacıyla, yerel olarak elde edilebilecek ve ekonomik olarak da uygulanabilecek tekniklerin izin sürecinde değerlendirilmesi gerekmektedir.
3. **Bilginin Paylaşımı ve Halkın Bilgiye Erişimi:** Üye Ülkelerdeki direktife tabi kuruluşlar ve bunların salımları ile ilgili bilgiler Komisyona bildirilmektedir. Ayrıca, üye ülkelerin vatandaşlarının, bu işletmeler ve izin koşulları ile ilgili bilgilere ulaşmalarını sağlayacak kurumsal teknik ve yasal alt yapının oluşturulması gerekmektedir.
4. **Emisyon Sınır Değerleri (Emission Limit Values):** İşletmelerden/Tesislerden kaynaklanan kirleticilerle ilgili (Direktifte listelenmiştir) salım sınırlarına uyulması gerekmektedir.

“**Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrol Direktifi (IPPC-2008/1/EC)**” 6 sektörel direktif ile birleştirilerek ve 24.11.2010 tarih ve 2010/75/EC sayılı “**Endüstriyel Emisyonlar**” direktifi olarak yeniden düzenlenmiştir.

Söz konusu direktifin, yürürlüğe girdiği 6 Ocak 2011 tarihinden itibaren 2 yıl içinde AB üye ülkelerinde uyumlaştırması gereklidir. “**Endüstriyel Emisyonlar**” Direktifi (2010/75/EC) kapsamına alınan;

- ✓ **Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrol Direktifi (2008/01/EC),**
- ✓ **Atık Yakma Direktifi (2000/76/EC),**
- ✓ **Solvent Emisyonları Direktifi (1999/13/EC),**

Endüstriyel Emisyonlar Direktifinin yürürlüğe girmesinden **3 yıl sonra, yürürlükten kaldırılacaktır.**

- ✓ **Büyük Yakma Tesisleri Direktifi (2001/80/EC),**
1/1/2016 tarihinde yürürlükten kaldırılacaktır.

Yukarıda yer alan direktiflere ilave olarak, Endüstriyel Emisyonlar Direktifi içerisinde **3 adet TiO₂ Direktifi de** çalışılacaktır.

AB üye ülkelerde mevcut tesisler için uygulama son tarihleri:

- ✓ Mevcut IPPC tesisleri: Endüstriyel Emisyonlar Direktifinin yürürlüğe girmesinden 3 yıl sonra
- ✓ Yeni Ek-1 Listesi tesisleri: Endüstriyel Emisyonlar Direktifinin yürürlüğe girmesinden 4,5 yıl sonra
- ✓ Büyük Yakma Tesisleri: 1/1/2016 olarak belirlenmiştir.

BREF, Avrupa Komisyonu tarafından kabul edilen bir MET Referans Dokümanıdır. BREF'ler endüstri uzmanları, üye ve aday ülke yetkilileri, araştırma enstitüleri ve sivil toplum kuruluşlarından oluşan teknik çalışma grupları arasındaki bilgi alışverişine dayanmaktadır. Bu bilgi alışverişi, Komisyonun Sevil'de bulunan Avrupa Entegre Kirliliği Önleme ve Koruma (IPPC) Bürosu tarafından koordine edilmektedir (<http://eippcb.jrc.ec.europa.eu/>).

2006 yılında, Avrupa IPPC Bürosu 33 BREF'ten oluşan ilk BREF dizisini tamamlayarak kesinlik kazanan ilk dokümanları incelemeye sundu. Her bir BREF, 100 kadar uzmanı kapsayan iki ya da üç yıllık bir sürecin ürünü niteliğindedir. Genellikle, ilgili endüstriler, BREF'e karşılık gelen endüstri/sektör birliği aracılığıyla söz konusu süreçte katılımcı olarak yer alabilirler. Süreç hakkında detaylı bilgi için, söz konusu sürece ilişkin kuralları ortaya koyan 2012/119/EU sayılı AB Komisyonu Yürütme Kararı'nı inceleyebilirsiniz.

<http://eippcb.jrc.ec.europa.eu/reference/> adresinden BREF listesi görebilir ve indirebilir. Söz konusu internet sitesinden erişilebilecek BREF dokümanları aşağıdakilerdir:

1. Çimento, Kireç ve Magnezyum Oksit İmalat Sanayi
2. Seramik Üretimi Sanayi
3. Kimya sanayiinde atık suların ve atık gazların arıtılması ve yönetimi
4. Ekonomi ve Çapraz Medya Etkileri
5. Depolamadan Kaynaklanan Emisyonlar
6. Enerji Verimliliği
7. Demirli Metaller İşleme Sanayi
8. Gıda, İçecek ve Süt Endüstrisi
9. İzlemenin Genel İlkeleri (BREF değil, ancak söz konusu internet sitesine dahil edilmiş bir ek kılavuz)
10. Endüstriyel Soğutma Sistemleri
11. Yoğun Kümes Hayvancılığı ve Domuz Yetiştiriciliği
12. Demir ve Çelik Üretimi
13. Büyük Yakma Tesisleri
14. Büyük Hacimli İnorganik Kimyasallar - Amonyak, Asit ve Gübre Sanayii
15. Büyük Hacimli İnorganik Kimyasallar – Katılar ve Diğer
16. Büyük Hacimli Organik Kimyasal Sanayi
17. Madencilik Faaliyetlerinde Artık ve Atık Kayaların Yönetimi

18. Cam Üretimi
19. Organik Özel Kimyasallar Üretimi
20. Demirli Olmayan Metal Sanayii
21. Klor-Alkali Üretimi
22. Polimerlerin Üretimi
23. Özel İnorganik Kimyasalların Üretimi
24. Kâğıt Hamuru ve Kağıt Sanayii
25. Madeni Yağ ve Gaz Rafinerileri
26. Mezbahalar ve Hayvansal yan ürünleri endüstrileri
27. Demirhaneler ve Dökümhaneler Endüstrisi
28. Metal ve Plastik Maddelerin Yüzey İşlemesi
29. Organik Solventler Kullanılarak Yapılan Yüzey İşlemleri
30. Deri Tabaklama Sanayii
31. Tekstil Endüstrisi
32. Atık Yakma
33. Atık Arıtma Endüstrisi

Bakanlığımız internet sayfasında Türkçe'ye çevrilmiş olan BREF'ler görülebilir ve indirebilir.

BREF'ler, Endüstriyel Emisyonlar Direktifi (Entegre Çevre İzinleri Yönetmeliğinin Ek 1'ine karşılık gelen) kapsamına giren her bir faaliyete ilişkin olarak nelerin AB seviyesinde MET olarak kabul edildiğini tanımlamaktadır. Bu şekilde BREF'ler, bir endüstrinin çevresel performansını ve dolayısıyla da çevreyi genel anlamda iyileştirmeye yönelik olarak teknik ve ekonomik açıdan yapılabileceklerle ilişkin bilgi verirler. BREF'ler ya belirli endüstriyel faaliyetlere indirgenebilirler (dikey' BREF'ler; "Çimento, Kireç ve Magnezyum Oksit İmalat Sanayileri" ya da "Seramik Üretim Sanayi" gibi) ya da birçok farklı endüstriyel faaliyeti etkileyen sektörler arası konularla ilgili de olabilirler ('yatay' BREF'ler; "Ekonomi ve Çapraz-Medya Etkiler" ya da "Depolamadan Kaynaklanan Emisyonlar" gibi).

BREF'ler tesislerin işletmecileri (Entegre Çevre İzin başvurusuna hazırlık esnasında), Yetkili Mercî (izin yazan yetkililer ve politika oluşturucular) ve genel olarak kamu tarafından kullanılmaktadır.

10.4.1. Bakanlığımız Çalışmaları

Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrol (IPPC-96/61/EC), (2008/1/EC) ve Endüstriyel Emisyonlar (2010/75/EC) Direktifleri ile ilgili Bakanlığımızın Çalışmaları;

1. Proje: Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrol Direktifinin (IPPC-96/61/EC) İç Mevzuata Kazandırılmasında İnsan Kaynakları Açısından Kapasite Artırımı Projesi 2003-2005 yılları arasında Hollanda Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile yürütülmüştür. Bu proje sonucunda ilgili tüm taraflar için Direktif ve uygulamaları, etkileri vb. konularda farkındalık oluşturularak geleceğe dönük yol haritası hazırlanması çalışmaları yapılmıştır.

2. Proje: Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrol Direktifinin (IPPC-96/61/EC) Türkiye’de Uygulanması) Projesi 2006-2008 yılları arasında Hollanda Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile yürütülmüştür. Direktifin (IPPC) Türkiye’de Uygulanmasına yönelik olarak ilgili tüm tarafların katılımı ile taslak strateji hazırlama çalışmaları yapılmıştır. Taslak Uygulama Stratejisinde

- ✓ Entegre **çevre iznine (EÇİ) tabi olacak** tesislerin izinlerinin, çevrenin korunmasından sorumlu, yetkili merci içerisinde entegre edilmesi, diğer yetkili idareler ile *koordine* edilerek tek bir izin olarak verilmesi;
- ✓ EÇİ kapsamında olmayan tesisler için ise, çevrenin korunmasından sorumlu, yetkili merci tarafından tek bir çevre izni verilmesi ve bunun diğer otoritelerin çevre konusundaki izinleri ile koordinasyonunun sağlanması.
- ✓ Küçük kuruluşlar içinse izin prosedürü uygulanmaksızın genel bağlayıcı kurallar kapsamında değerlendirme yapılması önerilmektedir.

3. Proje: Bakanlığımızca AB üyelik sürecinde Çevre Faslı açılış müzakerelerinde (2009) sunulmuş olan strateji belgesinde; Entegre İzin mevzuat uyumu için 2012 yılı, ilk uygulama 2015, tam uygulama için müzakereye açık olmak kaydıyla 2018 yılı taahhüt edilmiştir.

Taahhütlerimiz dikkate alınarak hazırlanan proje, IPA-I 2008 Yılı Programlamasından sağlanan mali destek kapsamında eşleştirme ve teknik yardım bileşenlerinden oluşmaktadır. Eşleştirme Bileşeni, 05 Ocak 2011 tarihinde başlamış olup 4 Temmuz 2013 tarihinde bitecektir. Bütçesi 1.425.000 Avrodur. Teknik Yardım Bileşeni, 7 Mayıs 2012 tarihinde başlamış olup 7 Mayıs 2014 tarihinde bitecektir. Bütçesi 950.000 Avrodur.

Projede yapılacak çalışmalar sonucunda;

- ✓ AB’ne üye ülkelerde bazı faaliyetler için uygulanan Entegre çevre izin sisteminin uyumlaştırılması,
- ✓ Halkın izin sürecine katılması prosedürünün oluşturulması,
- ✓ Farklı kurumlar tarafından verilen çevresel konulu izinlerin birleştirilmesi,
- ✓ İşletmeler inşa edilmeden önce ve ÇED süreci ile eşzamanlı yürütülen izin sistemi kurulması için öneriler hazırlanacaktır.

Ayrıca,

- ✓ Entegre çevre izin sistemi ile ilgili mevzuat hazırlanması
- ✓ Uygulamaya yönelik rehber dokümanların hazırlanması
- ✓ Entegre çevre izin sistemine tabi faaliyet envanterinin hazırlanması
- ✓ AB çevre faslı müzakerelerinde talep edilecek geçiş dönemi belirlenmesinde kullanılacak olan maliyet etkinlik analizinin ortaya konulduğu “düzenleyici etki analizi” çalışmalarının yapılması hedeflenmektedir.

11. SONUÇ VE ÖNERİLER

ÇEDİDGM tarafından 2012 yılı içerisinde 543 adet tesise/projeye çevre denetimi gerçekleştirilmiştir. Bu denetimlerin 432'si ÇED Yönetmeliği'nin izleme-kontrol çalışmaları kapsamındaki çevre denetimleridir. 2012 yılında ÇŞİM'leri tarafından da toplam 38.058 çevre denetimi gerçekleştirilmiştir.

Çizelge 23 – 2012 yılında Bakanlığımız tarafından gerçekleştirilen denetim ve idari yaptırımların sayısı

Bakanlık Birimi	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)	Faaliyet Durdurma
Bakanlık Merkez	543	1.383.702	7
ÇŞİM	38.058	57.164.230	108
TOPLAM	38.601	58.547.932	115

2012 yılında İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüklerinin, Jandarma komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü ile birlikte veya ayrı ayrı ya da İl Müdürlüğü'nün tek olarak yaptığı egzoz denetimlerinde tespit edilen 1.501 uygunsuzluk sonucunda 1.207.293 TL idari yaptırım uygulanmıştır (Ek- 8).

2012 yılında İl Çevre ve Şehircilik Müdürlükleri tarafından uygulanan 28.220 Piyasa Gözetimi ve Denetimi sonucunda 1.082.012,25 TL idari yaptırım uygulanmıştır (Ek- 9).

Bu rapor içeriğinde bulunan verilerin değerlendirilmesi sonucunda, denetim sisteminin geliştirilerek başarılı bir çevre yönetiminin gerçekleşmesi için önerilenler aşağıdaki şekilde sıralanabilir;

ÇEVRE DENETİMLERİNİN RİSK DEĞERLENDİRMESİ YÖNTEMİ İLE PLANLANMASI

İl müdürlükleri tarafından gerçekleştirilen planlı denetim yüzdesinin yükseltilmesi gerekmektedir. Çünkü başarılı bir çevre yönetimi için Bakanlığın kendi hedefleri ve stratejisi doğrultusunda denetimlerini yönlendirmesi gerekmektedir, bu da planlı denetimler sayesinde olmaktadır. Çevre denetimlerinin çevresel risk değerlendirmesi yöntemi ile belirli bir zaman dilimi için (örneğin 1 yıllık) bir programın yapılarak bu program kapsamında gerçekleştirilmesi oldukça önemlidir. Böylece Bakanlık kendi strateji ve hedefleri doğrultusunda çevrenin gelişimini sağlayacaktır. Bu çerçevede "Denetimlerin Planlanması Projesi"nden elde edilen çıktıların diğer il müdürlüklerine de yaygınlaştırılması oldukça önem kazanmaktadır.

• Çevre Denetimlerinin Planlanması Projesinin IMPEL Ağına Sunulması

"Denetimlerin Planlanması Projesi"nden elde edilen çıktıları kullanarak IMPEL Ağına Türkiye'nin "lider" olacağı bir projenin sunulması, Ağ bünyesinde bulunan ülkelere deneyimlerin paylaşılması yerinde olacaktır. Böylece diğer ülke deneyimleri ile denetimlerin planlanması ve risk değerlendirme konularının geliştirilmesi olanağı da artırılabilir.

• **Ulusal Denetçi Ağının Kurulması**

Ülke genelinde benzer denetim işlemlerinin ve yaptırım uygulamalarının yapılması oldukça önemlidir. Bu nedenle çevre denetimi ve idari yaptırım uygulamalarında birlikteliği sağlamak için Bakanlık merkezde, il müdürlüklerinde ve yetki devri yapılan kurum ve kuruluşlarda çevre denetimi yapanların bir araya geldiği, bilgi alışverişinin yapıldığı, deneyimlerin paylaşılmasının sağlandığı, ortaya çıkan veya çıkabilecek sorunların çözümü üzerinde çalışan bir ulusal ağın oluşturulması faydalı olacaktır.

• **Uluslararası Denetçi Ağlarına Aktif Katılımın Devam Etmesi**

IMPEL ve ECENA faaliyetlerine katılımına devam edilmesi, bu ağlar tarafından gerçekleştirilen projelerde aktif rol alınması ve hatta bu Ağlarda ülke olarak veya diğer ülkelerle birlikte proje(lar) oluşturarak ülke etkinliğinin sağlanması yerinde olacaktır. Ayrıca tüm dünyada üzerindeki çevre denetçilerini bir araya getiren bir ağ olan INECE ağı toplantılarına katılım, dünya genelinde gerçekleştirilen uygulamalar hakkında bilgi edinilmesini sağlayacaktır.

• **Eğitim İhtiyacının Belirlenmesi**

IMPEL ve ECENA Aracılığıyla Çevre Yasasının Uygulanması ve Yaptırımında Kapasite Geliştirilmesi Projesi kapsamında Bakanlık merkez teşkilatında görev yapan yerel denetçiler eğitilerek Çevresel Denetimler için Minimum Kriterler konusunda eğitim verecek hale gelmiştir. Bundan sonraki dönemde bu konuda eğitimin yerel eğitimciler tarafından verilmesine devam edilmesi, projeler kapsamında ise farklı konularda eğitim alınması gerekmektedir. Bu kapsamda önerilen eğitim başlıkları aşağıda sıralanmaktadır;

- ✓ Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrolü Direktifi ve Mevcut En İyi Teknikler
- ✓ Temiz üretim teknolojileri
- ✓ Uygunluk teşviki
- ✓ İletişim ve müzakere teknikleri

• **DENETİM BİLGİ SİSTEMİNİN GELİŞTİRİLMESİ**

Bakanlık merkez ve taşra teşkilatı tarafından kullanılmaya başlanan denetim Bilgi Sisteminin yapılacak projelerle geliştirilmesi sağlanmalıdır. Yapılacak değişikliklerle denetim ve yaptırım faaliyetlerinin tüm aşamalarının (idari yaptırım tutanağı hazırlama ve raporlama) elektronik ortamda yürütülmesi faydalı olacaktır.

• **İL MÜDÜRLÜKLERİNE EĞİTİM VERİLMESİ**

Bakanlık tarafından denetim verilerini istemek üzere İl Müdürlüklerine gönderilen veri tablolarının doldurulmasına yönelik eğitimin verilmesi gerekmektedir. Böylece il müdürlüklerine veri için doldurulmakta olan tablolardan nelerin elde edilebileceğine yönelik bilgiler ve il müdürlüklerin verilerin işlenmesinde karşılaştıkları sorunlar ilk elden ortaya çıkabilir.

EKLER

Ek 1 – 2012 yılında “2872 Sayılı Çevre Kanunu Uyarınca Verilecek İdari Para Cezalarına İlişkin Tebliğ (2012/1)” Gereğince Uygulanan İdari Para Cezası Miktarları

2872 SAYILI ÇEVRE KANUNUNUN 20 NCİ MADDESİNİN	KANUNDAKİ CEZA MİKTARI	1/1/2012 – 31/12/2012 TARİHLERİ ARASINDA UYGULANACAK CEZA
(a) bendindeki ceza miktarları	500 TL 1.000 TL	782 TL 1.567 TL
(b) bendindeki ceza miktarı	24.000 TL 48.000 TL	37.696 TL 75.394 TL
(c) bendindeki ceza miktarları	6.000 TL 2.000 TL 300 TL	9.420 TL 3.139 TL 468 TL
	(b) bendi için iki kat: 48.000 TL 96.000 TL	75.394 TL 150.791 TL
	(c) bendi için iki kat: 12.000 TL 4.000 TL 600 TL	18.847 TL 6.280 TL 939 TL
(d) bendindeki ceza miktarları	(d) bendinin ikinci cümlesindeki konutlarla ilgili olarak: 600 TL	939 TL
(e) bendindeki ceza miktarı	10.000 TL	15.705 TL
(f) bendindeki ceza miktarı	60.000 TL	94.244 TL
(g) bendindeki ceza miktarı	6.000 TL	9.420 TL
	400 TL	626 TL
(h) bendindeki ceza miktarları	1.200 TL 4.000 TL 12.000 TL	1.883 TL 6.280 TL 18.847 TL
(i) bendinin; 1 no’lu alt bendindeki ceza miktarları	Ton başına*: 40 TL 10 TL 100 KR	62,80 TL 15,67 TL 152 KR
(i) bendinin; 2 no’lu alt bendindeki ceza miktarları	Ton Başına*: 30 TL 6 TL 100 KR	47,09 TL 9,39 TL 152 KR
(i) bendinin; 3 no’lu alt bendindeki ceza miktarları	Ton Başına*: 20 TL 4 TL 100 KR	31,39 TL 6,26 TL 152 KR
(i) bendinin; 4 no’lu alt bendindeki ceza miktarları	Ton başına*: 10 TL 2 TL 40 KR	15,67 TL 3,10 TL 61 KR
(i) bendinin altıncı paragrafındaki ceza miktarları	24.000 TL 600 TL	37.696 TL 939 TL

Ek 1 – 2012 yılında “2872 Sayılı Çevre Kanunu Uyarınca Verilecek İdari Para Cezalarına İlişkin Tebliğ (2012/1)” Gereğince Uygulanan İdari Para Cezası Miktarları (devam)

2872 SAYILI ÇEVRE KANUNUNUN 20 NCİ MADDESİNİN	KANUNDAKİ CEZA MİKTARI	1/1/2012 – 31/12/2012 TARİHLERİ ARASINDA UYGULANACAK CEZA
(i) bendindeki ceza miktarı	1.000 TL	1.567 TL
(j) bendindeki ceza miktarları	24.000 TL 600 TL	37.696 TL 939 TL
(k) bendindeki ceza miktarları	20.000 TL 100.000 TL	31.413 TL 157.076 TL
(l) bendindeki ceza miktarları	Dekar başına*: 20 TL Metreküp başına*: 120 TL	31,39 TL 188,47 TL
(m) bendindeki ceza miktarları	6.000 TL 4.000 TL	9.420 TL 6.280 TL
(n) bendindeki ceza miktarları	48.000 TL 1.200 TL	75.394 TL 1.883 TL
(o) bendindeki ceza miktarı	12.000 TL	18.847 TL
(p) bendindeki ceza miktarı	24.000 TL	37.696 TL
(r) bendindeki ceza miktarları	24.000 TL 60.000 TL	37.696 TL 94.244 TL
(s) bendindeki ceza miktarı	100 TL	152 TL
(t) bendindeki ceza miktarı	2.000.000 TL.	3.141.563 TL
(u) bendindeki ceza miktarı	2.000.000 TL	3.141.563 TL
(v) bendindeki ceza miktarı	100.000 TL'den 1.000.000 TL'ye kadar	157.076 TL'den 1.570.780 TL'ye kadar
(y) bendindeki ceza miktarı	100.000 TL'den 1.000.000 TL'ye kadar	157.076 TL'den 1.570.780 TL'ye kadar
Geçici 4 üncü maddesinin 5 inci fıkrasındaki ceza miktarları	Belediyelerde; • Nüfusu 100.000'den fazla olanlarda: 50.000 TL • Nüfusu 100.000 – 50.000 arasında olanlarda: 30.000 TL • Nüfusu 50.000 – 10.000 arasında olanlarda: 20.000 TL • Nüfusu 10.000 – 2.000 arasında olanlarda: 10.000 TL • Organize Sanayi Bölgelerinde: 100.000 TL • Bunların dışında kalan endüstri ve atıksu üreten her türlü tesiste: 60.000 TL	Belediyelerde; • Nüfusu 100.000'den fazla olanlarda: 78.535 TL • Nüfusu 100.000 – 50.000 arasında olanlarda: 47.121 TL • Nüfusu 50.000 – 10.000 arasında olanlarda: 31.413 TL • Nüfusu 10.000 – 2.000 arasında olanlarda: 15.705 TL • Organize Sanayi Bölgelerinde: 157.076 TL • Bunların dışında kalan endüstri ve atıksu üreten her türlü tesiste: 94.244 TL

* = Bu bentlerdeki cezalar uygulanırken nihai ceza miktarı hesaplandıktan sonra küsurat kısmı dikkate alınmayacaktır.

Ek 2 – 2012 Yılına Ait Geçici Faaliyet Belgesi (GFB) ve Çevre İzni/Lisansı Sayılarının İllere Göre Dağılımı

	İLLER	GFB EK-1	GFB EK-2	GFB (EK-1+EK-2)	ÇEVRE İZNI/ LİSANSI (EK-1)	ÇEVRE İZNI/ LİSANSI (EK-2)	ÇEVRE İZNI/ LİSANSI (EK-1+EK-2)
1	Adana	16	96	112	15	46	61
2	Adıyaman	0	11	11	1	0	1
3	Afyonkarahisar	4	22	26	1	15	16
4	Ağrı	0	3	3	1	0	1
5	Amasya	2	17	19	0	12	12
6	Ankara	32	118	150	46	97	143
7	Antalya	8	115	123	5	91	96
8	Artvin	0	4	4	1	3	4
9	Aydın	5	99	104	6	110	116
10	Balıkesir	19	167	186	3	120	123
11	Bilecik	9	40	49	4	18	22
12	Bingöl	0	2	2	1	4	5
13	Bitlis	0	0	0	0	0	0
14	Bolu	1	36	37	0	25	25
15	Burdur	0	9	9	2	4	6
16	Bursa	38	223	261	24	171	195
17	Çanakkale	4	53	57	5	18	23
18	Çankırı	0	11	11	0	5	5
19	Çorum	3	11	14	1	5	6
20	Denizli	7	30	37	3	22	25
21	Diyarbakır	2	62	64	0	49	49
22	Edirne	0	18	18	2	7	9
23	Elazığ	4	18	22	0	18	18
24	Erzincan	0	7	7	0	7	7
25	Erzurum	2	6	8	3	4	7
26	Eskişehir	18	88	106	8	38	46
27	Gaziantep	23	68	91	14	39	53
28	Giresun	1	11	12	1	7	8
29	Gümüşhane	2	2	4	0	1	1
30	Hakkari	0	0	0	0	0	0
31	Hatay	7	57	64	7	23	30
32	Isparta	2	16	18	0	9	9
33	Mersin	17	98	115	15	42	57
34	İstanbul	64	269	333	44	169	213
35	İzmir	68	145	213	37	62	99
36	Kars	0	8	8	0	9	9
37	Kastamonu	2	19	21	0	5	5
38	Kayseri	14	20	34	11	20	31
39	Kırklareli	6	23	29	6	13	19
40	Kırşehir	0	5	5	1	4	5

Ek 2 – 2012 Yılına Ait Geçici Faaliyet Belgesi (GFB) ve Çevre İzni/Lisansı Sayılarının İllere Göre Dağılımı (devam)

	İLLER	GFB EK-1	GFB EK-2	GFB (EK-1+EK-2)	ÇEVRE İZNI/ LİSANSI (EK-1)	ÇEVRE İZNI/ LİSANSI (EK-2)	ÇEVRE İZNI/ LİSANSI (EK-1+EK-2)
41	Kocaeli	68	152	220	27	111	138
42	Konya	10	87	97	3	65	68
43	Kütahya	6	32	38	2	12	14
44	Malatya	1	32	33	5	24	29
45	Manisa	18	85	103	11	24	35
46	Kahramanmaraş	0	8	8	1	1	2
47	Mardin	0	14	14	3	4	7
48	Muğla	1	85	86	1	24	25
49	Muş	0	0	0	1	0	1
50	Neşehir	3	7	10	1	5	6
51	Niğde	2	37	39	3	19	22
52	Ordu	4	31	35	1	20	21
53	Rize	1	12	13	0	18	18
54	Sakarya	17	43	60	2	19	21
55	Samsun	9	78	87	10	37	47
56	Siirt	1	2	3	0	0	0
57	Sinop	0	20	20	0	7	7
58	Sivas	1	15	16	2	4	6
59	Tekirdağ	27	163	190	19	158	177
60	Tokat	5	14	19	0	2	2
61	Trabzon	5	34	39	1	39	40
62	Tunceli	0	0	0	0	0	0
63	Şanlıurfa	6	42	48	0	30	30
64	Uşak	9	11	20	7	3	10
65	Van	2	0	2	3	0	3
66	Yozgat	3	21	24	1	6	7
67	Zonguldak	2	17	19	1	17	18
68	Aksaray	1	9	10	2	8	10
69	Bayburt	0	1	1	0	0	0
70	Karaman	0	14	14	2	9	11
71	Kırıkkale	2	8	10	3	7	10
72	Batman	2	7	9	1	3	4
73	Şırnak	0	2	2	0	2	2
74	Bartın	3	13	16	0	1	1
75	Ardahan	0	1	1	0	2	2
76	İğdir	0	0	0	0	0	0
77	Yalova	8	8	16	2	5	7
78	Karabük	0	4	4	1	9	10
79	Kilis	0	2	2	0	1	1
80	Osmaniye	3	15	18	7	4	11
81	Düzce	2	20	22	1	10	11
	TOPLAM	602	3153	3755	392	2002	2394

Ek 3 – ÇED Yönetmeliği Kapsamında Verilen ÇED Kararlarının Sektörel Bazda Yıllara Göre Dağılımı

YIL	SANAYİ		ENERJİ		MADEN		SEKTÖRLER		TARIM GIDA		ULAŞIM KİMYA		TURİZM KONUT		TOPLAM	
	ÇED ²	ÇGD ³	ÇED	ÇGD	ÇED	ÇGD	ÇED	ÇGD	ÇED	ÇGD	ÇED	ÇGD	ÇED	ÇGD	ÇED	ÇGD
1993-1998	69	312	14	25	159	1.903	37	188	23	292	26	98	54	171	382	2.989
1999	15	32	13	4	7	336	4	26	4	87	7	13	7	26	57	524
2000	13	42	23	4	32	516	6	38	5	101	6	18	22	45	107	764
2001	22	58	23	9	22	513	24	77	6	112	4	21	18	69	119	859
2002	24	66	17	20	24	600	23	136	5	146	6	21	18	79	117	1.068
2003	5	215	14	28	18	877	24	196	6	223	12	37	1	139	80	1.715
2004	3	248	18	68	17	1.155	23	230	8	238	12	49	5	134	86	2.122
2005	9	204	17	117	14	1.305	27	338	8	237	15	57	12	200	102	2.458
2006	13	210	17	180	21	1.806	42	526	4	400	16	72	10	247	123	3.441
2007	34	426	41	233	38	2.068	34	436	14	573	29	75	19	403	209	4.214
2008	22	454	59	248	46	1.734	33	347	15	562	25	74	17	238	217	3.657
2009	17	413	58	648	48	1.717	35	200	24	345	17	29	2	197	201	3.549
2010	39	655	87	285	56	1.754	25	241	22	662	25	45	0	290	254	3.932
2011	31	770	80	300	74	2.136	33	305	60	737	24	87	6	257	308	4.592
2012	40	569	125	296	144	1.745	32	326	57	562	21	38	6	223	425	3.759
TOPLAM	356	4.674	606	2.465	720	20.165	402	3.610	261	5.277	245	734	197	2.718	2.787	39.643

2 ÇED Olumlu Kararı

3 ÇED Gerekli Değildir Kararı

4 ÇED Gereklidir Kararı

Ek 4 – 2012 Yılında İllere Göre Denetim Sayıları ve Ceza Miktarları

ÇŞİM	ÇKAGİLHY DENETİMLERİ ⁵	TOPLAM DENETİM SAYISI	İDARİ YAPTIRIM SAYISI	İDARİ YAPTIRIM MİKTARI (TL)	KAPATMA
Adana	156	819	221	1.607.905,76	12
Adıyaman	30	89	11	65.288,00	0
Afyonkarahisar	259	317	9	151.501,00	0
Ağrı	8	13	5	90.557,00	0
Aksaray	88	156	5	78.525,00	1
Amasya	56	187	8	229.430,00	6
Ankara	1.510	2.051	354	4.453.145,10	0
Antalya	83	634	24	569.411,00	0
Ardahan	19	41	9	128.701,88	2
Artvin	27	58	8	465.705,00	0
Aydın	200	1.042	23	651.344,75	1
Balıkesir	458	1.059	46	1.270.279,82	0
Bartın	0	95	13	227.379,00	0
Batman	30	143	1	37.696,00	0
Bayburt	12	143	4	63.759,00	0
Bilecik	130	191	5	22.982,00	0
Bingöl	24	46	2	23.905,00	0
Bitlis	8	19	0	0,00	0
Bolu	257	674	13	92.449,00	0
Burdur	44	186	0	0,00	0
Bursa	32	517	54	1.941.290,00	2
Çanakkale	86	345	20	591.183,00	0
Çankırı	11	185	15	267.220,00	0
Çorum	140	865	71	180.660,84	0
Denizli	110	319	8	179.044,00	0
Diyarbakır	341	678	1	15.705,00	0
Düzce	107	446	28	468.446,26	6
Edirne	86	625	9	117.397,00	6
Elazığ	75	222	8	226.347,00	2
Erzincan	42	94	5	85.297,00	0
Erzurum	98	374	18	372.041,00	2
Eskişehir	216	877	23	305.871,00	6
Gaziantep	500	1.076	26	854.980,00	9
Giresun	30	452	26	422.897,00	7
Gümüşhane	25	43	6	187.194,00	0
Hakkâri	0	35	11	37.064,00	10

5 Çevre Kanununca Alınması Gereken İzin ve Lisanslar Hakkında Yönetmelik kapsamında yapılan denetimler.

Ek 4 – 2012 Yılında İllere Göre Denetim Sayıları ve Ceza Miktarları (devam)

ÇŞİM	ÇKAGİLHY DENETİMLERİ	TOPLAM DENETİM SAYISI	İDARİ YAPTIRIM SAYISI	İDARİ YAPTIRIM MİKTARI (TL)	KAPATMA
Hatay	0	232	85	375.818,21	1
İğdir	4	15	2	109.949,00	0
Isparta	0	33	9	300.679,00	0
İstanbul	1.427	2.198	44	1.058.511,00	5
İzmir	1.681	2.335	144	7.027.677,88	3
Kahramanmaraş	200	397	10	405.186,00	0
Karabük	55	359	54	1.007.829,00	0
Karaman	42	90	2	18.840,00	0
Kars	48	77	5	188.480,00	0
Kastamonu	52	150	10	386.374,00	0
Kayseri	250	729	10	92.772,64	2
Kırıkkale	56	243	5	53.965,91	2
Kırklareli	205	646	17	1.080.084,00	0
Kırşehir	28	93	14	91.111,20	0
Kilis	35	391	1	47.121,00	0
Kocaeli	1.983	3.655	195	5.474.714,22	0
Konya	658	756	67	355.218,57	0
Kütahya	125	189	8	235.315,00	0
Malatya	112	176	16	414.326,00	1
Manisa	482	1.073	20	929.867,00	3
Mardin	66	314	30	23.460,00	0
Mersin	112	239	53	511.969,18	2
Muğla	350	468	43	837.914,00	0
Muş	9	72	0	0,00	0
Nevşehir	85	109	15	316.384,00	0
Niğde	148	315	0	0,00	0
Ordu	95	119	13	411.842,00	3
Osmaniye	10	142	4	114.766,00	2
Rize	300	599	28	1.018.387,00	0
Sakarya	424	1.244	6	213.605,00	1
Samsun	179	381	33	2.551.067,00	0
Siirt	5	10	1	9.420,00	0
Sinop	45	55	3	56.856,90	0
Sivas	57	279	16	338.346,00	3
Şanlıurfa	169	372	126	935.201,17	0
Şırnak	30	160	10	124.296,66	0
Tekirdağ	684	2.467	172	11.845.780,05	0
Tokat	0	82	22	296.285,26	7

Ek 4 – 2012 Yılında İllere Göre Denetim Sayıları ve Ceza Miktarları (devam)

ÇŞİM	ÇKAGİLHY DENETİMLERİ	TOPLAM DENETİM SAYISI	İDARİ YAPTIRIM SAYISI	İDARİ YAPTIRIM MİKTARI (TL)	KAPATMA
Trabzon	214	429	14	491.559,19	0
Tunceli	3	14	2	13.855,00	0
Uşak	10	90	42	778.432,00	0
Van	167	224	0	0,00	0
Yalova	121	556	3	122.506,00	0
Yozgat	150	236	1	152,00	0
Zonguldak	84	129	1	15.705,00	1
Toplam	16.258	38.058	2446	57.164.230,45	108
MERKEZ		543	45	1.383.702,01	7
GENEL TOPLAM		38.601	2.491	58.547.932,46	115

Ek 5 – 2012 Yılında Bakanlık ÇED İzleme ve Çevre Denetimi Dairesi Başkanlığı Tarafından Yapılan ÇED İzleme Kontrol Faaliyetlerinin Sektörel ve İllere Göre Dağılımı

NO	İLLER	SANAYİ		ENERJİ		MADEN		ATIK-KİMYA		TARIM GIDA		ULAŞIM KİYİ		TURİZM KONUT		TOPLAM		GENEL TOPLAM
		ÇED	ÇGD	ÇED	ÇGD	ÇED	ÇGD	ÇED	ÇGD	ÇED	ÇGD	ÇED	ÇGD	ÇED	ÇGD	ÇED	ÇGD	
1	Adana	1	4	0	0	0	0	0	0	0	2	1	0	0	2	6	8	
2	Adıyaman	0	2	0	0	0	4	0	1	0	0	0	0	0	0	7	7	
3	Afyon	0	0	0	0	0	2	0	3	1	2	0	0	1	0	2	7	9
4	Ağrı	0	4	0	0	0	3	0	1	0	0	0	0	0	0	8	8	
5	Amasya	0	0	0	0	2	6	0	0	2	1	0	0	0	0	4	7	11
6	Ankara	1	2	0	0	0	0	1	3	0	1	0	0	0	0	2	6	8
7	Antalya	0	0	3	0	0	0	0	1	0	2	0	0	1	2	4	5	9
8	Artvin	0	1	0	1	0	5	1	0	0	0	0	0	0	0	1	7	8
9	Aydın	1	1	0	0	0	0	0	0	0	2	0	1	0	1	1	5	6
10	Balıkesir	0	2	0	0	0	0	0	1	0	4	0	0	0	0	0	7	7
11	Bilecik	0	0	0	0	1	10	0	0	0	0	0	0	0	0	1	10	11
12	Bingöl	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
13	Bitlis	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
14	Bolu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
15	Burdur	0	0	0	0	0	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	6
16	Bursa	0	6	0	0	0	5	0	3	0	2	0	0	0	0	0	16	16
17	Çanakkale	0	3	0	1	1	3	0	2	1	1	0	0	0	0	2	10	12
18	Çankırı	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
19	Çorum	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
20	Denizli	2	2	0	0	0	2	1	1	0	3	0	0	0	0	3	8	11
21	Diyarbakır	0	3	0	0	0	1	0	1	0	2	0	0	0	0	0	7	7
22	Edirne	0	0	0	0	0	2	1	1	0	4	0	0	0	0	1	7	8
23	Elazığ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
24	Erzincan	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
25	Erzurum	0	0	0	0	1	7	0	0	0	0	0	0	0	0	1	7	8
26	Eskişehir	1	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	5	6
27	Gaziantep	0	4	0	0	0	2	0	1	0	4	0	0	0	0	0	11	11
28	Giresun	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
29	Gümüşhane	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
30	Hakkari	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
31	Hatay	2	1	0	0	0	2	0	0	1	1	0	0	0	0	3	4	7
32	Isparta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
33	İçel	1	4	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	1	7	8
34	İstanbul	0	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10	10
35	İzmir	2	0	1	0	0	2	0	0	0	6	0	0	0	0	3	8	11
36	Kars	0	1	1	0	0	6	0	0	0	0	0	0	0	0	1	7	8
37	Kastamonu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
38	Kayseri	0	2	0	0	1	0	0	0	1	4	0	0	0	0	2	6	8
39	Kırklareli	2	5	0	0	0	7	0	0	1	0	0	0	0	0	3	12	15
40	Kırşehir	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
41	Kocaeli	0	2	0	0	0	0	0	3	0	0	1	0	0	0	1	5	6

Ek 5 – 2012 Yılında Bakanlık ÇED İzleme ve Çevre Denetimi Dairesi Başkanlığı Tarafından Yapılan ÇED İzleme Kontrol faaliyetlerinin Sektörel ve İllere Göre Dağılımı (devam)

NO	İLLER	SANAYİ		ENERJİ		MADEN		ATIK-KİMYA		TARIM GIDA		ULAŞIM KİYI		TURİZM KONUT		TOPLAM		GENEL TOPLAM
		ÇED	ÇGD	ÇED	ÇGD	ÇED	ÇGD	ÇED	ÇGD	ÇED	ÇGD	ÇED	ÇGD	ÇED	ÇGD	ÇED	ÇGD	
42	Konya	0	5	0	0	0	3	0	0	1	5	0	0	0	0	1	13	14
43	Kütahya	0	4	0	0	0	2	1	0	0	0	0	0	0	0	1	6	7
44	Malatya	1	3	0	0	0	4	0	0	0	5	0	0	0	0	1	12	13
45	Manisa	0	0	0	0	0	0	1	2	1	4	0	0	0	0	2	6	8
46	K.maraş	2	0	0	0	4	4	0	0	0	0	0	0	0	0	6	4	10
47	Mardin	0	4	0	0	0	0	1	3	0	0	0	0	0	0	1	7	8
48	Muğla	0	1	0	0	0	3	0	1	0	0	0	0	0	0	0	5	5
49	Muş	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
50	Nevşehir	0	1	0	0	0	1	0	0	1	3	0	0	0	0	1	5	6
51	Niğde	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
52	Ordu	0	3	0	0	0	0	0	2	0	1	1	0	0	0	1	6	7
53	Rize	0	1	0	0	0	2	0	0	0	3	0	0	0	0	0	6	6
54	Sakarya	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
55	Samsun	0	2	0	0	1	0	0	4	0	0	0	0	0	0	1	6	7
56	Siirt	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
57	Sinop	0	1	0	1	1	3	0	0	0	0	0	1	0	0	1	6	7
58	Sivas	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
59	Tekirdağ	1	7	0	0	0	3	0	2	0	0	0	1	0	0	1	13	14
60	Tokat	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
61	Trabzon	0	2	0	2	1	2	0	0	0	2	0	0	0	0	1	8	9
62	Tunceli	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
63	Şanlıurfa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
64	Uşak	0	9	0	0	0	0	0	0	1	3	0	0	0	0	1	12	13
65	Van	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
66	Yozgat	1	1	0	0	0	10	0	0	0	0	0	0	0	0	1	11	12
67	Zonguldak	0	0	0	0	0	0	1	2	0	2	1	0	0	0	2	4	6
68	Aksaray	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
69	Bayburt	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70	Karaman	0	0	2	2	0	8	0	0	0	0	0	0	0	0	2	10	12
71	Kırıkkale	0	2	0	0	0	7	0	0	0	2	0	0	0	0	0	11	11
72	Batman	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
73	Şırnak	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
74	Bartın	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
75	Ardahan	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
76	Iğdır	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
77	Yalova	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
78	Karabük	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
79	Kilis	0	2	0	0	0	3	0	0	0	1	0	0	0	0	0	6	6
80	Osmaniye	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
81	Düzce	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	TOPLAM	19	112	7	7	13	130	8	38	11	75	4	3	2	3	64	368	432

Ek 6 – 2009-2012 Yılları Arasında İl Müdürlüklerinin Denetim Sayıları ve Ceza Miktarları

ÇŞİM YILLAR	DENETİM SAYILARI				CEZA MİKTARLARI (TL)			
	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012
Adana	1.800	2.152	2.371	819	1.417.159	1.175.590	934.081	1.607.905,76
Adıyaman	107	102	163	89	97.158	7.934	45.985	65.288,00
Afyonkarahisar	110	218	631	317	176.667	3.926	298.822	151.501,00
Ağrı	183	254	182	13	31.062	2.792	64.349	90.557,00
Aksaray	188	107	153	156	99.149	91.076	242.149	78.525,00
Amasya	82	175	146	187	75.752	97.384	244.767	229.430,00
Ankara	1.051	1.609	1.348	2.051	1.870.175	3.257.365	1.847.025	4.453.145,10
Antalya	1.068	1.369	1.552	634	572.108	1.198.190	1.306.240	569.411,00
Ardahan	79	68	158	41	52.490	157.267	295.616	128.701,88
Artvin	99	138	233	58	290.209	193.854	114.601	465.705,00
Aydın	747	648	802	1042	967.913	34.598	1.129.744	651.344,75
Balıkesir	792	495	776	1059	465.931	1.667.790	873.903	1.270.279,82
Bartın	92	211	208	95	98.612	157.705	860.798	227.379,00
Batman	805	1.035	930	143	7.764	214.799	96.842	37.696,00
Bayburt	45	48	169	143	0	35.372	85.464	63.759,00
Bilecik	311	138	84	191	120.865	222.878	177.088	22.982,00
Bingöl	39	74	43	46	15.526	22.867	42.844	23.905,00
Bitlis	69	193	74	19	51.768	148.656	102.921	0,00
Bolu	102	408	522	674	131.776	283.464	280.394	92.449,00
Burdur	157	419	452	186	54.501	98.812	59.505	0,00
Bursa	503	1.554	640	517	2.314.090	1.619.493	2.384.814	1.941.290,00
Çanakkale	454	453	570	345	543.695	1.031.543	406.341	591.183,00
Çankırı	98	149	192	185	57.971	172.003	197.975	267.220,00
Çorum	436	517	987	865	543.861	517.866	180.268	180.660,84
Denizli	229	266	623	319	31.062	31.745	59.827	179.044,00
Diyarbakır	87	563	186	678	165.626	2.516.813	190.876	15.705,00
Düzce	343	492	409	446	458.078	319.105	507.178	468.446,26
Edirne	401	763	769	625	123.545	331.053	12.070	117.397,00
Elazığ	587	544	984	222	177.729	264.943	265.080	226.347,00
Erzincan	33	297	329	94	43.755	26.452	64.099	85.297,00
Erzurum	773	334	917	374	293.306	361.606	167.469	372.041,00
Eskişehir	917	827	731	877	337.633	319.858	463.908	305.871,00
Gaziantep	998	954	1.125	1.076	284.905	336.367	367.523	854.980,00
Giresun	769	405	531	452	116.401	419.538	402.104	422.897,00
Gümüşhane	0	179	63	43	0	33.094	14.244	187.194,00
Hakkâri	136	75	770	35	0	26.452	0	37.064,00
Hatay	274	317	727	232	2.561.833	443.177	469.410	375.818,21
Iğdır	30	117	206	15	2.000	1.973	6.350	109.949,00
Isparta	312	236	261	33	132.677	175.390	42.387	300.679,00
İstanbul	5.154	6.072	4.957	771	1.392.267	5.894.647	10.676.658	1.058.511,00
İzmir	1.801	2.619	1.638	2.335	2.183.008	1.764.220	2.089.786	7.027.677,88
Kahramanmaraş	318	579	1.259	397	137.589	720.267	343.843	405.186,00

Ek 6 – 2009-2012 Yılları Arasında İl Müdürlüklerinin Denetim Sayıları ve Ceza Miktarları (devam)

ÇŞİM YILLAR	DENETİM SAYILARI				CEZA MİKTARLARI (TL)			
	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012
Karabük	52	179	181	55	55.906	13.226	285.095	1.007.829,00
Karaman	65	61	0	90	0	0	0	18.840,00
Kars	27	100	111	77	0	119.570	29.746	188.480,00
Kastamonu	77	144	120	150	141.414	292.017	126.350	386.374,00
Kayseri	526	401	723	729	249.721	887.412	650.063	92.772,64
Kırkkale	33	248	446	243	62.124	233.463	54.844	53.965,91
Kırklareli	235	320	1.203	646	186.360	457.599	299.153	1.080.084,00
Kırşehir	25	135	69	93	124.620	0	51.277	91.111,20
Kilis	373	385	492	391	193.292	11.150	9.675	47.121,00
Kocaeli	925	1.463	1.744	3.655	1.558.722	1.391.115	3.136.841	5.474.714,22
Konya	69	312	296	756	366.797	326.506	808.495	355.218,57
Kütahya	152	249	213	189	82.829	1.001.743	5.010.579	235.315,00
Malatya	40	350	193	176	197.250	242.484	175.188	414.326,00
Manisa	629	1.673	1.781	1.073	227.913	642.712	189.844	929.867,00
Mardin	249	226	249	314	349.768	85.917	84.309	23.460,00
Mersin	68	997	930	239	1.201.074	1.940.330	1.004.310	511.969,18
Muğla	152	676	798	468	2.532.802	816.913	695.798	837.914,00
Muş	77	87	157	72	14.351	215.107	2.640	0,00
Nevşehir	48	84	379	109	54.330	27.742	36.254	316.384,00
Niğde	172	271	235	315	47.224	126.517	65.521	0,00
Ordu	344	289	498	119	359.599	434.188	1.096.099	411.842,00
Osmaniye	397	402	727	142	337.131	219.713	398.102	114.766,00
Rize	110	281	468	599	264.670	692.968	292.826	1.018.387,00
Sakarya	350	480	735	1244	1.337.523	904.304	1.135.575	213.605,00
Samsun	667	971	1.804	381	248.438	1.183.548	450.769	2.551.067,00
Siirt	25	483	584	10	0	0	79.772	9.420,00
Sinop	306	109	80	55	13.206	442.511	95.422	56.856,90
Sivas	86	260	268	279	275.082	448.168	376.177	338.346,00
Şanlıurfa	348	863	478	372	449.398	1.598.339	296.709	935.201,17
Şırnak	0	1	78	160	214.923	7.934	28.490	124.296,66
Tekirdağ	966	1.754	2.288	2.634	3.384.130	5.002.499	5.294.534	11.845.780,05
Tokat	152	139	140	82	259.560	651.859	179.646	296.285,26
Trabzon	1.750	659	1.036	33	1.664.102	519.550	399.890	491.559,19
Tunceli	35	58	57	2.198	0	13.226	62.587	13.855,00
Uşak	506	320	286	2.335	7.891	146.120	68.493	778.432,00
Van	267	324	0	397	21.857	284.495	0	0,00
Yalova	180	239	287	359	532.749	242.275	158.267	122.506,00
Yozgat	23	174	35	90	13.262	35.430	0	152,00
Zonguldak	391	343	273	77	614.820	1.270.336	591.394	15.705,00
TOPLAM	33.476	44.683	50.313	38.058	36.142.454	49.328.910	52.136.082	57.164.230,45
Bakanlık Merkez	969	1.021	729	543	6.567.935	14.212.191	4.295.737	1.383.702,00
GENEL TOPLAM	34.445	45.704	51.042	38.601	42.710.389	63.541.101	56.431.819	58.547.932,45

Ek 7 – 2012 Yılında İllerde Yapılan Egzoz Denetim Sayıları ve Uygulan Ceza Miktarları

İL	EGZOZ DENETİM SAYISI (GÜN) ⁶	EGZOZ KESİLEN CEZA SAYISI (ADET)	EGZOZ KESİLEN CEZA MİKTARLARI (TL)
Adana	2	3	2.346,00
Adıyaman	0	0	0
Afyonkarahisar	50	54	42.228,00
Ağrı	3	0	0
Amasya	4	21	16.422,00
Ankara	1	105	72.654,00
Antalya	0	0	0
Artvin	0	0	0
Aydın	0	0	0
Balıkesir	8	7	2.380,00
Bilecik	18	57	44.574,00
Bingöl	0	0	0
Bitlis	0	0	0
Bolu	4	0	0
Burdur	0	0	0
Bursa	58	243	244.164,00
Çanakkale	0	0	0
Çankırı	12	1	782
Çorum	24	22	17.204,00
Denizli	0	0	0
Diyarbakır	2	6	4.692,00
Edirne	8	8	6.256,00
Elazığ	3	1	782
Erzincan	0	0	0
Erzurum	4	2	1.564,00
Eskişehir	2	10	7.820,00
Gaziantep	5	33	25.806,00
Giresun	9	0	0
Gümüşhane	0	0	0
Hakkari	0	0	0
Hatay	9	0	0
Isparta	16	0	0
Mersin	8	19	14.858,00
İstanbul	37	35	27.370,00
İzmir	4	0	0
Kars	3	3	2.346,00
Kastamonu	101	146	115.742,00
Kayseri	20	53	68.906,00
Kırklareli	1	7	5.474,00
Kırşehir	3	0	0
Kocaeli	32	25	19.550,00
Konya	67	238	174.386,00

Ek 7 – 2012 Yılında İllerde Yapılan Egzoz Denetim Sayıları ve Uygulan Ceza Miktarları (devam)

İL	EGZOZ DENETİM SAYISI (GÜN)	EGZOZ KESİLEN CEZA SAYISI (ADET)	EGZOZ KESİLEN CEZA MİKTARLARI (TL)
Kütahya	3	1	1.567,00
Malatya	3	17	13.294,00
Manisa	0	0	0
Kahramanmaraş	24	6	4.632,00
Mardin	12	21	16.422,00
Muğla	5	14	10.948,00
Muş	6	3	2.346,00
Nevşehir	6	17	13.294,00
Niğde	3	1	1.567,00
Ordu	13	0	0
Rize	2	3	2.346,00
Sakarya	3	27	21.114,00
Samsun	11	3	2.397,00
Siirt	0	0	0
Sinop	5	2	1.564,00
Sivas	2	0	0
Tekirdağ	0	0	0
Tokat	20	7	5.474,00
Trabzon	2	3	2.346,00
Tunceli	0	0	0
Şanlıurfa	0	0	0
Uşak	2	20	15.640,00
Van	169	169	132.158,00
Yozgat	4	6	4.692,00
Zonguldak	0	0	0
Aksaray	1	2	1.492,00
Bayburt	0	0	0
Karaman	0	0	0
Kırıkkale	0	0	0
Batman	9	0	0
Şırnak	0	0	0
Bartın	3	2	1.564,00
Ardahan	0	0	0
İğdır	17	41	33.626,00
Yalova	12	1	1.567,00
Karabük	18	36	28.937,00
Kilis	12	0	0
Osmaniye	2	0	0
Düzce	0	0	0
TOPLAM	894	1.501	1.237.293,00

6 Denetimler İl Çevre ve Şehircilik Müdürlükleri, Jandarma komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından birlikte veya ayrı ayrı yapılmıştır.

Ek 8 – 2012 Yılında Çevre ve Şehircilik İl Müdürlükleri Tarafından Yapılan Piyasa Gözetimi ve Denetimi Sayıları ve Uygulan Ceza Miktarları

	PGD SAYISI	PGD CEZA MİKTARI (TL)
Adana	255	0,00
Adıyaman	20	9.420,00
Afyonkarahisar	50	0,00
Ağrı	13	0,00
Aksaray	1	0,00
Amasya	38	0,00
Ankara	40	0,00
Antalya	636	56.541,00
Ardahan	25	0,00
Artvin	5	0,00
Aydın	176	0,00
Balıkesir	28	0,00
Bartın	2	0,00
Batman	16	0,00
Bayburt	17	0,00
Bilecik	2	0,00
Bingöl	28	0,00
Bitlis	24	0,00
Bolu	30	0,00
Burdur	15	0,00
Bursa	48	0,00
Çanakkale	78	0,00
Çankırı	80	0,00
Çorum	282	0,00
Denizli	159	0,00
Diyarbakır	1	0,00
Düzce	122	0,00
Edirne	1	0,00
Elazığ	2	0,00
Erzincan	17	0,00
Erzurum	8	0,00
Eskişehir	9	0,00
Gaziantep	118	47.900,00
Giresun	46	0,00
Gümüşhane	0	0,00
Hakkâri	101	8.050,00
Hatay	92	0,00
İğdır	48	0,00
Isparta	10.633	2.197,00
İstanbul	443	184.964,00
İzmir	2.179	500.745,00

Ek 8 – 2012 Yılında Çevre ve Şehircilik İl Müdürlükleri Tarafından Yapılan Piyasa Gözetimi ve Denetimi Sayıları ve Uygulan Ceza Miktarları (devam)

	PGD SAYISI	PGD CEZA MİKTARI (TL)
Kahramanmaraş	38	0,00
Karabük	10	0,00
Karaman	3	0,00
Kars	15	0,00
Kastamonu	0	0,00
Kayseri	182	0,00
Kırıkkale	2	0,00
Kırklareli	3	0,00
Kırşehir	42	0,00
Kilis	41	0,00
Kocaeli	88	0,00
Konya	6.076	193.010,25
Kütahya	5	0,00
Malatya	983	0,00
Manisa	19	0,00
Mardin	6	0,00
Mersin	20	0,00
Muğla	2	0,00
Muş	66	0,00
Nevşehir	214	0,00
Niğde	4	0,00
Ordu	135	0,00
Osmaniye	47	9.420,00
Rize	26	0,00
Sakarya	3.410	0,00
Samsun	104	465,00
Siirt	329	0,00
Sinop	10	0,00
Sivas	0	0,00
Şanlıurfa	66	9.420,00
Şırnak	3	0,00
Tekirdağ	88	59.880,00
Tokat	4	0,00
Trabzon	1	0,00
Tunceli	29	0,00
Uşak	43	0,00
Van	25	0,00
Yalova	55	0,00
Yozgat	47	0,00
Zonguldak	91	0,00
TOPLAM	28.220	1.082.012

Ek 9 – 2012 Yılında Tespit Edilen Uygunsuzluk Sayılarının ve Uygulanan Ceza Miktarlarının Dağılımı

ÇŞİM	HAVA		SU		TOPRAK		ATIK		GÜRÜLTÜ		ÇED		DİĞERLERİ		TOPLAM		KAPATMA
	US ⁷	CM ⁸	US	CM	US	CM	US	CM	US	CM	US	CM	US	CM	US	CM	
Adana	1	37.696	3	376.976	0	0	1	472.228	0	0	34	523.265	182	197.741	221	1.607.906	12
Adıyaman	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	45.654	8	19.634	11	65.288	0
Afyonkarahisar	0	0	0	0	1	37.696	0	0	0	0	8	113.805	0	0	9	151.501	0
Ağrı	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	47.115	4	43.442	5	90.557	0
Aksaray	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	78.525	0	0	5	78.525	1
Amasya	0	0	0	0	1	37.969	0	0	0	0	7	191.461	0	0	8	229.430	6
Ankara	149	1.024.166	46	1.576.533	97	93.539	9	813.240	0	0	34	923.577	19	22.090	354	4.453.145	0
Antalya	0	0	1	37.696	2	75.392	1	113.088	16	301.545	3	35.410	1	6.280	24	569.411	0
Ardahan	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7	116.142	2	12.560	9	128.702	2
Artvin	1	9.420	1	38.496	0	0	3	339.264	0	0	3	78.525	0	0	8	465.705	0
Aydın	0	0	2	75.392	14	527.744	0	0	4	20.725	3	27.484	0	0	23	651.345	1
Balıkesir	2	76.992	3	226.184	4	150.784	0	0	6	113.082	20	599.618	11	103.620	46	1.270.280	0
Barın	4	676	5	165.028	0	0	0	0	0	0	3	61.359	1	316	13	227.379	0
Batman	0	0	1	37.696	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	37.696	0
Bayburt	0	0	0	0	0	0	1	939	0	0	3	62.820	0	0	4	63.759	0
Bilecik	0	0	0	0	2	1.878	0	0	2	12.560	0	0	1	8.544	5	22.982	0
Bingöl	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	23.905	0	0	2	23.905	0
Bitlis	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bolu	0	0	1	37.696	0	0	0	0	0	0	1	15.705	11	39.048	13	92.449	0
Burdur	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bursa	25	867.008	11	552.882	0	0	4	376.960	1	6.280	0	0	13	138.160	54	1.941.290	2
Çanakkale	9	339.264	4	150.780	0	0	7	0	0	101.139	0	0	0	0	20	591.183	0
Çankırı	0	0	1	37.696	0	0	0	0	0	0	12	219.165	2	10.359	15	267.220	0
Çorum	58	37.847	2	113.088	0	0	8	3.150	2	6.906	1	2.000	0	17.669	71	180.661	0
Denizli	0	0	1	37.696	3	113.088	0	0	1	6.280	0	0	3	21.980	8	179.044	0
Diyarbakır	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	15.705	0	0	1	15.705	0
Düzce	0	0	5	395.820	1	37.696	0	0	0	0	6	31.586	16	3.344	28	468.446	6

7 Uygunsuzluk Sayısı 8 Ceza Miktarı (TL)

Ek 9 – 2012 Yılında Tespit Edilen Uygunsuzluk Sayılarının ve Uygulanan Ceza Miktarlarının Dağılımı (devam)

ÇŞİM	HAVA		SU		TOPRAK		ATIK		GÜRÜLTÜ		ÇED		DİĞERLERİ		TOPLAM		KAPATMA
	US ⁷	CM ⁸	US	CM	US	CM	US	CM	US	CM	US	CM	US	CM	US	CM	
Edirne	2	75.392	0	0	0	0	0	0	0	0	6	32.585	1	9.420	9	117.397	6
Elazığ	0	0	3	188.480	0	0	0	0	0	0	4	37.411	1	456	8	226.347	2
Erzincan	0	0	1	37.696	0	0	0	0	0	0	3	47.145	1	456	5	85.297	0
Erzurum	0	0	0	0	0	0	2	226.176	0	0	9	128.640	7	17.225	18	372.041	2
Eskişehir	2	75.392	0	0	2	75.392	1	37.696	3	56.541	13	41.810	2	19.040	23	305.871	6
Gaziantep	0	0	1	37.696	0	0	8	678.528	0	0	13	128.880	4	9.876	26	854.980	9
Giresun	0	0	5	222.669	0	0	0	0	0	0	16	199.468	5	760	26	422.897	7
Gümüşhane	2	75.392	0	0	2	75.392	0	0	0	0	2	36.410	0	0	6	187.194	0
Hakkari	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	37.064	6	0	11	37.064	10
Hatay	6	188.480	3	113.088	1	37.696	0	0	0	0	0	0	75	36.554	85	375.818	1
İğdır	0	0	0	0	0	0	1	94.244	0	0	1	15.705	0	0	2	109.949	0
Isparta	0	0	0	0	0	0	0	0	4	94.235	0	0	5	206.444	9	300.679	0
İstanbul	11	113.072	4	283.671	0	0	3	320.420	13	216.732	1	5.020	12	119.596	44	1.058.511	5
İzmir	41	1.520.057	42	2.369.517	8	637.866	10	1.620.965	16	506.836	13	252.450	14	119.986	144	7.027.678	3
Kahramanmaraş	2	113.088	1	188.448	0	0	0	0	0	0	6	94.230	1	9.420	10	405.186	0
Karabük	47	321.898	2	123.171	0	0	2	150.784	0	0	1	400.000	2	11.976	54	1.007.829	0
Karaman	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	18.840	2	18.840	0
Kars	0	0	1	47.121	0	0	1	94.244	0	0	3	47.115	0	0	5	188.480	0
Kastamonu	8	354.964	0	0	0	0	0	0	0	0	2	31.410	0	0	10	386.374	0
Kayseri	0	0	1	37.696	0	0	1	152	0	0	6	45.049	2	9.876	10	92.773	2
Kırıkkale	0	0	2	41.686	0	0	0	0	1	6.280	2	6.000	0	0	5	53.966	2
Kırklareli	0	0	8	508.911	0	0	2	508.984	0	0	3	27.649	4	34.540	17	1.080.084	0
Kırşehir	0	0	0	0	0	0	2	75.392	0	0	0	0	12	15.719	14	91.111	0
Kilis	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	47.121	0	0	1	47.121	0
Kocaeli	100	3.401.242	13	565.440	0	0	3	735.100	0	0	23	245.412	56	527.520	195	5.474.714	0
Konya	0	0	0	0	0	0	0	0	6	113.082	10	152.878	51	89.259	67	355.219	0
Kütahya	0	0	0	0	2	75.392	0	0	0	0	6	159.923	0	0	8	235.315	0
Malatya	1	37.696	0	0	0	0	2	226.176	0	0	6	124.179	7	26.275	16	414.326	1

Ek 9 – 2012 Yılında Tespit Edilen Uygunsuzluk Sayılarının ve Uygulanan Ceza Miktarlarının Dağılımı (devam)

ÇŞİM	HAVA		SU		TOPRAK		ATIK		GÜRÜLTÜ		ÇED		DİĞERLERİ		TOPLAM		KAPATMA	
	US ⁷	CM ⁸	US	CM	US	CM	US	CM	US	CM	US	CM	US	CM	US	CM		
Manisa	0	0	6	353.881	0	0	0	0	3	31.047	7	510.399	4	34.540	20	929.867	3	
Mardin	30	23.460	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	30	23.460	0	
Mersin	2	113.088	8	301.568	0	0	0	0	0	0	7	70.255	36	27.058	53	511.969	2	
Muğla	20	15.640	11	521.463	0	0	1	115.488	10	175.903	0	0	1	9.420	43	837.914	0	
Muş	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Nevşehir	0	0	1	34.189	0	0	0	0	0	0	11	281.781	3	414	15	316.384	0	
Niğde	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Ordu	0	0	1	37.696	0	0	2	188.488	2	37.694	7	110.268	1	37.696	13	411.842	3	
Osmaniye	1	37.696	1	47.121	0	0	0	0	0	0	2	29.949	0	0	4	114.766	2	
Rize	2	75.392	13	565.440	0	0	2	226.176	2	37.694	5	78.525	4	35.160	28	1.018.387	0	
Sakarya	0	0	4	188.480	0	0	0	0	0	0	1	15.705	1	9.420	6	213.605	1	
Samsun	9	376.962	6	301.568	0	0	9	1.740.352	0	0	4	78.525	5	53.660	33	2.551.067	0	
Siirt	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	9.420	1	9.420	0
Sinop	0	0	0	0	0	0	1	37.696	1	18.847	0	0	1	314	3	56.857	0	
Sivas	0	0	0	0	1	37.696	0	0	0	0	15	300.650	0	0	16	338.346	3	
Şanlıurfa	1	37.696	4	301.578	1	37.696	0	0	0	0	8	73.410	112	484.821	126	935.201	0	
Şırnak	0	0	0	113.088	0	0	1	0	0	0	9	11.209	0	0	10	124.297	0	
Tekirdağ	30	1.334.701	91	5.951.271	4	188.480	15	942.400	9	194.743	11	3.111.255	12	122.930	172	11.845.780	0	
Tokat	0	0	1	47.121	0	0	0	0	2	25.127	17	223.429	2	608	22	296.285	7	
Trabzon	4	226.178	5	149.157	0	0	1	37.696	0	0	3	47.115	1	31.413	14	491.559	0	
Tunceli	1	9.420	0	0	0	0	0	0	0	0	1	4.435	0	0	2	13.855	0	
Uşak	0	0	10	448.841	0	0	0	0	0	0	0	47.498	32	282.093	42	778.432	0	
Van	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Yalova	0	0	2	113.086	0	0	0	0	0	0	0	0	1	9.420	3	122.506	0	
Yozgat	0	0	0	0	0	0	1	152	0	0	0	0	0	0	1	152	0	
Zonguldak	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	15.705	0	0	1	15.705	1	
Toplam	571	10.919.975	338	18.100.498	146	2.241.396	105	10.176.178	104	2.083.278	421	10.566.493	761	3.076.413	2.446	57.164.230	108	
Bakanlık Merkez	1	37.696	6	205.134	0	0	1	113.088	0	0	34	1.001.276	3	26.508	45	1.383.702	7	
GENEL TOPLAM	572	10.957.671	344	18.305.632	146	2.241.396	106	10.289.266	104	2.083.278	455	11.567.769	764	3.102.921	2.491	58.547.932	115	

Ek 10 – Gemilerden Kaynaklanan Kirliliğin Denetimi ve Yapırım Uygulanması Konusunda Yetki Devri Yapılan Kuruluşlar Tarafından Yıllara Göre Uygulanan Ceza Miktarı (TL)

CEZA UYGULAYAN KURUM	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Sahil Güvenlik Komutanlığı	71.143	261.007	144.822	456.882	727.364,00	448.660,00	477.681,60
Denizcilik Müsteşarlığı	166.539	650.028	663.749	647.000	78.967,11	217.671,01	303.128,28
İstanbul Büyükşehir Belediyesi	2.472.437	9.763.834	14.258.350	5.276.051	4.963.780,00	3.124.818,00	3.200.568,00
Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	1.479.651	2.067.043	1.983.635	940.037	822.581,00	1.156.983,00	868.554,00
Antalya Büyükşehir Belediyesi	18.490	25.468	242.295	560.187	191.443,05	309.012,79	187.904,85
Mersin Büyükşehir Belediyesi	0	31.055	48.478	0	0,00	413.745,00	450.944,00
TOPLAM	4.208.260	12.798.435	17.341.329	7.880.157	6.784.135,16	5.670.889,80	5.488.780,73

Ek 11 – Çevre Kanunu

ÇEVRE KANUNU ^{(1) (2)}

Kanun Numarası : 2872
Kabul Tarihi : 9/8/1983
Yayımlandığı Resmi Gazete : Tarih : 11/8/1983 Sayı : 18132
Yayımlandığı Düstur Tertip : 5 Cilt : 22 Sayfa : 499

BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç, Tanımlar ve İlkeler

Amaç:

Madde 1 – (Değişik: 26/4/2006 – 5491/1 md.)

Bu Kanunun amacı, bütün canlıların ortak varlığı olan çevrenin, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamaktır.

Tanımlar:

Madde 2 – (Değişik: 26/4/2006 – 5491/2 md.)

Bu Kanunda geçen terimlerden;

Çevre: Canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları biyolojik, fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel ortamı,

Çevre korunması: Çevresel değerlerin ve ekolojik dengenin tahribini, bozulmasını ve yok olmasını önlemeye, mevcut bozulmaları gidermeye, çevreyi iyileştirmeye ve geliştirmeye, çevre kirliliğini önlemeye yönelik çalışmaların bütünü,

Çevre kirliliği: Çevrede meydana gelen ve canlıların sağlığını, çevresel değerleri ve ekolojik dengeyi bozabilecek her türlü olumsuz etkiyi,

Sürdürülebilir çevre: Gelecek kuşakların ihtiyaç duyacağı kaynakların varlığını ve kalitesini tehlikeye atmadan, hem bugünün hem de gelecek kuşakların çevresini oluşturan tüm çevresel değerlerin her alanda (sosyal, ekonomik, fizikî vb.) ihlali, korunması ve geliştirilmesi sürecini,

Sürdürülebilir kalkınma: Bugünkü ve gelecek kuşakların, sağlıklı bir çevrede yaşamasını güvence altına alan çevresel, ekonomik ve sosyal hedefler arasında denge kurulması esasına dayalı kalkınma ve gelişmeyi,

¹ 19/10/1989 tarih ve 383 sayılı KHK'nin 25 inci maddesi; bu Kanun ile Çevre Müsteşarlığına verilen yetkilerin, Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığına geçeceğini hüküm altına almıştır.

² 9/8/1991 tarih ve 443 sayılı KHK'nin geçici 1 inci maddesi ile çeşitli mevzuatta geçen "Çevre Müsteşarlığı" ve "Çevreden Sorumlu Devlet Bakanlığı" ibareleri "Çevre Bakanlığı", "Çevreden Sorumlu Devlet Bakanı" ve "Çevre Müsteşarı" ibareleri "Çevre Bakanı" olarak değiştirilmiştir.

Alıcı ortam: Hava, su, toprak ortamları ile bu ortamlarla ilişkili ekosistemleri,

Doğal varlık: Bütün bitki, hayvan, mikroorganizmalar ile bunların yaşama ortamlarını,

Doğal kaynak: Hava, su, toprak ve doğada bulunan cansız varlıkları,

Kirleten: Faaliyetleri sırasında veya sonrasında doğrudan veya dolaylı olarak çevre kirliliğine, ekolojik dengenin ve çevrenin bozulmasına neden olan gerçek ve tüzel kişileri,

Ekosistem: Canlıların kendi aralarında ve cansız çevreleriyle ilişkilerini bir düzen içinde yürüttükleri biyolojik, fiziksel ve kimyasal sistemi,

Atıksu: Evsel, endüstriyel, tarımsal ve diğer kullanımlar sonucunda kirlenmiş veya özellikleri kısmen veya tamamen değişmiş suları,

Atıksu altyapı tesisleri: Evsel ve/veya endüstriyel atıksuları toplayan kanalizasyon sistemi ile atıksuların arıtıldığı ve alıcı ortama verilmesinin sağlandığı sistem ve tesislerin tamamını,

Arıtma tesisi: Her türlü faaliyet sonucu oluşan katı, sıvı ve gaz halindeki atıkların yönetmeliklerde belirlenen standartları sağlayacak şekilde arıtıldığı tesisleri,

Ekolojik denge: İnsan ve diğer canlıların varlık ve gelişmelerini doğal yapılarına uygun bir şekilde sürdürmelerini için gerekli olan şartların bütünü,

Sulak alan: Doğal veya yapay, devamlı veya geçici, suları durgun veya akıntılı, tatlı, acı veya tuzlu, denizlerin gelgit hareketlerinin çekilme devresinde altı metreyi geçmeyen derinlikleri kapsayan, başta su kuşları olmak üzere canlıların yaşama ortamı olarak önem taşıyan bütün sular, bataklık, sazlık ve turbiyeler ile bu alanların kıyı kenar çizgisinden itibaren kara tarafına doğru ekolojik açıdan sulak alan kalan yerleri,

Biyolojik çeşitlilik: Ekosistemlerin, türlerin, genlerin ve bunlar arasındaki ilişkilerin tamamını,

Atık: Herhangi bir faaliyet sonucunda oluşan, çevreye atılan veya bırakılan her türlü maddeyi,

Katı atık: Üreticisi tarafından atılmak istenen ve toplumun huzuru ile özellikle çevrenin korunması bakımından, düzenli bir şekilde bertaraf edilmesi gereken katı atık maddeleri,

Evsel katı atık: Tehlikeli ve zararlı atık kapsamına girmeyen konut, sanayi, işyeri, piknik alanları gibi yerlerden gelen katı atıkları,

Tehlikeli atık: Fiziksel, kimyasal ve/veya biyolojik yönden olumsuz etki yaparak ekolojik denge ile insan ve diğer canlıların doğal yapılarının bozulmasına neden olan atıklar ve bu atıklarla kirlenmiş maddeleri,

Tehlikeli kimyasallar: Fiziksel, kimyasal ve/veya biyolojik yönden olumsuz etki yaparak ekolojik denge ile insan ve diğer canlıların doğal yapılarının bozulmasına neden olan her türlü kimyasal madde ve ürünleri,

Kirli balast: Duran veya seyir halindeki tankerden, gemiden veya diğer deniz araçlarından su üzerine bırakıldığında; su üstünde veya bitişik sahil hattında petrol, petrol türevi veya yağ izlerinin görülmesine neden olan veya su üstünde ya da su altında renk değişikliği oluşturan veya askıda katı madde/emülsiyon halinde maddelerin birikmesine yol açan balast suyunu,

Çevresel etki değerlendirmesi: Gerçekleştirilmesi plânlanan projelerin çevreye olabilecek olumlu ve olumsuz etkilerinin belirlenmesinde, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde

en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin, seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin belirlenerek değerlendirilmesinde ve projelerin uygulanmasının izlenmesi ve kontrolünde sürdürülecek çalışmaları,

Proje tanıtım dosyası: Gerçekleşmesi plânlanan projenin yerini, özelliklerini, olası olumsuz etkilerini ve öngörülen önlemleri içeren, projeyi genel boyutları ile tanıtan bilgi ve belgeleri içeren dosyayı,

Stratejik çevresel değerlendirme: Onaya tâbi plân ya da programın onayından önce plânlama veya programlama sürecinin başlangıcından itibaren, çevresel değerlerin plân ve programa entegre edilmesini sağlamak, plân ya da programın olası çevresel etkilerini en aza indirmek ve karar vericilere yardımcı olmak üzere katılımcı bir yaklaşımla sürdürülen ve yazılı bir raporu da içeren çevresel değerlendirme çalışmalarını,

Çevre yönetimi: İdarî, teknik, hukukî, politik, ekonomik, sosyal ve kültürel araçları kullanarak doğal ve yapay çevre unsurlarının sürdürülebilir kullanımını ve gelişmesini sağlamak üzere yerel, bölgesel, ulusal ve küresel düzeyde belirlenen politika ve stratejilerin uygulanmasını,

Çevre yönetim birimi/Çevre görevlisi: Bu Kanun ve Kanuna göre yürürlüğe konulan düzenlemeler uyarınca denetime tâbi tesislerin faaliyetlerinin mevzuata uygunluğunu, alınan tedbirlerin etkili olarak uygulanıp uygulanmadığını değerlendiren, tesis içi yıllık denetim programları düzenleyen birim ya da görevliyi,

Çevre gönüllüsü: Bakanlıkça, uygun niteliklere sahip kişiler arasından seçilen ve bu Kanun ve Kanuna göre yürürlüğe konulan düzenlemelere aykırı faaliyetleri Bakanlığa iletmekle görevli ve yetkili kişiyi,

Hassas alan: Ötrofikasyon riski yüksek olan ve Bakanlıkça belirlenecek kıyı ve iç su alanlarını,

Çevreye ilişkin bilgi: Su, hava, toprak, bitki ve hayvan varlığı ile bunları olumsuz olarak etkileyen veya etkileme ihtimali bulunan faaliyetler ve alınan idarî ve teknik önlemlere ilişkin olarak mevcut bulunan her türlü yazılı, sözlü veya görüntülü bilgi veya veriyi,

İş termin plâni: Atıksu ve evsel nitelikli katı atık kaynaklarının yönetmelikte belirtilen alıcı ortam deşarj standartlarını sağlamak için yapmaları gereken atıksu arıtma tesisi ve/veya kanalizasyon gibi altyapı tesisleri ile katı atık bertaraf tesislerinin gerçekleştirilmesi sürecinde yer alan yer seçimi, proje, ihale, inşaat, işletmeye alma gibi işlerin zamanlamasını gösteren plâni,

Risk değerlendirmesi: Belirli kimyasal madde ya da maddelerin potansiyel tehlikelerinin belirlenmesi ve sonuçlarının hesaplanması yönünde kullanılan yöntemler bütünü,

İyonlaştırıcı olmayan radyasyon: İyonlaşmaya neden olmayan elektromanyetik dalgaları,

Elektromanyetik alan: Elektrik ve manyetik alan bileşenleri olan dalgaların oluşturduğu alanı,

Koku: İnsanda koku alma duygusunu harekete geçiren ve kokunun algılanmasına neden olan uçucu maddelerin yarattığı etkiyi,

Hava kalitesi: İnsan ve çevresi üzerine etki eden hava kirliliğinin göstergesi olan, çevre havasında mevcut hava kirlleticilerin artan miktarıyla azalan kalitelerini,

Bakanlık: Çevre ve Orman Bakanlığını,

ifade eder.

İlkeler

Madde 3 –(Değişik: 26/4/2006 – 5491/3 md.)

Çevrenin korunmasına, iyileştirilmesine ve kirliliğinin önlenmesine ilişkin genel ilkeler şunlardır:

a) Başta idare, meslek odaları, birlikler ve sivil toplum kuruluşları olmak üzere herkes, çevrenin korunması ve kirliliğinin önlenmesi ile görevli olup bu konuda alınacak tedbirlere ve belirlenen esaslara uymakla yükümlüdürler.

b) Çevrenin korunması, çevrenin bozulmasının önlenmesi ve kirliliğin giderilmesi alanlarındaki her türlü faaliyette; Bakanlık ve yerel yönetimler, gerekli hallerde meslek odaları, birlikler ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yaparlar.

c) Arazi ve kaynak kullanım kararlarını veren ve proje değerlendirmesi yapan yetkili kuruluşlar, karar alma süreçlerinde sürdürülebilir kalkınma ilkesini gözetirler.

d) Yapılacak ekonomik faaliyetlerin faydası ile doğal kaynaklar üzerindeki etkisi sürdürülebilir kalkınma ilkesi çerçevesinde uzun dönemli olarak değerlendirilir.

e) Çevre politikalarının oluşmasında katılım hakkı esastır. Bakanlık ve yerel yönetimler; meslek odaları, birlikler, sivil toplum kuruluşları ve vatandaşların çevre hakkını kullanacakları katılım ortamını yaratmakla yükümlüdür.

f) Her türlü faaliyet sırasında doğal kaynakların ve enerjinin verimli bir şekilde kullanılması amacıyla atık oluşumunu kaynağında azaltan ve atıkların geri kazanılmasını sağlayan çevre ile uyumlu teknolojilerin kullanılması esastır.

g) Kirlenme ve bozulmanın önlenmesi, sınırlandırılması, giderilmesi ve çevrenin iyileştirilmesi için yapılan harcamalar kirlenme veya bozulmaya neden olan tarafından karşılanır. Kirlenmenin kirlenmeyi veya bozulmayı durdurmak, gidermek veya azaltmak için gerekli önlemleri almaması veya bu önlemlerin yetkili makamlarca doğrudan alınması nedeniyle kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılan gerekli harcamalar 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre kirlendetenden tahsil edilir.

h) Çevrenin korunması, çevre kirliliğinin önlenmesi ve giderilmesi için uyulması zorunlu standartlar ile vergi, harç, katılma payı, yenilenebilir enerji kaynaklarının ve temiz teknolojilerin teşviki, emisyon ücreti ve kirlenme bedeli alınması, karbon ticareti gibi piyasaya dayalı mekanizmalar ile ekonomik araçlar ve teşvikler kullanılır.

ı) Bölgesel ve küresel çevre sorunlarının çözümüne yönelik olarak taraf olduğumuz uluslararası anlaşmalar sonucu ortaya çıkan ulusal hak ve yükümlülüklerin yerine getirilmesi için gerekli teknik, idarî, malî ve hukukî düzenlemeler Bakanlığın koordinasyonunda yapılır.

Gerçek ve tüzel kişiler, bu düzenlemeler sonucu ortaya çıkabilecek maliyetleri karşılamakla yükümlüdür.

j) Çevrenin korunması, çevre kirliliğinin önlenmesi ve çevre sorunlarının çözümüne yönelik gerekli teknik, idarî, malî ve hukukî düzenlemeler Bakanlığın koordinasyonunda yapılır. 2690 sayılı Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Kanunu kapsamındaki konular Türkiye Atom Enerjisi Kurumu tarafından yürütülür.

İKİNCİ BÖLÜM

Yüksek Çevre Kurulu ve Görevleri ⁽³⁾

Yüksek Çevre Kurulu ⁽³⁾

Madde 4 – (Mülga: 9/8/1991 - KHK - 443/43 md.; Yeniden düzenleme: 26/4/2006 – 5491/4 md.)

Başbakanın başkanlığında, Başbakanın bulunmadığı zamanlarda Çevre ve Orman Bakanının başkanlığında, Başbakanın belirleyeceği sayıda bakan ile Bakanlık Müsteşarından oluşan Yüksek Çevre Kurulu kurulmuştur.

Diğer bakanlar gündeme göre Kurul toplantılarına başkan tarafından çağrılabilir.

Kurul yılda en az bir defa toplanır.

Kurulun sekretarya hizmetleri Bakanlıkça yürütülür.

Kurulun çalışmaları ile ilgili konularda ön hazırlık ve değerlendirme yapmak üzere, Bakanlık Müsteşarının başkanlığında ilgili bakanlık müsteşarları, diğer kurum ve kuruluşların en üst düzey yetkili amirlerinin katılımı ile toplantılar düzenlenir. Bu toplantılara gündeme göre ilgili kamu kurumu niteliğindeki kuruluşların birlik temsilcileri, meslek kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, yerel yönetim temsilcileri, üniversite temsilcileri ve bilimsel kuruluşların temsilcileri davet edilir.

Kurulun çalışma usûl ve esasları ile diğer hususlar yönetmelikle belirlenir.

Yüksek Çevre Kurulunun Görevleri⁽³⁾

Madde 5 – (Mülga: 13/3/1990 - KHK - 409/12 md.; Yeniden düzenleme: 26/4/2006 – 5491/5 md.)

Yüksek Çevre Kurulunun görevleri şunlardır:

- Etkin bir çevre yönetiminin sağlanması için hedef, politika ve strateji belirlemek.
- Sürdürülebilir kalkınma ilkesi çerçevesinde ekonomik kararlara çevre boyutunun dahil edilmesine imkân veren hukukî ve idarî tedbirleri belirlemek.
- Birden fazla bakanlık ve kuruluşu ilgilendiren çevre konularına ilişkin uyuşmazlıklarda nihai kararı vermek.

Madde 6 – 7 – (Mülga: 8/6/1984 - KHK 222/30 md.)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çevre Korunmasına İlişkin Önlemler ve Yasaklar

Kirletme Yasağı:

Madde 8 – Her türlü atık ve artığı, çevreye zarar verecek şekilde, ilgili yönetmeliklerde belirlenen standartlara ve yöntemlere aykırı olarak doğrudan ve dolaylı biçimde alıcı ortama vermek, depolamak, taşımak, uzaklaştırmak ve benzeri faaliyetlerde bulunmak yasaktır.

³ 26/4/2006 tarihli ve 5491 sayılı Kanunun 4 üncü maddesiyle ikinci bölüm başlığı “Merkezi ve Mahalli İdari Bölümleri ve Görevleri”, 4 üncü madde başlığı “Merkez Çevre Kurulu” iken metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

Kirlenme ihtimalinin bulunduğu durumlarda ilgililer kirlenmeyi önlemekle; kirlenmenin meydana geldiği hallerde kirlenmeyi durdurmak, kirlenmenin etkilerini gidermek veya azaltmak için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdürler.

Çevrenin Korunması⁽⁴⁾

Madde 9 – (Değişik: 26/4/2006 – 5491/6 md.)

Çevrenin korunması amacıyla;

a) Doğal çevreyi oluşturan biyolojik çeşitlilik ile bu çeşitliliği barındıran ekosistemin korunması esastır. Biyolojik çeşitliliği koruma ve kullanım esasları, yerel yönetimlerin, üniversitelerin, sivil toplum kuruluşlarının ve ilgili diğer kuruluşların görüşleri alınarak belirlenir.

b) Ülke fizikî mekânında, sürdürülebilir kalkınma ilkesi doğrultusunda, koruma-kullanma dengesi gözetilerek kentsel ve kırsal nüfusun barınma, çalışma, dinlenme, ulaşım gibi ihtiyaçların karşılanması sonucu oluşabilecek çevre kirliliğini önlemek amacıyla nazım ve uygulama imar plânlarına esas teşkil etmek üzere bölge ve havza bazında 1/50.000-1/100.000 ölçekli çevre düzeni plânları Bakanlıkça yapılır, yaptırılır ve onaylanır. Bölge ve havza bazında çevre düzeni plânlarının yapılmasına ilişkin usûl ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

c) Ulusal mevzuat ve taraf olduğumuz uluslararası sözleşmeler ile koruma altına alınarak koruma statüsü kazandırılmış alanlar ve ekolojik değeri olan hassas alanların her tür ölçekteki plânlarda gösterilmesi zorunludur. Koruma statüsü kazandırılmış alanlar ve ekolojik değeri olan alanlar, plân kararı dışında kullanılamaz.

d) Ülke ve dünya ölçeğinde ekolojik önemi olan, çevre kirlenmeleri ve bozulmalarına duyarlı toprak ve su alanlarını, biyolojik çeşitliliğin, doğal kaynakların ve bunlarla ilgili kültürel kaynakların gelecek kuşaklara ulaşmasını emniyet altına almak üzere gerekli düzenlemelerin yapılabilmesi amacıyla, Özel Çevre Koruma Bölgesi olarak tespit ve ilan etmeye, bu alanlarda uygulanacak koruma ve kullanma esasları ile plân ve projelerin hangi bakanlıkça hazırlanıp yürütüleceğini belirlemeye Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Bu bölgelere ilişkin plân ve projelerde; 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanununun 9 uncu maddesi, 4/4/1990 tarihli ve 3621 sayılı Kıyı Kanununun plân onama yetkisini düzenleyen hükümleri, 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 8 inci maddesinin tabiat varlıkları, doğal sit alanları ve bunların korunma alanlarının tespit ve tescili dışında kalan yetkileri düzenleyen hükümleri ile aynı Kanunun 17 nci maddesinin (a) bendi hükümleri uygulanmaz.

e) Sulak alanların doğal yapılarının ve ekolojik dengelerinin korunması esastır. Sulak alanların doldurulması ve kurutulması yolu ile arazi kazanılamaz. Bu hükme aykırı olarak arazi kazanılması halinde söz konusu alan faaliyet sahibince eski haline getirilir.

Sulak alanların korunması ve yönetimine ilişkin usûl ve esaslar ilgili kurum ve kuruluşların görüşü alınarak Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

f) Biyolojik çeşitliliğin sürdürülebilirliğinin sağlanması bakımından nesli tehdit veya tehlike altında olanlar ile nadir bitki ve hayvan türlerinin korunması esas olup, mevzuata aykırı biçimde ticarete konu edilmeleri yasaktır.

⁴ Bu madde başlığı "Çevre Korunması" iken, 26/4/2006 tarihli ve 5491 sayılı Kanunun 6 ncı maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

g) Doğal kaynakların ve varlıkların korunması, kirliliğinin ve tahribatının önlenmesi ve kalitesinin iyileştirilmesi için gerekli idarî, hukukî ve teknik esaslar Bakanlık tarafından belirlenir.

h) Ülkenin deniz, yeraltı ve yerüstü su kaynaklarının ve su ürünleri istihsal alanlarının korunarak kullanılmasının sağlanması ve kirlenmeye karşı korunması esastır. Atıksu yönetimi ile ilgili politikaların oluşturulması ve koordinasyonunun sağlanması Bakanlığın sorumluluğundadır. Su ürünleri istihsal alanları ile ilgili alıcı ortam standartları Tarım ve Köyişleri Bakanlığınca belirlenir.

Denizlerde yapılacak balık çiftlikleri, hassas alan niteliğindeki kapalı koy ve körfezler ile doğal ve arkeolojik sit alanlarında kurulamaz.

Alıcı su ortamlarına atıksu deşarjlarına ilişkin usûl ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

ı) Çevrenin korunması ve kamuoyunda çevre bilincinin geliştirilmesi amacıyla, okul öncesi eğitimden başlanarak Millî Eğitim Bakanlığına bağlı örgün eğitim kurumlarının öğretim programlarında çevre ile ilgili konulara yer verilmesi esastır.

Yaygın eğitime yönelik olarak, radyo ve televizyon programlarında da çevrenin önemine ve çevre bilincinin geliştirilmesine yönelik programlara yer verilmesi esastır. Türkiye Radyo - Televizyon Kurumu ile özel televizyon kanallarına ait televizyon programlarında ayda en az iki saat, özel radyo kanallarının programlarında ise ayda en az yarım saat eğitici yayınların yapılması zorunludur. Bu yayınların %20'sinin izlenme ve dinlenme oranı en yüksek saatlerde yapılması esastır. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, görev alanına giren hususlarda bu maddenin takibi ile yükümlüdür.

j) Çevre ile ilgili olarak toplanan her türlü kaynak ve gelir, tahsisi mahiyette olup, öncelikle çevrenin korunması, geliştirilmesi, ıslahı ve kirliliğın önlenmesi için kullanılır.

Çevresel Etki Değerlendirilmesi:

Madde 10 – (Değişik: 26/4/2006 – 5491/7 md.)

Gerçekleştirmeyi plânladıkları faaliyetleri sonucu çevre sorunlarına yol açabilecek kurum, kuruluş ve işletmeler, Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu veya proje tanıtım dosyası hazırlamakla yükümlüdürler.

Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararı veya Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir Kararı alınmadıkça bu projelerle ilgili onay, izin, teşvik, yapı ve kullanım ruhsatı verilemez; proje için yatırıma başlanamaz ve ihale edilemez.

Petrol, jeotermal kaynaklar ve maden arama faaliyetleri, Çevresel Etki Değerlendirmesi kapsamı dışındadır.

Çevresel Etki Değerlendirmesine tâbi projeler ve Stratejik Çevresel Değerlendirmeye tâbi plân ve programlar ve konuya ilişkin usûl ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmeliklerle belirlenir.

İzin Alma, Arıtma ve Bertaraf Etme Yükümlülüğü⁽⁵⁾

Madde 11 – (Değişik: 26/4/2006 – 5491/8 md.)

Üretim, tüketim ve hizmet faaliyetleri sonucunda oluşan atıklarını alıcı ortamlara doğrudan veya dolaylı vermeleri uygun görülmeyen tesis ve işletmeler ile yerleşim birimleri atıklarını yönetmeliklerde belirlenen

⁵ Bu madde başlığı "İşletme izni ve haber verme yükümlülüğü." iken, 26/4/2006 tarihli ve 5491 sayılı Kanunun 8 inci maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

standart ve yöntemlere uygun olarak arıtmak ve bertaraf etmekle veya ettirmekle ve öngörülen izinleri almakla yükümlüdürler.

Birinci fıkrada belirtilen yükümlülüğü bulunan tesis ve işletmeler ile yerleşim birimlerine;

1) İnşaat ruhsatı aşamasında bu yükümlülüğünü yerine getireceğini gösterir proje ve belgeleri ilgili kuruma sunmadıkça inşaat ruhsatı verilmez.

2) İnşaatı bitmiş olanlardan, bu yükümlülüğü yerine getirmeyenlere işletme ruhsatı ve/veya yapı kullanma ruhsatı verilmez.

3) İnşaat ruhsatına, yapı kullanma veya işletme ruhsatını haiz olmakla birlikte arıtma ve bertaraf yükümlülüklerini yerine getirmemeleri halinde, verilmiş yapı kullanma izni veya işletme izni iptal edilir.

Faaliyetlerinde değişiklik yapmayı ve/veya tesislerini büyütmeyi plânlayan gerçek ve tüzel kişiler yönetmelikle belirlenen usûl ve esaslar çerçevesinde atıklarını arıtma veya bertaraf etme yükümlülüğünü yerine getirmek zorundadırlar.

Atıksuları toplayan kanalizasyon sistemi ile atıksuların arıtıldığı ve arıtılmış atıksuların bertarafının sağlandığı atıksu altyapı sistemlerinin kurulması, bakımı, onarımı, ıslahı ve işletilmesinden; büyükşehirlerde 20/11/1981 tarihli ve 2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunla belirlenen kuruluşlar, belediye ve mücavir alan sınırları içinde belediyeler, bunların dışında iskâna konu her türlü kullanım alanında valiliğin denetiminde bu alanları kullananlar sorumludur.

Serbest ve/veya endüstri bölgelerinde bölge müdürlükleri, kültür ve turizm koruma ve gelişme bölgelerinde, turizm merkezlerinde Kültür ve Turizm Bakanlığı veya yetkili kıldığı birimler, organize sanayi bölgelerinde organize sanayi bölgesi yönetimi, küçük sanayi sitelerinde kooperatif başkanlıkları, mevcut yerleşim alanlarından kopuk olarak münferit yapılmış tatil köyü, tatil sitesi, turizm tesis alanları vb. kullanım alanlarında ise site yönetimleri veya tesis işletmecileri atıksu altyapı sistemlerinin kurulması, bakımı, onarımı ve işletilmesinden sorumludurlar.

Atıksu altyapı sistemlerini kullanan ve/veya kullanacaklar, bağlantı sistemlerinin olup olmadığına bakılmaksızın, arıtma sistemlerinden sorumlu yönetimlerin yapacağı her türlü yatırım, işletme, bakım, onarım, ıslah ve temizleme harcamalarının tamamına kirlilik yükü ve atıksu miktarı oranında katılmak zorundadırlar. Bu hizmetlerden yararlananlardan, belediye meclisince ve bu maddede sorumluluk verilen diğer idarelerce belirlenecek tarifeye göre atıksu toplama, arıtma ve bertaraf ücreti alınır. Bu fıkra uyarınca tahsil edilen ücretler, atıksu ile ilgili hizmetler dışında kullanılamaz.

Atıksu toplama havzasının birden fazla belediye veya kurumun yetki sahasında olması halinde; atıksu arıtma tesisini işleten kurum, atıksu ile ilgili yatırım ve harcama giderlerini kirletenlerden kirlilik yükü ve atıksu miktarı nispetinde tahsil eder.

Atık üreticileri uygun metot ve teknolojiler ile atıklarını en az düzeye düşürecek tedbirleri almak zorundadırlar.

Atıkların üretiminin ve zararlarının önlenmesi veya azaltılması ile atıkların geri kazanılması ve geri kazanılabilen atıkların kaynağında ayrı toplanması esastır. Atık yönetim plânlarının hazırlanmasına ilişkin esaslar, Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Geri kazanım imkânı olmayan atıklar, yönetmeliklerle belirlenen uygun yöntemlerle bertaraf edilir.

Büyükşehir belediyeleri ve belediyeler evsel katı atık bertaraf tesislerini kurmak, kurdukmak, işletmek veya işlettirmekle yükümlüdürler. Bu hizmetten yararlanan ve/veya yararlanacaklar, sorumlu yönetimlerin yapacağı yatırım, işletme, bakım, onarım ve ıslah harcamalarına katılmakla yükümlüdür. Bu hizmetten yararlananlardan, belediye meclisince belirlenecek tarifeye göre katı atık toplama, taşıma ve bertaraf ücreti alınır. Bu fıkra uyarınca tahsil edilen ücretler, katı atıkla ilgili hizmetler dışında kullanılamaz.

Üretici, ithalatçı ve piyasaya sürenlerin sorumluluğu kapsamında yükümlülük getirilen üreticiler, ithalatçılar ve piyasaya sürenler, ürünlerinin faydalı kullanım ömrü sonucunda oluşan atıklarının toplanması, taşınması, geri kazanımı, geri dönüşümü ve bertaraf edilmelerine dair yükümlülüklerinin yerine getirilmesi ve bunlara yönelik gerekli harcamalarının karşılanması, eğitim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi amacıyla Bakanlığın koordinasyonunda bir araya gelerek tüzel kişiliği haiz birlikler oluştururlar. Bu kapsamda yükümlülük getirilen kurum ve kuruluşların sorumluluklarının bu birliklere devrine ilişkin usûl ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmeliklerle belirlenir.

Tehlikeli atık üreticileri, yönetmelikle belirlenecek esaslara göre atıklarını bertaraf etmek veya ettirmekle yükümlüdürler.

Atık geri kazanım, geri dönüşüm ve bertaraf tesislerini kurmak ve işletmek isteyen gerçek ve/veya tüzel kişiler, yönetmelikle belirlenen esaslar doğrultusunda, ürün standardı, ürünlerinin satışa uygunluğu ve piyasadaki denetimi ile ilgili izni, ilgili kurumlardan almak kaydı ile Bakanlıktan lisans almakla yükümlüdür.

Evsel atıklar hariç olmak üzere, atık taşıma ve/veya toplama işlerini yapan kurum veya kuruluşlar Bakanlıktan lisans almak zorundadır. Evsel atıkların taşıma ve toplama işlerini yapan kurum ve kuruluşlar Bakanlıkça kayıt altına alınır.

Atıksu arıtımı, atık bertarafı ve atık geri kazanım tesisleri yapmak amacıyla belediyelerin hizmet birlikleri kurmaları halinde, bu hizmet birliklerine araştırma, etüt ve proje konularında Bakanlıkça teknik ve malî yardım yapılır. Tesis yapım projeleri ise bu Kanunun 18 inci maddesi çerçevesinde kredi veya yardım ile desteklenebilir. Kredi borcunun geri ödenmemesi durumunda 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre takip yapılır ve öncelikle 2380 sayılı Belediyelere ve İl Özel İdarelerine Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanunun ek 4 üncü maddesi hükümleri çerçevesinde ilgili belediyelerin İller Bankasındaki paylarından tahsil olunur.

Arıtma ve bertaraf etme yükümlülüğüne tâbi tesis ve işletmeler ile yerleşim birimleri, bu yükümlülüğe istinaden kurulması zorunlu olan arıtma ve bertaraf sistemleri, atıksu arıtma ve ön arıtma sistemleri ile atıksu altyapı sistemlerinin kurulması, onarımı, ıslahı, işletilmesi ve harcamalara katkı paylarının belirlenmesi ile ilgili usûl ve esaslar Bakanlıkça yönetmeliklerle düzenlenir. Bu konuda diğer kanunlarla verilen yetkiler saklıdır.

Bu Kanunun uygulanmasını sağlamak üzere alınması gereken izinler ve bu izinlerin tâbi olacağı usûl ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmeliklerle belirlenir.

Faaliyetleri nedeniyle çevreye olumsuz etkileri olabilecek kurum, kuruluş ve işletmeler tarafından, faaliyetlerine ilişkin olası bir kaza durumunda, kazanın çevreye olumsuz etkilerini kontrol altına almak ve azaltmak üzere uygulanacak acil durum plânları hazırlanması zorunludur. Buna ilişkin usûl ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Bu plânlar dikkate alınarak Bakanlığın koordinasyonunda ilgili kurum ve kuruluşlarca yerel, bölgesel ve ulusal acil durum plânları hazırlanır.

Liman, tersane, gemi bakım-onarım, gemi söküm, marina gibi kıyı tesisleri; kendi tesislerinde ve gemi ve diğer deniz araçlarında oluşan petrollü, yağlı katı atıklar ve sintine, kirli balast, slaç, slop gibi sıvı atıklar ile evsel atıksu ve katı atıkların alınması, depolanması, taşınması ve bertarafı ile ilgili işlemleri ve tesisleri yapmak veya yaptırmakla yükümlüdürler. Buna ilişkin usûl ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Denetim, Bilgi Verme ve Bildirim Yükümlülüğü⁽⁶⁾

Madde 12 – (Değişik: 26/4/2006 – 5491/9 md.)

Bu Kanun hükümlerine uyulup uyulmadığını denetleme yetkisi Bakanlığa aittir. Gerekliğinde bu yetki, Bakanlıkça; il özel idarelerine, çevre denetim birimlerini kuran belediye başkanlıklarına, Denizcilik Müsteşarlığına, Sahil Güvenlik Komutanlığına, 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununa göre belirlenen denetleme görevlilerine devredilir. Denetimler, Bakanlığın belirlediği denetim usûl ve esasları çerçevesinde yapılır.

Askerî işyerleri, askerî bölgeler ve tatbikatların bu Kanun çerçevesindeki denetimi ve neticelerine ait işlemler; Genelkurmay Başkanlığı, Millî Savunma Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Bakanlık tarafından müştereken hazırlanacak yönetmeliğe göre yürütülür.

İlgililer, Bakanlığın veya denetimle yetkili diğer mercilerin isteyecekleri bilgi ve belgeleri vermek, yetkililerin yapacakları analiz ve ölçümlerin giderlerini karşılamak, denetim esnasında her türlü kolaylığı göstermek zorundadırlar.

İlgililer, çevre kirliliğine neden olabilecek faaliyetleri ile ilgili olarak, kullandıkları hammadde, yakıt, çıkarıcıları ürün ve atıklar ile üretim şemalarını, acil durum plânlarını, izleme sistemleri ve kirlilik raporları ile diğer bilgi ve belgeleri talep edilmesi halinde Bakanlığa veya yetkili denetim birimine vermek zorundadırlar.

Denetim, bilgi verme ve bildirim yükümlülüğüne ilişkin usûl ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Tehlikeli Kimyasallar ve Atıklar⁽⁷⁾

Madde 13 – (Değişik: 26/4/2006 – 5491/10 md.)

Tehlikeli kimyasalların belirlenmesi, üretimi, ithalatı, atık konumuna gelinceye kadar geçen süreçte kullanım alanları ve miktarları, etiketlenmesi, ambalajlanması, sınıflandırılması, depolanması, risk değerlendirilmesi, taşınması ile ihracatına ilişkin usûl ve esaslar ilgili kurum ve kuruluşların görüşleri alınarak Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Yönetmelik hükümlerine aykırı olarak piyasaya sürüldüğü tespit edilen tehlikeli kimyasallar ile bu kimyasalları içeren eşya, bunları satış ve kullanım amacıyla piyasaya süren kurum, kuruluş ve işletmelere toplattırılır ve imha ettirilir. Nakil ve imha için gereken masraflar ilgililerince karşılanır. Bu yükümlülüğün yerine getirilme-

⁶ Bu madde başlığı “Denetim” iken, 26/4/2006 tarihli ve 5491 sayılı Kanunun 9 uncu maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

⁷ Bu madde başlığı “Zararlı kimyasal maddeler.” iken, 26/4/2006 tarihli ve 5491 sayılı Kanunun 10 uncu maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

mesi halinde bu masraflar, ilgili kurum, kuruluş ve işletmelerden 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil edilir.

Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı bazı yakıtların, maddelerin, atıkların, tehlikeli kimyasallar ile bu kimyasalları içeren eşyaların ithalini, Bakanlığın görüşünü alarak yasaklayabilir veya kontrole tâbi tutabilir.

Tehlikeli atıkların ithalatı yasaktır.

Tehlikeli atıkların tanımı ile tehlikeli atıkların oluşum aşamasından itibaren toplanması, ayrılması, geçici ve ara depolanması, geri kazanılması, yeniden kullanılması, taşınması, bertarafı, bertaraf sonrası kontrolü, ihracatı, transit geçişi, ambalajlanması, etiketlenmesi, denetimi ve atık yönetim plânlarının hazırlanması ile ilgili usûl ve esaslar Bakanlıkça yayımlanacak yönetmelikle belirlenir.

Tehlikeli kimyasalların üretimi, satışı, depolanması, kullanılması ve taşınması faaliyetleri ile tehlikeli atıkların toplanması, taşınması, geçici ve ara depolanması, geri kazanımı, yeniden kullanılması ve bertarafı faaliyetlerinde bulunanlar, bu Kanun ile getirilen yükümlülükler açısından müteselsilen sorumludurlar. Sorumlular bu Kanunda belirtilen meslekî faaliyetleri nedeniyle oluşacak bir kaza dolayısıyla üçüncü şahıslara verebilecekleri zararlara karşı tehlikeli kimyasal ve tehlikeli atık malî sorumluluk sigortası yaptırmak zorunda olup, faaliyetlerine başlamadan önce Bakanlıktan gerekli izni alırlar. Sigorta yaptırmaya zorunluluğuna uymayan kurum, kuruluş ve işletmelere bu faaliyetler için izin verilmez.

Bu maddede öngörülen zorunlu malî sorumluluk sigortası, malî yeterliliklerine göre, Hazine Müsteşarlığınca belirlenen sigorta şirketleri tarafından ya da bağlı olduğu Bakanın onayı ile Hazine Müsteşarlığınca çıkarılacak bir yönetmelikle oluşturulacak bir havuz tarafından temin edilir. Havuzun yönetim ve işleyişi ile ilgili usûl ve esaslar da aynı yönetmelikle belirlenir. Havuz, sigorta ve/veya reasürans havuzu şeklinde oluşturulur. Kamu adına havuzda belirli bir payın korunmasına karar verilmesi hususunda Hazine Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Bakan yetkilidir. Havuzun başlangıç giderleri için geri ödenmek üzere Hazine Müsteşarlığı bütçesinden avans kullanılabilir. Havuzun yükümlülükleri; prim gelirleri ve bunların getirileri, piyasalardan sağlayacağı reasürans ve benzeri korumalar ve ödeme gücüyle sınırlıdır.

Bakanlık, Hazine Müsteşarlığının uygun görüşünü almak kaydıyla, tehlikeli kimyasallar ve tehlikeli atıklarla ilgili faaliyetlerde bulunanların malî sorumluluk sigortası yaptırmaya zorunluluğunu, bu sigortaya ilişkin genel şartlar ile tarife ve talimatların yürürlüğe girmesinden itibaren en çok bir yıl ertelemeye yetkilidir.

Her bir sorumlu tarafından yaptırılacak malî sorumluluk sigortasına ilişkin sigorta genel şartları Hazine Müsteşarlığınca onaylanır. Malî sorumluluk sigortası tarife ve talimatları Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan tarafından tespit edilir. Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan tarifeyi serbest bırakmaya yetkilidir.

Gürültü:

Madde 14 – (Değişik: 26/4/2006 – 5491/11 md.)

Kişilerin huzur ve sükununu, beden ve ruh sağlığını bozacak şekilde ilgili yönetmeliklerle belirlenen standartlar üzerinde gürültü ve titreşim oluşturulması yasaktır.

Ulaşım araçları, şantiye, fabrika, atölye, işyeri, eğlence yeri, hizmet binaları ve konutlardan kaynaklanan gürültü ve titreşimin yönetmeliklerle belirlenen standartlara indirilmesi için faaliyet sahipleri tarafından gerekli tedbirler alınır.

Faaliyetlerin Durdurulması:**Madde 15 – (Değişik: 26/4/2006 – 5491/12 md.)**

Bu Kanun ve bu Kanun uyarınca yayımlanan yönetmeliklere aykırı davrananlara söz konusu aykırı faaliyeti düzeltmek üzere Bakanlıkça ya da 12 nci maddenin birinci fıkrası uyarınca denetim yetkisinin devredildiği kurum ve merciler tarafından bir defaya mahsus olmak üzere esasları yönetmelikle belirlenen ve bir yılı aşmamak üzere süre verilebilir.

Faaliyet; süre verilmemesi halinde derhal, süre verilmesi durumunda, bu süre sonunda aykırılık düzeltilmez ise Bakanlıkça ya da 12 nci maddenin birinci fıkrası uyarınca denetim yetkisinin devredildiği kurum ve merciler tarafından kısmen veya tamamen, süreli veya süresiz olarak durdurulur. Çevre ve insan sağlığı yönünden tehlike yaratan faaliyetler süre verilmeksizin durdurulur.

Çevresel Etki Değerlendirmesi incelemesi yapılmaksızın başlanan faaliyetler Bakanlıkça, proje tanıtım dosyası hazırlanmaksızın başlanan faaliyetler ise mahallin en büyük mülkî amiri tarafından süre verilmeksizin durdurulur.

Süre verilmesi ve faaliyetin durdurulması, bu Kanunda öngörülen cezaların uygulanmasına engel teşkil etmez.

Tehlikeli Hallerde Faaliyetin Durdurulması:**Madde 16 – (Mülga: 26/4/2006 – 5491/24 md.)**

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Çevre Kirliliğini Önleme Fonu⁽⁸⁾

Fonun Kurulması ve Fondan Yararlanma:**Madde 17 – (Mülga: 21/2/2001 - 4629/6 md.)****Çevre Katkı Payı Alınması, Diğer Gelirler ve Bütçe Ödenekleri⁽⁹⁾****Madde 18 – (Mülga: 21/2/2001 - 4629/6 md.; Yeniden düzenleme: 26/4/2006-5491/13 md.)**

Çevre kirliliğinin önlenmesi, çevrenin iyileştirilmesi ve çevre ile ilgili yatırımların desteklenmesi amacıyla;

a) İthaline izin verilen kontrole tâbi yakıt ve atıkların CIF bedelinin yüzde biri ile hurdaların CIF bedelinin binde beşi oranında alınacak miktar,

b) Büyükşehir belediyeleri su ve kanalizasyon idarelerince tahsil edilen su ve kullanılmış suları uzaklaştırma bedelinin yüzde biri,

çevre katkı payı olarak tahsil edilir. Tahsil edilen bu tutarlar, ilgililerce en geç ertesi ayın onbeşine kadar ilgili mal saymanlıkları hesaplarına aktarılır ve bütçeye gelir kaydedilir.

⁸ Bu madde başlığı "Zararlı kimyasal maddeler:" iken, 26/4/2006 tarihli ve 5491 sayılı Kanunun 10 uncu maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

⁹ Bu madde başlığı "Fonun gelirleri" iken, 26/4/2006 tarihli ve 5491 sayılı Kanunun 13 üncü maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

Ayrıca, yurt içi ve yurt dışından temin edilecek her türlü hibe, yardım ve bağışlar ile kredi anapara geri dönüşleri ve kredi faizleri de tahsil edilerek, Çevre ve Orman Bakanlığı Merkez Saymanlık Müdürlüğü hesabına yatırılır ve bütçeye gelir kaydedilir.

Bu maddede sayılan gelirlerin tahsilatında 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümleri uygulanır.

Bakanlar Kurulu (a) ve (b) bentlerinde yer alan oranları ayrı ayrı veya topluca sifra kadar indirmeye veya kanunî oranına kadar yükseltmeye yetkilidir.

Atıksu arıtımı, atık bertarafı ve katı atık geri kazanım tesislerinin gözetim, fizibilite, etüt, proje ve inşaat işlerinin kredi veya yardım suretiyle desteklenmesi ile çevre düzeni plânlarının yapımı, hava, su ve toprak kalitesinin ölçüm ve izleme ağının oluşturulması, gürültünün önlenmesi ile ilgili etüt ve projelerin desteklenmesi, acil müdahale plânlarının hazırlanması, Çevresel Etki Değerlendirmesi faaliyetleri, havza koruma plânı çalışmaları, biyolojik çeşitliliğin korunması, çölleşme ve iklim değişikliği ile mücadele çalışmaları, stratejik çevresel değerlendirme, nesli tehlikede olan bitki ve hayvan türleri ile yaşama ortamlarının korunması, uluslararası sözleşmelerden kaynaklanan yükümlülüklerin karşılanması, çevre eğitimi ve yayını ile ilgili faaliyetler ve ihtisas komisyonları için yapılan harcamalar ile çevre kirliliğinin giderilmesi çalışmaları için Bakanlık bütçesine, yılı bütçe gelirleri içerisinde tahmin edilen yukarıdaki gelirler karşılığı ödenek öngörülmüştür.

Yukarıda sayılan gelirlerin tahsili ve bütçede öngörülen ödeneklerin kullanımı ile ilgili usûl ve esaslar, Maliye Bakanlığının uygun görüşü üzerine Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Fonun Kullanılması:

Madde 19 – (Mülga: 21/2/2001 - 4629/6 md.)

BEŞİNCİ BÖLÜM

Cezai hükümler

İdari Nitelikteki Cezalar:

Madde 20 – (Değişik: 26/4/2006 – 5491/14 md.)

İdarî nitelikteki cezalar şunlardır:

a) Ek 4 üncü madde uyarınca emisyon ölçümü yaptırmayan motorlu taşıt sahiplerine 500 Türk Lirası, yönetmeliklerle belirlenen standartlara aykırı emisyona sebep olan motorlu taşıt sahiplerine 1.000 Türk Lirası idarî para cezası verilir.

b) Hava kirliliği yönünden önemli etkileri nedeniyle kurulması ve işletilmesi yönetmelikle izne tâbi tutulan tesisleri, yetkili makamlardan izin almadan kuran ve işleten veya iznin iptal edilmesine rağmen kurmaya ve işletmeye devam eden veya bu tesislerde izin almaksızın sonradan değişiklik yapan veya yetkili makamların gerekli gördükleri değişiklikleri tanınan sürede yapmayanlara 24.000 Türk Lirası idarî para cezası verilir. Bu tesislerde emisyon miktarları yönetmelikle belirlenen sınırları aşıyorsa 48.000 Türk Lirası idarî para cezası verilir.

İzne tâbi tesisleri, aldıkları izin belgesinde veya yönetmeliklerde öngörülen önlemleri almadan veya yönetmeliklerde belirlenen emisyon standartlarına ve sınırlamalarına aykırı olarak işletenlere 24.000 Türk Lirası idarî para cezası verilir.

c) Hava kirliliği yönünden kurulması ve işletilmesi izne tâbi olmayan tesislerin işletilmesi sırasında yönetmelikle belirlenen standartlara aykırı emisyona neden olanlara 6.000 Türk Lirası idarî para cezası verilir.

Bu Kanunun ek 9 uncu maddesine aykırı davrananlara 2.000 Türk Lirası idarî para cezası verilir.

Bu bendin birinci paragrafında öngörülen fiilin konutlarla ilgili olarak işlenmesi halinde verilecek ceza toplu veya ferdî ısıtılan konutlarda her bağımsız bölüm için 300 Türk Lirasıdır. Bu cezai sorumluluk toplu ısıtılan konutlarda yöneticiye, ferdî ısıtılan konutlarda ise konutu kullanana aittir.

d) Hava kirliliği yönünden özel önem taşıyan bölgelerde veya kirliliğin ciddi boyutlara ulaştığı zamanlarda ve yerlerde veya kritik meteorolojik şartlarda yönetmeliklerle öngörülen önlemleri almayan, yasaklara aykırı davranan ya da mahallî çevre kurullarınca bu konuda alınan kararlara uymayanlara bu maddenin (b) ve (c) bentlerinde öngörülen cezalar bir kat artırılarak verilir.

Bu fiilin konutlarla ilgili olarak işlenmesi halinde cezai sorumluluk bu maddenin (c) bendinin üçüncü paragrafına göre tespit edilir.

e) Çevresel Etki Değerlendirmesi sürecine başlamadan veya bu süreci tamamlamadan inşaata başlayan ya da faaliyete geçene yapılan proje bedelinin yüzde ikisi oranında idarî para cezası verilir. Cezaya konu olan durumlarda yatırımcı faaliyet alanını eski hale getirmekle yükümlüdür.

Çevresel Etki Değerlendirmesi sürecinde verdikleri taahhünameye aykırı davrananlara, her bir ihlal için 10.000 Türk Lirası idarî para cezası verilir.

f) 11 inci maddeye göre kurulması zorunlu olan atık alım, ön arıtma, arıtma veya bertaraf tesislerini kurmayanlar ile kurup da çalıştırmayanlara 60.000 Türk Lirası idarî para cezası verilir.

g) 12 nci maddede öngörülen bildirim ve bilgi verme yükümlülüğünü yerine getirmeyenlere 6.000 Türk Lirası idarî para cezası verilir.

h) Bu Kanunun 14 üncü maddesine göre çıkarılan yönetmelikle belirlenen önlemleri almayan veya standartlara aykırı şekilde gürültü ve titreşime neden olanlara, konutlar için 400 Türk Lirası, ulaşım araçları için 1.200 Türk Lirası, işyerleri ve atölyeler için 4.000 Türk Lirası, fabrika, şantiye ve eğlence gürültüsü için 12.000 Türk Lirası idarî para cezası verilir.

ı) Bu Kanunda öngörülen yasaklara ve sınırlamalara aykırı olarak ülkenin egemenlik alanlarındaki denizlerde ve yargılama yetkisine tâbi olan deniz yetki alanlarında ve bunlarla bağlantılı sularda, tabii veya sunî göller ve baraj gölleri ile akarsularda;

1) Petrol ve petrol türevleri (ham petrol, akaryakıt, sintine, slaç, slop, rafine ürün, yağlı atık vb.) tahliyesi veya deşarjı yapan tankerlerden, bin (dahil) gros tona kadar olanlar için gros ton başına 40 Türk Lirası, bin ilâ beşbin (dahil) gros ton arasında olanlara, bu miktar ve ilave her gros ton başına 10 Türk Lirası, beşbin gros tondan fazla olanlara ise, yukarıdaki miktarlar ve ilave her gros ton başına 100 Kuruş,

2) Kirli balast tahliyesi yapan tankerlerden bin (dahil) gros tona kadar olanlar için gros ton başına 30 Türk Lirası, bin ilâ beşbin (dahil) gros ton arasında olanlara bu miktar ve ilave her gros ton başına 6 Türk Lirası, beşbin gros tondan fazla olanlara ise, yukarıdaki miktarlar ve ilave her gros ton başına 100 Kuruş,

3) Petrol türevleri (sintine, slaç, slop, akaryakıt, yağlı atk vb.) veya kirli balast tahliyesi yapan gemi ve diğer deniz vasıtalarından bin gros tona kadar olanlar için gros ton başına 20 Türk Lirası, bin ilâ beşbin (dahil) gros ton arasında olanlara bu miktar ve ilave her gros ton başına 4 Türk Lirası, beşbin gros tondan fazla olanlara ise, yukarıdaki miktarlar ve ilave her gros ton başına 100 Kuruş,

4) Katı atık bırakan veya evsel atıksu deşarjı yapan tanker, gemi ve diğer deniz araçlarından bin (dahil) gros tona kadar olanlar için gros ton başına 10 Türk Lirası, bin ilâ beşbin (dahil) gros ton arasında olanlara bu miktar ve ilave her gros ton başına 2 Türk Lirası, beşbin gros tondan fazla olanlara ise, yukarıdaki miktarlar ve ilave her gros ton başına 40 Kuruş,

idarî para cezası verilir.

Tehlikeli madde ve atıkların deşarjı durumunda uygulanacak idarî para cezaları, petrol ve türevleri kategorisi esas alınarak on katı verilir.

Kirliliğin oluşmasını müteakip gemi veya deniz aracının kendi imkânları ile neden olduğu kirliliği giderdiğinin tespit edilmesi durumunda, idarî para cezası 1/3 oranında uygulanır.

Cezanın derhal ve defaten ödenmemesi veya bu hususta yeterli teminat gösterilmemesi halinde, gemiler ve götürülebilen diğer deniz vasıtaları en yakın liman yetkilisine teslim edilerek seyrüseferden ve faaliyetten men edilir. Banka teminat mektubu veya geminin bağlı olduğu kulüp sigortacısı tarafından düzenlenecek teminat mektubu teminat olarak kabul edilir.

Yabancı devlet egemenliği altındaki sularda bu devletlerin mevzuatının Türk bayraklı gemiler tarafından ihlali durumunda, ilgili devletin ceza uygulamaması ve Türkiye'nin cezalandırmasını talep etmesi durumunda bu Kanun hükümleri uygulanır.

Bu bendin birinci paragrafı dışında, bu Kanun ve bu Kanun uyarınca çıkarılan yönetmeliklere aykırı olarak ülkenin egemenlik alanındaki denizlere ve yargılama yetkisine tâbi olan deniz yetki alanlarına, içme ve kullanma suyu sağlama amacına yönelik olmayan sulara atık boşaltanlara 24.000 Türk Lirası idarî para cezası verilir. Yukarıda öngörülen fiilin konutlarla ilgili olarak işlenmesi halinde her konut ve bağımsız bölüm için 600 Türk Lirası idarî para cezası verilir. Bu cezai sorumluluk, müstakil konutlarda konutu kullanana, diğer konutlarda ise yöneticiye aittir.

i) Bu Kanunun ek 8 inci maddesi uyarınca yürürlüğe konulan yönetmelik hükümlerine aykırı davrananlara 1.000 Türk Lirası idarî para cezası verilir.

j) Kanunda ve yönetmelikte öngörülen yasaklara veya standartlara aykırı olarak veya önlemleri almadan atıkları toprağa verenlere 24.000 Türk Lirası idarî para cezası verilir.

Bu fiilin konutlarla ilgili olarak işlenmesi halinde her konut ve bağımsız bölüm için 600 Türk Lirası idarî para cezası verilir. Bu cezai sorumluluk, müstakil konutlarda konutu kullanana, diğer konutlarda ise yöneticiye aittir.

k) Bu Kanunun 9 uncu maddesinin (a) bendinde belirtilen hususlara aykırı olarak biyolojik çeşitliliği tahrip edenlere, (d) bendi uyarınca ilan edilen Özel Çevre Koruma Bölgeleri için tespit edilen koruma ve

kullanma esaslarına aykırı davrananlara ve (e) bendinin ikinci paragrafı uyarınca sulak alanlar için yönetmelikle belirlenen koruma ve kullanım usûl ve esaslarına aykırı davrananlar ile (f) bendinde belirlenen esaslara ve yasaklamalara aykırı davrananlara 20.000 Türk Lirası, (e) bendinin birinci paragrafına aykırı davrananlara 100.000 Türk Lirası idarî para cezası verilir.

l) Bu Kanunun ek 1 inci maddesinin (c) bendine aykırı olarak anız yakanlara her dekar için 20 Türk Lirası idarî para cezası verilir. Anız yakma fiilinin orman ve sulak alanlara bitişik yerler ile meskûn mahallerde işlenmesi durumunda ceza beş kat artırılır.

Bu Kanunun ek 1 inci maddesinin (d) bendi uyarınca tespit edilen esaslara aykırı olarak ülkenin egemenlik alanlarındaki denizlerden ve kazasına tâbi olan deniz yetki alanlarından, akarsular ve göller ile tarım alanlarından belirlenen esaslara aykırı olarak kum, çakıl ve benzeri maddeleri alanlara metreküp başına 120 Türk Lirası idarî para cezası verilir.

m) Bu Kanunun ek 2 nci maddesinde öngörülen çevre yönetim birimini kurmayanlara 6.000 Türk Lirası, çevre görevlisi bulundurmamaya ya da Bakanlıkça yetkilendirilmiş firmalardan hizmet almayanlara 4.000 Türk Lirası idarî para cezası verilir.

n) Bu Kanunun 9 uncu maddesi uyarınca belirlenen koruma esaslarına aykırı olarak içme ve kullanma suyu koruma alanlarına, kaynağın kendisine ve bu kaynağı besleyen yerüstü ve yeraltı sularına, sulama ve drenaj kanallarına atık boşaltanlara 48.000 Türk Lirası idarî para cezası verilir.

Bu fiilin konutlarla ilgili olarak işlenmesi halinde her konut ve bağımsız bölüm için 1.200 Türk Lirası idarî para cezası verilir. Bu cezai sorumluluk, müstakil konutlarda konutu kullanana, diğer konutlarda ise yöneticiye aittir.

Bu alanlarda Kanuna ve yönetmeliklere aykırı olarak yapılan yapılar 3194 sayılı İmar Kanununda belirlenen esaslara göre yıktırılır.

o) Bu Kanunun 11 inci maddesinde öngörülen acil durum plânlarını yönetmelikle belirlenen usûl ve esaslara uygun olarak hazırlamayan ve bu plânların uygulanması için gerekli tedbirleri almayan, ekip ve ekipmanları bulundurmamaya ile yerel, bölgesel ve ulusal acil durum plânlarına uymayanlara 12.000 Türk Lirası idarî para cezası verilir.

p) Bu Kanunun 13 üncü maddesinde öngörülen malî sorumluluk sigortasını yaptırmayanlara 24.000 Türk Lirası idarî para cezası verilir.

r) Bu Kanunda ve yönetmeliklerde öngörülen usûl ve esaslara, yasaklara veya sınırlamalara aykırı olarak atık toplayan, taşıyan, geçici ve ara depolama yapan, geri kazanan, geri dönüşüm sağlayan, tekrar kullanan veya bertaraf edenlere 24.000 Türk Lirası, ithal edenlere 60.000 Türk Lirası idarî para cezası verilir.

s) Umuma açık yerlerde her ne şekilde olursa olsun çevreyi kirletenlere 100 Türk Lirası idarî para cezası verilir.

t) Tehlikeli atıkların her ne şekilde olursa olsun ülkeye girişini sağlayanlara ayrı ayrı 2.000.000 Türk Lirası idarî para cezası verilir.

u) Tehlikeli atıkları ilgili mercilere ön bildirimde bulunmadan ihraç eden veya transit geçişini yapanlara 2.000.000 Türk Lirası idarî para cezası verilir.

v) Bu Kanunda ve ilgili yönetmeliklerde öngörülen yasaklara veya sınırlamalara aykırı olarak tehlikeli atıkları toplayan, ayıran, geçici ve ara depolama yapan, geri kazanan, yeniden kullanan, taşıyan, ambalajlayan, etiketleyen, bertaraf eden ve ömrü dolan tehlikeli atık bertaraf tesislerini kurallara uygun olarak kapatmayanlara 100.000 Türk Lirasından 1.000.000 Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.

y) Tehlikeli kimyasallar ve bu kimyasalları içeren eşyayı bu Kanunda ve ilgili yönetmeliklerde belirtilen usûl ve esaslara, yasak ve sınırlamalara aykırı olarak üreten, işleyen, ithal ve ihraç eden, taşıyan, depolayan, kullanan, ambalajlayan, etiketleyen, satan ve satışa sunanlara, 100.000 Türk Lirasından 1.000.000 Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.

Bu maddenin (k), (l), (r), (s), (t), (u), (v) ve (y) bentlerinde öngörülen idarî para cezaları kurum, kuruluş ve işletmelere üç katı olarak verilir.

Bu maddede öngörülen ceza miktarlarını on katına kadar artırmaya Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Bu maddenin uygulamasında Türk Ceza Kanunu ile diğer kanunların, fiilin suç oluşturması haline ilişkin hükümleri saklıdır.

Kuruluş ve İşletmelere Verilecek İdari Nitelikte Cezalar:

Madde 21 – (Mülga: 26/4/2006 – 5491/24 md.)

Gemiler İçin Verilecek Cezalar:

Madde 22 – (Mülga: 26/4/2006 – 5491/24 md.)

Fiillerin Tekrarı:

Madde 23 – (Değişik: 26/4/2006 – 5491/15 md.)

Bu Kanunda belirtilen idarî para cezaları, bu cezaların verilmesini gerektiren fiillerin işlenmesinden itibaren üç yıl içinde birinci tekrarında bir kat, ikinci ve müteakip tekrarında iki kat artırılarak verilir.

İdari Cezalarda Yetki:

Madde 24 – (Değişik: 26/4/2006 – 5491/16 md.)

Bu Kanunda öngörülen idarî yaptırım kararlarını verme yetkisi Bakanlığa aittir.

Bu yetki, 12 nci maddenin birinci fıkrası uyarınca denetim yetkisinin devredildiği kurum ve merciler tarafından da kullanılır.

Bu Kanunda öngörülen idarî yaptırım kararları Bakanlık merkez teşkilâtında genel müdürler, taşra teşkilâtında il çevre ve orman müdürlerince verilir.

Bu Kanunun 12 nci maddesinin birinci fıkrası uyarınca denetim yetkisi verilen kurum ve merciler tarafından verilen idarî para cezalarının yüzde ellisi, bu Kanun uyarınca yapılacak denetimlerle ilgili harcamaları karşılamak ve diğer çevre hizmetlerinde kullanılmak üzere bu kurumların bütçesine gelir kaydedilir, yüzde ellisi ise genel bütçeye gelir kaydedilir.

Bu Kanun uyarınca yapılacak denetimlerle ilgili harcamaları karşılamak ve diğer çevre hizmetlerinde kullanılmak üzere, Bakanlık bütçesine, genel bütçeye gelir kaydedilecek idarî para cezaları karşılığı gerekli ödenek öngörülür.

İdarî Yaptırımların Uygulanması, Tahsil Usûlü Ve İtiraz⁽¹⁰⁾

Madde 25 – (Değişik: 26/4/2006 – 5491/17 md.)

Bu Kanunda öngörülen idarî yaptırımların uygulanmasını gerektiren fiillerle ilgili olarak yetkili denetleme elemanlarınca bir tutanak tanzim edilir. Bu tutanak denetleme elemanlarının bağlı bulunduğu ve idarî yaptırım kararını vermeye yetkili mercie intikal ettirilir. Bu merci, tutanağı değerlendirerek gerekli idarî yaptırım kararını verir. İdarî yaptırım kararı, 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre idarî yaptırım kararını veren merci tarafından ilgiliye tebliğ edilir.

İdarî yaptırım kararlarına karşı tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde idare mahkemesinde dava açılabilir. Dava açmış olmak idarece verilen cezanın tahsilini durdurmaz.

İdarî para cezalarının tahsil usûlü hakkında 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu hükümleri uygulanır.

Ceza vermeye yetkili kurum ve merciler tarafından tahsil edilen idarî para cezaları, Maliye Bakanlığından izin alınarak Bakanlıkça bastırılan ve dağıtılan makbuz karşılığında tahsil edilir.

Bu Kanuna göre verilecek idarî para cezalarında ihlalin tespiti ve cezanın kesilmesi usûlleri ile ceza uygulamasında kullanılacak makbuzların şekli, dağıtımı ve kontrolüne ilişkin usûl ve esaslar Maliye Bakanlığının görüşü alınarak Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Adli Nitelikteki Cezalar⁽¹¹⁾

Madde 26 – (Değişik: 26/4/2006 – 5491/18 md.)

Bu Kanunun 12 nci maddesinde öngörülen bildirim ve bilgi verme yükümlülüğüne aykırı olarak yanlış ve yanıltıcı bilgi verenler, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Bu Kanunun uygulanmasında yanlış ve yanıltıcı belge düzenleyenler ve kullananlar hakkında 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümleri uygulanır.

Bu maddeye göre yargıya intikal eden çevresel etki değerlendirmesine ilişkin ihtilaflarda çevresel etki değerlendirmesi süreci yargılama sonuna kadar durur.

Diğer Kanunlarda Yazılı Cezalar:

Madde 27 – Bu Kanunda yazılı fiiller hakkında verilecek idari nitelikteki cezalar, bu fiiller için diğer kanunlarda yazılı cezaların uygulanmasına engel olmaz.

¹⁰ Bu madde başlığı "İdari cezalara itiraz:" iken, 26/4/2006 tarihli ve 5491 sayılı Kanunun 17 nci maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

¹¹ Bu madde başlığı "Mahkemece verilecek cezalar:" iken, 26/4/2006 tarihli ve 5491 sayılı Kanunun 18 inci maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

ALTINCI BÖLÜM Çeşitli Hükümler

Kirletenin Sorumluluğu:

Madde 28 – (Değişik: 3/3/1988 - 3416/8.md.)

Çevreyi kirletenler ve çevreye zarar verenler sebep oldukları kirlenme ve bozulmadan doğan zararlardan dolayı kusur şartı aranmaksızın sorumludurlar.

Kirletenin, meydana gelen zararlardan ötürü genel hükümlere göre de tazminat sorumluluğu saklıdır.

(Ek fıkra: 26/4/2006 – 5491/19 md.) Çevreye verilen zararların tazminine ilişkin talepler zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten itibaren beş yıl sonra zamanaşımına uğrar.

Teşvik:

Madde 29 – (Değişik birinci fıkra: 26/4/2006 – 5491/20 md.) Çevre kirliliğinin önlenmesi ve giderilmesine ilişkin faaliyetler teşvik tedbirlerinden yararlandırılır. Bu amaçla her yılın başında belirlenen teşvik sistemine Bakanlığın görüşü alınmak sureti ile Hazine Müsteşarlığınca yeni esaslar getirilebilir.

(Ek fıkra: 26/4/2006 – 5491/20 md.) Arıtma tesisi kuran, işleten ve yönetmeliklerde belirtilen yükümlülükleri yerine getiren kuruluşların arıtma tesislerinde kullandıkları elektrik enerjisi tarifesinin, sanayi tesislerinde kullanılan enerji tarifesinin yüzde ellisine kadar indirim uygulamaya Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Teşvik tedbirleri ile ilgili esaslar yönetmelikle belirlenir. Bu Kanunda belirlenen cezalara neden olan fiilleri işleyen gerçek ve tüzelkişiler, verilen süre içinde söz konusu yükümlülüklerini yerine getirmedikleri takdirde bu maddede yazılı teşvik tedbirlerinden yararlanamazlar ve daha önce kendileri ile ilgili olarak uygulanmakta olan teşvik tedbirleri durdurulur.

Bilgi Edinme ve Başvuru Hakkı⁽¹²⁾

Madde 30 – (Değişik: 26/4/2006 – 5491/21 md.) Çevreyi kirleten veya bozan bir faaliyetten zarar gören veya haberdar olan herkes ilgili mercilere başvurarak faaliyetle ilgili gerekli önlemlerin alınmasını veya faaliyetin durdurulmasını isteyebilir.

Herkes, 9/10/2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında çevreye ilişkin bilgilere ulaşma hakkına sahiptir. Ancak, açıklanması halinde üreme alanları, nadir türler gibi çevresel değerlere zarar verecek bilgilere ilişkin talepler de bu Kanun kapsamında reddedilebilir.

¹² Bu madde başlığı "İdari makamlara başvurma:" iken, 26/4/2006 tarihli ve 5491 sayılı Kanunun 21 inci maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

Yönetmelikler:

Madde 31 – (Değişik: 3/3/1988 - 3416/9 md.) Bu Kanunun uygulanmasıyla ilgili olarak çıkarılacak yönetmelikler, ilgili Bakanlıkların görüşü alınarak Bakanlıkça hazırlanır. Kanunun yürürlüğe girmesinden başlayarak en geç beş ay içinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe konulur.⁽¹³⁾

Uygulanmayacak Hükümler

Madde 32 – (Değişik: 3/3/1988 - 3416/10 md.) Bu Kanuna göre yürürlüğe konulacak yönetmeliklerin yayımından itibaren deniz kirliliğinin önlenmesi hususunda 618 sayılı Limanlar Kanununun 4 ve 11 inci maddeleri gereği yürürlükte bulunan ceza hükümleri ile 1380 sayılı Su Ürünleri Kanununun 3288 sayılı Kanunla değişik geçici 1 inci maddesi hükümleri uygulanmaz.

Ek Madde – (Ek: 4/6/1986 - 3301/6 md.; Mülga: 26/4/2006 – 5491/24 md.)

Ek Madde 1 – (Ek: 26/4/2006 – 5491/23 md.) Toprağın korunmasına ve kirliliğinin önlenmesine ilişkin esaslar şunlardır:

a) Toprağın korunmasına ve kirliliğinin önlenmesine, giderilmesine ilişkin usûl ve esaslar ilgili kuruluşların görüşleri alınarak Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

b) Taşocağı ve madencilik faaliyetleri, malzeme ve toprak temini için arazide yapılan kazılar, dökümler ve doğaya bırakılan atıklarla bozulan doğal yapının yeniden kazanılmasına ilişkin usûl ve esaslar ilgili kuruluşların görüşleri alınarak Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

c) Anız yakılması, çayır ve mer'aların tahribi ve erozyona sebebiyet verecek her türlü faaliyet yasaktır. Ancak, ikinci ürün ekilen yörelerde valiliklerce hazırlanan eylem plânı çerçevesinde ve valiliklerin sorumluluğunda kontrollü anız yakmaya izin verilebilir.

d) Ülkenin egemenlik alanlarındaki denizlerden, akar ve kuru dere yataklarından, göl yataklarından ve tarım arazilerinden kum, çakıl ve benzeri maddelerin alınması ile ilgili esaslar ilgili kurum ve kuruluşların görüşleri alınarak Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Ek Madde 2 – (Ek: 26/4/2006 – 5491/23 md.) Faaliyetleri sonucu çevre kirliliğine neden olacak veya çevreye zarar verecek kurum, kuruluş ve işletmeler çevre yönetim birimi kurmak, çevre görevlisi istihdam etmek veya Bakanlıkça yetkilendirilmiş kurum ve kuruluşlardan bu amaçla hizmet satın almakla yükümlüdürler. Bu konuyla ilgili usûl ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Ek Madde 3 – (Ek: 26/4/2006 – 5491/23 md.) Bakanlık, yönetmelikte belirtilen koşulları taşıyanları çevre gönüllüsü olarak görevlendirebilir. Bu görev için ilgililere herhangi bir ücret ödenmez.

Görevini kötüye kullandığı tespit edilen çevre gönüllülerinin bu görevleri sona erdirilir.

Çevre gönüllülerinin çalışma ve eğitimlerine ilişkin usûl ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

¹³ 26/4/2006 tarihli ve 5491 sayılı Kanunun 22 nci maddesiyle bu maddede yer alan "Çevre Genel Müdürlüğü" ibaresi "Bakanlıkça" olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

Ek Madde 4 – (Ek: 26/4/2006 – 5491/23 md.) Motorlu taşıt sahipleri, egzoz emisyonlarının yönetmelikle belirlenen standartlara uygunluğunu belgelemek üzere egzoz emisyon ölçümü yaptırmak zorundadırlar. Trafikte seyreden taşıtların egzoz emisyon ölçümleri ve standartları ile ilgili usûl ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Motorlu taşıt üreticileri de üretim aşamasında yönetmelikle belirlenen emisyon standartlarını sağlamakta yükümlüdür.

Ek Madde 5 – (Ek: 26/4/2006 – 5491/23 md.) Bakanlık, bu Kanunla öngörülen ölçme, izleme ve denetleme faaliyetleri ile çevre sorunlarının çözümüne yönelik diğer faaliyetleri yerine getirmek üzere gerekli kurumsal altyapıyı oluşturur.

Ek Madde 6 – (Ek: 26/4/2006 – 5491/23 md.) Hava kalitesinin korunması ve hava kirliliğinin önlenmesi için, ulusal enerji kaynakları öncelikli olmak üzere, Bakanlıkça belirlenen standartlara uygun temiz ve kaliteli yakıtların ve yakma sistemlerinin üretilmesi ve kullanılması zorunludur. Standartlara uygun olmayan yakma sistemi ve yakıt üretenlere ruhsat verilmez, verilenlerin ruhsatları iptal edilir.

Bakanlıkça, belirlenen temiz hava politikalarının il ve ilçe merkezlerinde uygulanması ve hava kalitesinin izlenmesi esastır.

Hava kalitesinin belirlenmesi, izlenmesi ve ölçülmesine yönelik yöntemler, hava kalitesi sınır değerleri ve bu sınır değerlerin aşılmaması için alınması gerekli önlemler ile kamuoyunun bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesine ilişkin çalışmalar Bakanlıkça yürütülür. Bu çalışmalara ilişkin usûl ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Ek Madde 7 – (Ek: 26/4/2006 – 5491/23 md.) Bakanlık, çevre ile ilgili olarak gerekli gördüğü her türlü veri ve bilgiyi, kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerden doğrudan istemeye yetkilidir. Kendilerinden veri ve bilgi istenen tüm kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişiler bu veri ve bilgileri bedelsiz olarak ve talep edilen sürede vermekle yükümlüdür.

Ek Madde 8 – (Ek: 26/4/2006 – 5491/23 md.) İyonlaştırıcı olmayan radyasyon yayılımı sonucu oluşan elektromanyetik alanların çevre ve insan sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerinin önlenmesi için usûl ve esaslar, ilgili kurum ve kuruluşların görüşleri alınarak Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Ek Madde 9 – (Ek: 26/4/2006 – 5491/23 md.) Kokuya sebep olan emisyonların, yönetmelikle belirlenen sınır değerlerin üzerinde çevreye verilmesi yasaktır. Kokuya sebep olanlar, koku emisyonlarının önlenmesine ilişkin tedbirleri almakla yükümlüdür. Buna ilişkin idarî ve teknik usûl ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Geçici Madde 1 – (2872 sayılı Kanunun numarasız geçici maddesi olup teselsül için numaralandırılmıştır.)

Bu Kanunda belirtilen ilgili yönetmelikler yürürlüğe konuluncaya kadar gemiler ve diğer deniz taşıt araçlarına 618 sayılı Limanlar Kanununun hükümlerine göre denizlerin kirletilmesi ile ilgili olarak yapılan ceza uygulamasına devam olunur.

Geçici Madde 2 – (Ek: 3/3/1988 - 3416/11.md.) Bu Kanunun 12 ve 13 üncü maddelerinde belirtilen ilgili yönetmelikler yürürlüğe konuluncaya kadar, her türlü yakıt, atık, artık ve kimyasal maddenin ithali Çevre Genel Müdürlüğünün bağlı olduğu Devlet Bakanının onayına tabidir.

Yürürlük:

Madde 33 – Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme:

Madde 34 – Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

9/8/1983 TARİH VE 2872 SAYILI ANA KANUNA İŞLENEMEYEN GEÇİCİ MADDELER

1- 3/3/1988 tarih ve 3416 sayılı Kanunun Geçici Maddesi:

Geçici Madde 1 – Bu Kanunun 6 ncı maddesiyle değiştirilen 2872 sayılı Çevre Kanununun 18 inci maddesinin (b) bendi gereğince Fona ödenmesi gereken meblağ, 1986 yılı için on lira üzerinden alınır.

2- 26/4/2006 tarihli ve 5491 sayılı Kanunun Geçici Maddeleri:

Geçici Madde 1 – Bu Kanun uyarınca ilgili bakanlıkların görüşü alınmak suretiyle Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikler bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren en geç bir yıl; Hazine Müsteşarlığı tarafından tespit edilecek sigorta genel şartları ile Hazine Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Bakan tarafından onaylanacak tarife ve talimatlar bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren en geç bir yıl içinde yayımlanır.

Geçici Madde 2 – Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte faal durumda olan işletmelere bu Kanun ve yönetmeliklerle getirilen ek yükümlülüklerin gerçekleştirilmesi için, yönetmeliklerin yayımlanmasından sonra, Bakanlıkça bir yıla kadar süre verilebilir.

2872 sayılı Çevre Kanununun 9 uncu maddesinin (h) bendine aykırı tesisler, bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren bir yıl içerisinde kapatılır.

Geçici Madde 3 – Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği hükümlerine tâbi olduğu halde, yükümlülüklerini yerine getirmeyenlerden, halihazırda yer seçimi uygun olanlar, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde, ilgili yönetmelikler çerçevesinde gerekli yükümlülüklerini yerine getirdiklerini gösterir çevresel durum değerlendirme raporunu hazırlayarak Bakanlığa sunar. İlgili yönetmeliklerde belirlenen şartları sağlayanlar başvuru tarihinden itibaren altı ay içinde karara bağlanır.

Çevresel durum değerlendirme raporunu altı ay içinde Bakanlığa sunmayan ya da raporun Bakanlığa sunulmasından itibaren altı ay içerisinde gerekli çevre koruma önlemlerini almayan faaliyetler Bakanlıkça süre verilmeksizin durdurulur.

Yürürlükteki mevzuat uyarınca yer seçimi uygun olmayan faaliyetler için ilgili mevzuat hükümlerinin uygulanması esastır.

Geçici Madde 4 – Atıksu arıtma ve evsel nitelikli katı atık bertaraf tesisini kurmamış belediyeler ile, halihazırda faaliyette olup, atıksu arıtma tesisini kurmamış organize sanayi bölgeleri, diğer sanayi kuruluşları ile yerleşim birimleri, bu tesislerin kurulmasına ilişkin iş termin plânlarını bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde Bakanlığa sunmak ve aşağıda belirtilen sürelerde işletmeye almak zorundadır.

İşletmeye alma süreleri, iş termin plânının Bakanlığa sunulmasından itibaren; belediyelerde nüfusu, 100.000'den fazla olanlarda 3 yıl, 100.000 ilâ 50.000 arasında olanlarda 5 yıl, 50.000 ilâ 10.000 arasında olanlarda 7 yıl, 10.000 ilâ 2.000 arasında olanlarda 10 yıl, organize sanayi bölgeleriyle bunların dışında kalan endüstri tesislerinde ve atıksu üreten her türlü tesiste 2 yıldır.

Halen inşaatı devam eden atıksu arıtma ve katı atık bertaraf tesisleri için iş termin plânı hazırlanması şartı aranmaz. Tesisin işletmeye alınma süresi bu maddede belirlenen işletmeye alınma sürelerini geçemez.

Belediyeler, organize sanayi bölgeleri, diğer sanayi kuruluşları ile yerleşim yerleri bu hükümden yararlanmak için bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren üç ay içinde Bakanlığa başvurmak zorundadır.

Bu Kanunun 8 inci maddesi ile atıksu altyapı sistemlerinin ve katı atık bertaraf tesisleri kurma yükümlülüğü verilen kurum ve kuruluşların, bu yükümlülüklerini, bu maddede belirtilen süre içinde yerine getirmemele-ri halinde; belediyelerde nüfusu 100.000'den fazla olanlara 50.000 Türk Lirası, 100.000 ilâ 50.000 arasında olanlara 30.000 Türk Lirası, 50.000 ilâ 10.000 arasında olanlara 20.000 Türk Lirası, 10.000 ilâ 2.000 arasında olanlara 10.000 Türk Lirası, organize sanayi bölgelerinde 100.000 Türk Lirası, bunların dışında kalan endüstri tesislerine ve atıksu üreten her türlü tesise 60.000 Türk Lirası idarî para cezası verilir.

Geçici Madde 5 – Bu Kanuna ekli (1) sayılı listede gösterilen kadrolar iptal edilerek, 190 sayılı Kanun Hük-münde Kararnamenin eki (I) sayılı cetvelin Çevre ve Orman Bakanlığına ilişkin bölümünden çıkartılmış, ekli (2) sayılı listede gösterilen kadrolar ise ihdas edilerek, 190 sayılı Kanun Hükümünde Kararnamenin eki (I) sayılı cetvelin Çevre ve Orman Bakanlığına ilişkin bölümüne eklenmiştir.

Geçici Madde 6 – Bu Kanunda geçen Türk Lirası ibaresi karşılığında, uygulamada 28/1/2004 tarihli ve 5083 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Para Birimi Hakkında Kanun hükümlerine göre Ülkede tedavülde bulu-nan para “Yeni Türk Lirası” olarak adlandırıldığı sürece bu ibare kullanılır.

2872 SAYILI KANUNDA EK VE DEĞİŞİKLİK YAPAN MEVZUATIN YÜRÜRLÜKTEN KALDIRDIĞI KANUN VE HÜKÜMLERİ GÖSTERİR LİSTE

Yürürlükten Kaldıran Mevzuatın Yürürlükten Kaldırılan Kanun veya Kanun Hükümleri	Tarihi	Sayısı	Maddesi
2872 sayılı Kanun 4, 5, 6, 7 nci maddeleri ve diğer Kanunların bu KHK'ye aykırı hükümleri	8/6/1984	KHK-222	30
2872 sayılı Kanunun 5 inci maddesi	13/3/1990	KHK-409	12
2872 sayılı Kanunun 4 üncü maddesi	9/8/1991	KHK-443	43

2872 SAYILI KANUNA EK VE DEĞİŞİKLİK GETİREN MEVZUATIN YÜRÜRLÜĞE GİRİŞ TARİHİNİ GÖSTERİR LİSTE

Kanun No	Farklı Tarihte Yürürlüğe Giren Maddeler	Yürürlüğe Giriş Tarihi
KHK-222	–	18/6/1984
3301	–	19/6/1986
3362	–	26/5/1987
3416	–	11/3/1988
KHK-409	–	10/4/1990
KHK-443	–	21/8/1991
4629	–	1/1/2002 tarihinden geçerli olmak üzere 3/3/2001 tarihinde
5177	10	5/6/2004
5216	24	23/7/2004
5491	1, 2, 3, 4, 5, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 31, Ek Madde, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, İşlenemeyen Hüküm Geçici Madde 1, 2, 3, 4, 5 ve 6	13/5/2006

YAYIN LİSTESİ

- Yayın No 1 : Ankara İli Çevre Durum Raporu, 1994
Yayın No 2 : İl Çevre Sorunları ve Öncelikleri Envanteri Değerlendirme Raporu, 1996
Yayın No 3 : Çevreyi Öncelikle Etkileyen Bazı Sanayiler ve Temel Sektör Faaliyetleri, 1996
Yayın No 4 : Türkiye Çevre Atlası 96, 1997
Yayın No 5 : Türkiye Çevre Durum Raporu, 2007
Yayın No 6 : Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Envanteri Değerlendirme Raporu (2005- 2006), 2008
Yayın No 7 : Çevresel Göstergeler Kitapçığı 2008, 2009
Yayın No 7 : Environmental Indicators 2008, 2009
Yayın No 8 : Çevresel Göstergeler Kitapçığı 2009, 2010
Yayın No 8 : Environmental Indicators 2009, 2010
Yayın No 9 : Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Envanteri Değerlendirme Raporu 2007-2008, 2010
Yayın No 10 : Çevresel Göstergeler Kitapçığı 2010, 2011
Yayın No 10 : Environmental Indicators 2010, 2011
Yayın No 11 : 2011 Türkiye Çevre Durum Raporu, 2012
Yayın No 12 : Çevresel Göstergeler Kitapçığı 2011, 2012
Yayın No 12 : Environmental Indicators 2011, 2012
Yayın No 13-1 : 2011 Çevre Denetimi Raporu, 2012
Yayın No 13-2 : Environmental Inspection Report of Türkiye in 2011, 2012
Yayın No 14 : Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Envanteri Değerlendirme Raporu, 2012
Yayın No 15 : Çevre Durum Raporu – 2012 Yılı Özeti - İller

www.cbs.gov.tr/gm/ced

ÇEVRE DENETİM RAPORU 2012

Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü